

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים-ושש של הכנסת השישית

יום רביעי, ג' שבט תשכ"ט (22 ינואר 1969)

ירושלים, הכנסת, שעה 11.33

א. שאילתות ותשובות

הנני מבקש לדעת:

1. מה היו נסיבותיו המלאות של המקרה?
2. האם האנשים שנפגעו זוהו? בני כמה הם הנפגעים?
3. האם הוברר אם קיים קשר כלשהו בין משליכי רימון-ידי לבין התושבים שנפגעו? מה הוברר?
4. האם הוזהרו הנפגעים בטרם ירו לעברם?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלות 1, 3 ו-4: ראה תשובתי, שניתנה זה עתה, לשאילתה של חבר-הכנסת אמיל חביבי באותו עניין. לשאלה 2: הנפגעים זוהו. בין שבעה הנפגעים היה ילד בן 6, והיתר – מגיל 18 ועד 50.

הי"ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה – כוח חדש):

כבוד השר, בינתיים היה מקרה חמור נוסף ברצועת עזה, ברפיח, וגם שם, כמו במקרה הקודם, אני מבין מתשובתך שהנפגעים לא היו מעורבים במעשה החבלה עצמו. האם לאור כל זאת אין כבוד השר סבור שיש אולי צורך בפירוט-יתר של פקודות הקבע ברצועת עזה?

הי"ד. נצר:

השאילתה שלך היתה על עזה. זו שאלה אחרת.

אורי אבנרי (העולם הזה – כוח חדש):

אני מדבר על רצועת עזה. זה אותו מפקד, אותו יחידות.

שר-הבטחון מ. דיין:

לא אמרתי בתשובה לשאילתה שלך שהנפגעים לא היו מעורבים בתקיפה. אתה אמרת זאת בשמי. אני לא אמרתי זאת.

אורי אבנרי (העולם הזה – כוח חדש):

אם כן, אני שואל.

שר-הבטחון מ. דיין:

אתה אינך שואל. אמרת שאני אמרתי זאת, ואת זה לא צריך לעשות. אני לא אמרתי זאת. אני עונה לשאילתה שלך וחוזר על מה שהשבת, ואם אתה מצטט אותי – אני מבקש ממך לדייק ולא לסלף. אמרתי: הנפגעים זוהו. בין שבעת הנפגעים היה ילד בן 6, והיתר – מגיל 18 ועד 50. מה שקרה ברפיח אין לו כל קשר למה שקרה בעזה, ותוכל להגיש שאילתה נוספת בעניין זה.

הי"ד. נצר:

אני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. נתחיל בשמיעת תשובות שרים לשאילתות של חברי הכנסת.

1. הנסיבות והתוצאות של פעולת משמר צה"ל בעזה לאחר התנקשות במשאית צבאית

חבר-הכנסת א. חביבי שאל את שר הבטחון ביום י"ב בכסלו תשכ"ט (3 בדצמבר 1968):

ב"הארץ" (1 בדצמבר 1968) נמסר: "שלושה אזרחים מתושבי עזה, ביניהם נער, נהרגו וארבעה אחרים נפצעו כאשר משמר צה"ל פתח באש, לאחר שהוטל רימון-יד על משאית צבאית ביום שישי בערב". ידיעה נמסר עוד: "משמר צה"ל שנע בסמוך למקום, אץ לעבר מקום ההתפוצצות. אנשי המשמר קראו לעבר מספר חשודים ליד הבית, שממנו הוטל הרימון, להיעצר. האנשים פתחו במוטטה ואז פתח המשמר באש אוטומטית לעבר הנמל-טים. מתוך הנמלטים נפצעו שבעה ושלושה מתו לאחר מכן בבית-החולים".

הנני לשאול את כבוד השר:

1. הנערכה חקירה בנסיבות המקרה?
2. מה היו תוצאותיה?
3. האם היריות לתוך המון הנמלטים והמבוהלים היו כחוק?
4. אם לא – אלו צעדים ננקטו נגד מפירי החוק?
5. מה מצבם של הפצועים?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: ביום 29 בנובמבר 1968, בשעה 18.20, נזרק רימון צפונית לכיכר המדינה בעזה על נושאת נשק ומשאית צבאית. הרימון התפוצץ בין שתי המכוניות. הכוח שיצא למקום ההתפוצצות נתקל בדמויות בורחות. הכוח קרא לבורחים לעצור, וכשלא נעצרו, למרות הקריאות, פתח עליהם באש.

לשאלות 3–4: התשובה חיובית.

לשאלה 5: קל.

2. בירור נסיבות פעולת משמר צה"ל בעזה לאחר התנקשות במכונית צבאית

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום י"ב בכסלו תשכ"ט (3 בדצמבר 1968):

ביום ו', 29 בנובמבר 1968, נהרגו בעזה שלושה מתושבי המקום וארבעה אחרים נפצעו כאשר משמר צה"ל פתח באש, לאחר שהוטל רימון-יד על מכונית צבאית, עתוני יום א', 1 בדצמבר 1968, דיווחו על המקרה.

3. מתן אפשרות להעביר כסף לחיילים הנמצאים במחנות צבאיים

חבר הכנסת י. שופמן שאל את שר הבטחון ביום י"ב בכסלו תשכ"ט (3 בדצמבר 1968):

אין כל אפשרות רשמית להעביר כספים לחיילים הנמצאים במחנות צבאיים, כי דואר צבאי איננו מכבד המחאות דואר אזרחי. הדרך המעשית היחידה להעברת כסף היא הכנסת שטרי כסף לתוך מכתב, אך לאחרונה פורסמו מקרים שהכסף נגנב מתוך המעטפות. מדובר כאן בסכומים קטנים, כדי למלא את החסר אצל החיילים בשירות חובה.

לכן הגני פונה אל שר הבטחון בשאלה:

כיצד יכול משרד הבטחון לאפשר העברת כסף למחנות צבאיים לחיילים בשירות חובה?

שר הבטחון מ. דיין:

לחיילי צה"ל ניתנת אפשרות לפדות המחאות במרחבי המדינה, שבהם קיימים סניפים של דואר ישראל.

צה"ל בדק גם אפשרות פתיחתם של סניפי דואר מרכזיים בשטחים המוחזקים, שבהם ישנם ריכוזי חיילים, אולם משרד הדואר נתקל בקשיים טכניים, שלא איפשרו לו לעשות זאת.

4. ידיעה על פעולת הסתה נגד ישראל על-ידי מורה בשכם

חבר הכנסת ד. לוי שאל את שר הבטחון ביום י"ג בכסלו תשכ"ט (4 בדצמבר 1968):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום ח' בכסלו תשכ"ט התפרסמה ידיעה, לפיה ערך מורה בשכם שיעור שבח לפיצוץ בשוק מחנה יהודה. היעור שהוקדש לנושא זה הפך, לפי הידיעה הנ"ל, להיות שיר הלל לאירגון "פתח".

אודה לכבודו אם ישיבני:

- א. הנבדקה ידיעה זו והנכונה היא?
- ב. אם כן, אילו צעדים נקט משרדו נגד מורה זה?
- ג. האם, נוקטים צעדים מתאימים לביקורת על בתי-הספר בשטחים, כדי שלא ייהפכו למוקד של הסתה נגד המדינה?

שר הבטחון מ. דיין:

הממשל משתדל למנוע הסתה הקוראת לפעולות אלימות נגד ישראל.

5. נסיבות מקרה של ריזות על-ידי משמר צה"ל בעזה לאחר הטלת רימון על משאית צבאית

חבר הכנסת נ. פלד שאל את שר הבטחון ביום י"ג בכסלו תשכ"ט (4 בדצמבר 1968):

הריני מתכבד לשאול:

מה העלתה החקירה בקשר לתקרית בעזה ביום 29 בנובמבר 1968, בה נהרגו שלושה אזרחים מתושבי עזה וארבעה אחרים נפצעו, כאשר משמר של צה"ל פתח באש, לאחר שהוטל רימון-יד על משאית צבאית ברחוב הראשי בעזה?

שר הבטחון מ. דיין:

ראה תשובתי, שניתנה היום, לשאילתות של חבר הכנסת אמיל חביבי ושל חבר הכנסת אורי אבנרי בעניין זה.

6. חקירה בעניין מותו של נער, תושב אל-דהריה, לאחר שיחרורו ממעצר

חבר הכנסת א. חביבי שאל את שר הבטחון ביום כ' בכסלו תשכ"ט (11 בדצמבר 1968):

הגיע לידיעתי, כי למשרד הבטחון הועברה תלונה בעניין מותו של הנער חסן עיסא חסן אל-בטאט תושב אל-דהריה. הנער שהיה בגיל 15 ביום מותו נעצר בתאריך 20 באוגוסט 1968, בזרזו מעבודתו לכפרו, בעת בדיקת תעודות זהות של גוסעי אוטובוס. לנער, בהיותו קטין, לא היתה תעודת זהות, והוא הסביר זאת לאיש המשטרה הצבאית שערך בדיקת תעודות הזהות. הנער ציין כי הוא רשום בתעודת הזהות של אביו וכי תעודת מפקד האוכלוסין אף היא בידי אביו. למרות נכונות הפרטים שמסר הנער, הא נעצר. אחרי שיחרורו סיפר הנער כי הוא עונה והוכה בעורפו בהיותו במעצר. אחרי שיחרורו התלונן הנער באזני הוריו, כי הוא מרגיש כאבים בעורפו וכי הוא עייף, והלך לישון. לאחר שעה קלה הבחינו הוריו כי גופו של בנם מתקשה; הם לקחוהו באמבולנס לבית-החולים "עאליה" בחברון, ושם נקבע מותו. דו"ח שלאחר המוות קבע, כי הנער נפטר משטף דם במוח, כתוצאה מלחץ על המוח שנמשך 12 שעות.

הגני לשאול את כבוד השר:

1. הנערכה חקירה בתלונה זו? ומה תוצאותיה?
2. הנתגלה כי היה קשר בין מותו של הנער והעינויים שהיה נתון בהם בעת מעצרו?

שר הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: נערכה חקירה משפטית בשיתוף התובע הכללי המקומי. כן נערכה בדיקת גופתו של הנער על-ידי שני רופאים מקומיים.

לשאלה 2: התובע הכללי המקומי קובע בסיכומו שיש לגנוז את החומר כמקרה "שקר מאלוהים". הרפאים קבעו, בין היתר: "בשיקוף הראש והחזה לא נראה כל שבר. אין סימני אלימות בכבד, בטחול ובכליות".

7. נסיבות תאונת דרכים, שבה נהרג צנחן

חבר הכנסת ו. שם-טוב שאל את שר הבטחון ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

ביום 1 בספטמבר 1968, בשעה 18.15 לערך, נתדרדרה מכונית צבאית לגיא מסולע באחד מהפיתולים שבמוצב "הברק" בבעקת הירדן, וכתוצאה מכך נפצעו קשה שני הצנחנים שהיו במכונית (האחד נהג בה), והובאו במסוק (בשעה 20.25) לבית-החולים "הדסה" בירושלים. אחד משני הצנחנים, סמל אביתר כהן, מס' 982912, תושב ירושלים, דרך חברון 47, נפטר בבית-החולים ביום 2 בספטמבר 1968, בערך בשעה 09.00. למרות שמשפחת הצנחן מתגוררת בירושלים, ויש בדירתה טלפון, הגיעה אליה הידיעה על האסון רק לאחר שהצנחן נפטר. עד היום טרם נמסרה להוריו השכלים אינפורמציה מוסמכת ומדויקת על נסיבות התאונה שבה נהרג בנם, למרות שהם חוזרים ומבקשים אינפורמציה כזאת זה שלושה חודשים.

9. מניית תושבי רצועת עזה לשעבר להתיר שובם

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

לאחרונה נפוצו ידיעות, שאלפים רבים של אזרחים מצריים וכן אלפי פלשתינאים, שעזבו את רצועת עזה ואת אל-עריש אחרי מלחמת ששת הימים, פונים אל הממשל הצבאי ומבקשים לשוב לרצועה ולאל-עריש. בקשר לכך יואיל נא כבודו להשיבני:

1. האם הידיעות נכונות?
2. אם כן — כמה אזרחים מצריים עזבו את השטח המותקן ושוב למצרים מאז מלחמת ששת הימים?
3. כמה מבקשים לשוב לאל-עריש ולעזה?
4. מה הן סיבות הפניות לשוב לשטח שבממשל הישראלי?
5. כמה פלשתינאים מבקשים לשוב לרצועת עזה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלות 1, 2, 3, 4: אזרחים מצריים — לא, תושבי הרצועה לשעבר — כן.
לשאלה 5: כ-5,000.

10. ידיעה על העברת כסף מירדן למימון פעולות ה"פתח"

חבר-הכנסת ש. י. גרוס שאל את שר הבטחון ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

לפי שפורסם בעתונות, אמרו חוגים המקורבים לראש העיר חברון, כי שלטונות ישראל ידעים כמה כסף מועבר מירדן לגדה המערבית וגם ידעים מי הם האנשים בגדה שמקבלים את הכסף. חלק ניכר מהכסף מיועד למימון פעולות ה"פתח" בשטחים המוחזקים.

שאלותי הן:

- א. האם נכונים הדברים?
- ב. אם כן, מדוע אין מונעים זאת?

שר-הבטחון מ. דיין:

ראה תשובתי, שניתנה ביום 7 בינואר 1968, לשאלתה של חבר-הכנסת נתן פלד בעניין זה.

11. מניעת חיל האוויר הישראלי בעמדות הצבא העיראקי בירדן

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר הבטחון ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

כתב "מעריב" בלונדון מצטט את ה"טיימס" לאמור: "הפגיעות של חיל האוויר הישראלי בעמדות הדיביזיה העיראקית בירדן היו קלות באורה מפתיע. הפגיעות הקלות, נוסף להפלת המטוס הישראלי, עוררו את הרושם, שפעולת הגמול הישראלית כולה נכשלה".
הריני מתכבד לשאול:

1. האם נכונה הערכת ה"טיימס" הלונדוני את פעולת חיל האוויר הישראלי נגד העמדות העיראקיות בירדן?
2. מה היו המניעים לפעולת חיל האוויר ומה היו תוצאותיה?

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם העובדות הנ"ל נכונות או נכונות בעיקרן?
2. מדוע הגיעה להורי הצנחן הידיעה על האסון באיתורו ומנעו מהם האפשרויות להיות ליד בנם בשעות האחרונות לחייו?
3. האם רשאים אב ואם שכולים לקבל את מלוא האינפורמציה על נסיבות מות בנם, במיוחד כאשר מדובר בתאונת דרכים, שאיננה קשורה בסודות בטחוניים?
4. האם נכון, שבפיתולי הדרך במקום שבו קרתה התאונה יש שביד צדדי היוצא מהדרך, והמוביל ישר לתוהו, ולמרות שקרו במקום תאונות גם לפני המקרה הנ"ל, לא הוצב שלט אזהרה לנהגים הצבאיים?
5. האם נכון, ששלט כזה הוצב במקום רק לאחר מותו הטררגי של הצנחן אביתר כהן?
6. האם נערכה חקירה על נסיבות התאונה והאם נמצאו האחראים לאותה תאונה?
7. המוכן כבודו להבטיח שכל האינפורמציה בניתון וכל הנתונים שהעלתה החקירה — אם נערכה — יובאו לידיעתם של ההורים השכולים?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1: בעיקרן — כן.

לשאלה 2: עקב תקלה בדיווח. נקטו צעדים משמעותיים נגד האחראים לתקלה. הודעה על כך נמסרה על-ידי הרמטכ"ל לאב השכול.

לשאלה 3: התשובה חיובית.

לשאלות 4 ו-5: התשובה שלילית.

לשאלה 6: התשובה חיובית.

לשאלה 7: להורים תימסר האינפורמציה אשר יש חשיבות שתובא לידיעתם.

8. חקירה בדבר גורלו של חייל ישראלי שנחטף על-ידי המצרים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. לפי מיטב הידיעות שבידי שר הבטחון, מה עלה בגורלו של החייל הישראלי יעקב רוינה, שנחטף על-ידי המצרים על גדות תעלת סואץ בחדש אוגוסט?
2. מה האמצעים שנוקט משרד הבטחון כדי להבטיח החזרתו המהירה של החייל החטוף לישראל?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלה 1 — עריק מצרי מסר בחקירתו, שהחייל נפטר בדרך לבית-החולים במצרים, אולם אין אני רואה ידיעה זו כוודאית לחלוטין.

לשאלה 2 — מיד לאחר החטיפה פנה צה"ל לצלב האדום הבין-לאומי בדרישה לברר גורלו של רב-טוראי רוינה ולהחזירו לישראל. הנציגים המצריים טוענים שהנ"ל "לא ידוע לשלטונות מצרים". על תשובה זאת חזרו בכתב ארבע פעמים. למרות זאת אין אנו רואים את הנושא כמורד מסדר-היום, ובפגישה שבין נציגינו ואנשי הצלב האדום אנו תובעים מאתם להמשיך ולחקור בדבר.

חוברת י"ד, ישיבה שס"ו
— שאלות ותשובות (דין, אבנרי, נצר, ש. המיר, לוי) —

אבקש מכבודו להשיבני:

1. אילו בעיות נדונו בעת פגישת כבודו עם מר אנדרסון?
2. האם העביר מר אנדרסון לכבודו ידיעות חדשות על עמדותיה המדיניות של מצרים בעקבות ביקורו התכופים שם?
3. לפי מיטב האינפורמציה שבידי כבוד השר, האם ממלא מר אנדרסון איזה תפקיד רשמי בשליחות הנשיא הנבחר, ריצ'רד ניקסון, בנסיון לעזור בפתרון המצב באזור?

שר-הבטחון מ. דיין:

בשיחה הנזכרת הסביר מר אנדרסון את השקפותיו על המצב במזרח התיכון ועל הדרכים הנראות לו לפתורנו של המשבר באזורנו.

14. עמדת מוסדות הבטחון בשאלת הקמת אנדרטות לחללים ערביים בירושלים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

מר טדי קולק, ראש עיריית ירושלים, מסר לעתונאים ולחברי עיריית ירושלים, כי את החלטתו בדבר הקמת אנדרטות לחללים ערביים בירושלים קיבל תוך התייעצות עם מוסדות הבטחון.

שאלותיו הן:

1. האם אישר משרד הבטחון את הקמתן של האנדרטות, או הביע דעה בעניין זה בכל צורה אחרת?
2. אם כן — האם שינה משרד הבטחון את עמדתו בעניין זה בעקבות הוויכוח הציבורי שהתנהל לאחרונה?
3. מה היו שיקולי משרד הבטחון בדון, בשלב הקודם ובשלב הנוכחי, אם אמנם שונתה העמדה?

שר-הבטחון מ. דיין:

נציג הצבא הביע את דעתו בעניין זה בוועדת רוזווי בירושלים. לא ידוע לי על שינויים שחלו בחוות דעת זו.

הי"ר ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

מה היתה חוות דעת הוועדה, כבוד השר?

שר-הבטחון מ. דיין:

אני מניח ששייכות ועדת רוזווי הן סגורות, ואיני מוסמך למסור מהן ידיעה. מכל מקום, ועדת רוזווי כפופה לשר המשטרה. אם אתה רוצה לדעת מה התרחש בתחומי הוועדה, אני מציע לך להפנות את השאלתה לשר המשטרה, שהוא האחראי לוועדה זו.

15. הצהרת שר הבטחון בארצות-הברית

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר הבטחון ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

בעתונות התפרסמה ידיעה, לפיה אמר כבוד השר בארצות-הברית שישיראל תוותר על "הרבה" שטח למען השלום.

שר-הבטחון מ. דיין:

א. פעולתנו באה בעקבות הפגזה ארטילרית שערכו הכוחות העיראקיים נגד ישובים בעמק הירדן.

ב. הפגיעות בצבא העיראקי היו ניכרות, אך לא חמורות במיוחד. לנו אבדו טייס ומטוס סילון.

ג. לא מן הנמנע שדברי כתב ה"טיימס" בעמאן נכונים, כלומר שהקצונה העיראקית יצאה מפעולה זו בהרגשה מעודדת ופירשה אותה ככשלון צה"ל.

ד. פעולה זו לא נועדה ואף לא נבעה ממנה המשמעות האסטרטגית הנאמרת במאמר המתפרסם היום ב"על המשמר", הקובע: נוסף לתוצאות הממשיות בשטח המטרות שהותקפו, היתה להפעלת חיל-האוויר משמעות אסטרטגית חשובה ביותר. מדינה ערבית רחוקה יחסית ממדינת ישראל, ושאין לה גבול משותף איתה, תצטרך מעתה להביא בחשבון שאמצעי הלחימה של צה"ל מסוג גלים להגיע ולהכות בכל מקום בעורף שטחה.

12. הצהרות שר הבטחון בארצות-הברית

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

אני מבקש לדעת:

האם ביטא שר הבטחון את עמדת הממשלה בהצהירו בעת ביקורו בארצות-הברית, כי:

א. הוא רואה בעין טובה שיפור יחסי ארצות-הברית עם מדינות ערב וחידוש היחסים בין וושינגטון לקהיר;

ב. ישראל תהיה מוכנה לוותר על שטחים רבים תמורת שלום?

שר-הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף לדברי במליאת הכנסת ביום 24 בדצמבר 1968.

הי"ר ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, באותם דברים אמרת שיש הבדלי דעות בינך ובין שר החוץ בנושא זה; דיינו — יחסי ארצות-הברית-מצרים. האם הבדלי הדעות הובהרו בינתיים בממשלה?

הי"ר ד. נצר:

זו שאלה חדשה.

שר-הבטחון מ. דיין:

מכל מקום, כאשר אני אומר שאין לי מה להוסיף — על-ידי שאלה נוספת לא נוסף לי מה להוסיף.

13. שיחת שר הבטחון עם מר

דוברת אנדרסון

חבר-הכנסת ש. המיר שאל את שר הבטחון ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

בידיעות בעתונות נמסר, ששר הבטחון נפגש עם מר דוברת אנדרסון, לשעבר שר האוצר האמריקאי ושליח הנשיא ג'ונסון לקהיר, בעת ביקורו בארצות-הברית.

הבהרה מלשכתו של שר הבטחון, בה נאמר, בין היתר, כי "השר לא הכחיש את מה שאמר בראיון טלוויזיה בנוי-יורק בעניין נוכנות לוותר על שטחים תמורת שלום ובמסגרת שלום".

אי לזאת ברצוני לדעת:

מה אמר שר הבטחון בנושא זה בראיון בטלוויזיה בארצות-הברית?

שר-הבטחון מ. דיין:

הנני מפנה את השואל לדברי בכנסת ביום 24 בדצמבר 1968.

18. נקיטת אמצעי בטחון בטיולי נוער

חבר-הכנסת י. גולן שאל את שר הבטחון ביום ו' בטבת תשכ"ט (27 בדצמבר 1968):

שני צעירים ניצלו בנס מידי חבלנים כאשר שוטטו בוואדי קלט ללא נשק, וכנראה ללא ידיעת שלטונות הבטחון באזור, ונקלעו לסערת קרב. שאלותי הן:

א. האם ננקטו אמצעים הולמים לביצוע טיולי נוער במסגרות מסוימות ומוגדרות ובידיעת שלטונות הבטחון?

ב. האם ניתנה אזהרה מפני הסתכנות מיותרת, העלולה להביא לקרבנות שווא?

שר-הבטחון מ. דיין:

טיולים מאורגנים מקבלים אישור ונקבעים סדרי בטחון על-ידי הפיקודים המרחביים, וזאת לאחר פניית האירגון או תנועת הנוער אל משרד הבטחון, בהתאם לנוהלים ידועים ומקובלים.

19. מניעת פעולות חבלה

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ו' בטבת תשכ"ט (27 בדצמבר 1968)

יואיל גא השר להשיב לי:

1. הנכונה הידיעה, שקבוצת החבלנים, שנתפסה ביום ו' האחרון (20 בדצמבר 1968) בעמק הירדן, התכוננה לפעולות חבלה בימי חג המולד ולפגוע בבאים לחוג החג הזה?

2. אם כן — מה נחלה בקשר לתכנית טרור זו?

שר-הבטחון מ. דיין:

קבוצת החבלנים, שנתפסה ב-20 בדצמבר 1968, התכוננה לפעול באזור ירושלים.

20. פרטים על פעולות חבלה בסיני

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר הבטחון ביום ו' בטבת תשכ"ט (27 בדצמבר 1968):

בקשר לפירסומי המצרים על פעולות אירגון חבלה במרחבי סיני, הריני מתכבד לשאול:

מה היו פעולות החבלה במרחב סיני בשלושת החודשים האחרונים?

שר-הבטחון מ. דיין:

11 מעשי מיקוש, בקרבת התעלה.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. מה היו דברי כבוד השר בארצות-הברית אודות החזרת שטחים?

ב. על אילו שטחים מתכוון כבודו לוותר תמורת השלום?

שר-הבטחון מ. דיין:

ראה דברי במליאת הכנסת ביום 24 בדצמבר 1968.

16. דיונים על חכנית להקמת מדינה מלשתינאית

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר הבטחון ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

בראיון לעתון הלבנוני "אל-נהאר" אמר מר חמדי כנען, ראש עיריית שכם, כי תכנית להקמת מדינה פלשתי-נאית הוצעה לו כבר ביום השלישי לכניסת הכוחות הישר-אליים לשכם. באותו ראיון רומז מר כנען, שאת ההצעה העלו לפניו קצינים ישראליים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. יהנכונה הידיעה, שקצינים ישראליים העלו לפני מר כנען את התכנית הנ"ל?

ב. אם כן — האם הציעו הקצינים הללו הצעה רשמית בשם הממשל או ממשלת ישראל, או שמא היתה זו הצעה פרטית?

ג. האם דן שר הבטחון בנושא זה עם מנהיגי הגדה?

ד. אם כן, מה היו תוצאות דיונים אלה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלות א-ב: מעולם לא שמעתי על כך.

לשאלה ג: התשובה חיובית.

לשאלה ד: דיווחתי על כך לראש הממשלה והנני מסתפק בכך.

17. דברי שר הבטחון בראיון טלוויזיה בארצות-הברית

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר הבטחון ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

בעתוני יום ב', 16 בדצמבר 1968, נמסר כי בראיון בטלוויזיה האמריקאית "הצהיר שר הבטחון כי ישראל מוכנה לוותר על שטח רב תמורת שלום עם שכניה".

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום ג', 17 בדצמבר 1968, התפרסמה כתבה על שיחת שר הבטחון עם עתונאים בשדה-התעופה לוד עם שובו מארצות-הברית. בכתבה זו נאמר, כי שר הבטחון "מכחיש בתוקף שאמר: נחזיר הורה שטחים תמורת הסכם שלום".

בסוף הכתבה נאמר בין היתר:

שאלה — "נכון שאמרת בארצות-הברית, כי אתה מוכן להחזיר שטחים רבים תמורת שלום?"

תשובה — "סלח לי על הביטוי, אבל מי זה האידיוט שאמר, שאני אמרתי את זה?"

באותו עתון ובאותו יום התפרסמה בעמוד האחרון

21. ידיעה על כוונתו של ראש עיריית**רמאללה להגר לירדן**

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ח' בטבת תשכ"ט (29 בדצמבר 1968) :

יואל נא השר להשיב :

האם נכונה הידיעה, שראש עיריית רמאללה מתכנן הגירה מעירו לירדן, ואם כן - מהי הסיבה לצעד זה?

שר הבטחון מ. דיין :

אינני יודע.

22. ידיעה על חכנית מצרית לבצע**פלישה אמפיבית לסיני**

חברת הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969) :

ידיעה בעתון "מעריב" מיום 29 בדצמבר 1968 מוסרת, כי בואו של שר החוץ הסובייטי גרומיקו למצרים נועד למנוע את מצרים מלבצע פלישה אמפיבית לסיני.

אבקש את כבודו להשיבני :

לפי מיטב האינפורמציה שבדי כבוד שר הבטחון, האם נכונה הידיעה?

שר הבטחון מ. דיין :

אינני יודע.

23. שלטי אוהרה מפני מוקשים**ברמת הגולן**

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969) :

למרות ריבוי המוקשים ברמת הגולן אין סימון או שילוט באנגלית המזהיר את הטיילים. כל השלטים הם בעברית, ואין בהם למנוע תיירים ותושבים ערביים מלהיכנס לשטח האסור.

כבודו מתבקש להשיבני :

א. הידועות לו העובדות דלעיל?

ב. האם יש בדעת משרדו להתקין שלטים מתאימים לצורך האמור לעיל?

שר הבטחון מ. דיין :

ניתנו הוראות להשלים את השילוט גם בשפה האנגלית.

24. תוכן הצהרתו של שר הבטחון בעניין**נכונות ישראל לויתורים למען****השגת שלום**

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969) :

בעת הדיון בכנסת בהצעתו של חברת הכנסת מ. וילנר בנושא הכרזת שר הבטחון בארצות-הברית, העיר שר הבטחון, בציינו כי אינו חוזר בו מהצהרותיו בארצות-הברית, כי אין זה נאה להצהיר הצהרה כלשהי בישראל ולמסור את היפוכה של הצהרה זו בחוץ-לארץ.

שר הבטחון אישר בדבריו את הפירסומים שיוחסו לו בישראל לגבי הנכונות לוותר על שטחים תמורת שלום. מצד אחר, כשרואיין שר הבטחון בנמל-התעופה לוד עם שובו לישראל (הדברים מוקרנים ביומנים על

מסכי הקולנוע), כשנשאל על-ידי המדאיינים באם מסר את הצהרתו לגבי נכונות ישראל לוותר על שטחים תמורת שלום, הגיב שר הבטחון: "מי האידיוט הטוען שאמרתי זאת".

הנני מבקש איפוא לדעת בעקבות אי-ההבנה המת-גלית כאן :

איפה דיין שר הבטחון בדבריו - בכנסת או בעת שהגיב כפי שהגיב לעיל (אם אכן הגיב כמצויין לעיל)?

שר הבטחון מ. דיין :

ראה תשובתי לשאלתך הנוספת במליאת הכנסת ביום 7 בינואר 1969 (בתשובה לשאלתך מיום 23 בדצמבר 1968).

25. נוכחות אורחים במרדף אחר חבלנים

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969) :

נמסר לי, כי ביום שבו נהרג סגן-אלוף צבי עופר בהתנגשות עם חבלנים, חזה במרדף גם ראש עיריית רמת-גן, מר אברהם קריניצי.

כן נמסר לי, כי בעבר הוזמנו לחזות במרדף או במרדפים הבדדן אורי זוהר והמשורר חיים חפר.

הנני מבקש לדעת :

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות? אם אינן נכונות - מה אינו נכון בהן?

2. על-ידי מי הוזמנו האישים הנ"ל?

3. האם קיים נוהג שלפיו מוזמנים אישי ציבור לחזות במרדפים?

4. אם אכן הוזמנו האישים הנ"ל - מה השיקולים שהביאו להזמנתם?

5. האם נכון הוא כי האישים הנ"ל, כולם או מקצת-תם, הופיעו למקומות המרדף בהליקופטרים של צה"ל?

שר הבטחון מ. דיין :

האדונים אורי זוהר וחיים חפר הוזמנו על-ידי אלוף פיקוד המרכז לבקר בבקעה ונילוו אליו באותו יום.

מר אברהם קריניצי נודמן במקרה למפקדת פיקוד המרכז ביום שבו אירע מרדף. מר קריניצי שהה דקות ספורות במפקדה הנ"ל ולא "חזה במרדף".

26. התנחלות בשטחים המוחזקים

חברת הכנסת ש. רוזן שאל את שר הבטחון ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969) :

בעתון "הארץ" התפרסמה ידיעה, כי התנועה למען ארץ-ישראל השלמה מנסה להקים ישובים בשטחים המוחזקים במסווה של משלחות ארכיאולוגיות, שעבודתן צריכה להימשך כמה שנים. לפי ידיעה זו מתכוננים לנסות דרך זו תחילה בתל-שילה, בין ירושלים ושכם. העתון מוסר, כי הכוונה היא להעמיד בראש המשלחת שני ארכיאולוגים מראשי התנועה למען ארץ-ישראל השלמה.

נוכח האמברגו הכולל שהטילה עתה צרפת גם על משלוח וולקי חילוף לישראל הנני לשאול את כבודו:

1. האם היתה מערכת הבטחון מוכנה לאפשרות הטלת האמברגו הכולל?

2. האם יכול הדבר לגרום לכך שאותם כלי הנשק שקנינו מצרפת יוצאו במשך הזמן מכלל שימוש וייהפכו לגרוטאות?

3. האם יש אפשרות וקיימת תכנית לייצר אותם החלקים בארץ?

4. האם בחווי הקנייה של אותם כלי נשק הותנו תנאים בקשר להספקה שוטפת של חלקי חילוף?

5. אם כן, האם מאפשרים אותם התנאים את סירוב ההמשך להספקת חלקי החילוף מצד הייצור?

6. האם רואה הממשלה בהטלת האמברגו הפרת חוזה, או לפחות הפרת אמון?

7. האם תדאג הממשלה בעתיד להבטיח בחוויים — כתנאי לקניית נשק — שחלקי חילוף יסופקו בכל הנסיבות?

שר-הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף לדברי ראש הממשלה במליאת הכנסת ביום 14 בינואר 1969.

30. תשלומי ישראל לצרפת בעד ציוד צבאי

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר הבטחון ביום כ"ג בטבת תשכ"ט (13 בינואר 1969):

1. מהו סך כל הכספים ששולמו על-ידי ממשלת ישראל לצרפת על חשבון הזמנת המיז'ים?

2. מהו סך כל הכספים ששולמו בעד ציוד צבאי אחר?

3. הנדרש כעת בחזרה את הכספים ששולמו?

4. הנדרש ריבית על הכספים הנ"ל?

5. הנדרש פיצויים עקב הפרת הסכם?

שר-הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף לדברי ראש הממשלה במליאת הכנסת ביום 14 בינואר 1969.

היו"ר ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת לורנץ.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

לפי מיטב ידיעתי, ראש הממשלה לא השיב על השאלה, מהו הסכום הכולל של הכספים ששולמו על-ידי ישראל לצרפת, ולא על שאר השאלות.

שר-הבטחון מ. דיין:

מה השאלה הנוספת, שאני צריך לומר מה שראש הממשלה לא אמר? אני אומר שאיני רוצה להוסיף דבר למה שאמר ראש הממשלה.

31. תלונה על נוסח התבטאותו של

מוכזר המועצה המקומית במגדל

חבר-הכנסת מ. ידד שאל את שר הסעד ביום כ"א בתמוז תשכ"ח (17 ביולי 1968):

במדור "דעת הקורא" בעתון "היום" מיום 2 ביולי

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. הידוע לו על תכניות אלה?

2. האם וכיצד יש בדעת השר לפעול כדי למנוע שהממשלה תועמד בפני עובדות התנחלות מוגמרות?

שר-הבטחון מ. דיין:

איני יודע על כך.

27. קבלת ערבים ישראלים לשירות בצה"ל

חבר-הכנסת מ. ידד שאל את שר הבטחון ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

בעתון "היום" מתאריך 29 בדצמבר 1968 הופיעה כתבה שבה נאמר בין היתר: "שר הבטחון, מר משה דיין, אמר אמש כי הוא מוכן לעזור ולעודד ערבים ישראלים המבקשים להתגייס לצבא, להתקבל לשורות צה"ל. הדב"רים נאמרו בתכנית שאלתה מן האולפן בקול ישראל".

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לשאלתי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — האם נמצאים ערבים ישראלים בשירות צה"ל?

3. האם זו עמדתו האישית או עמדה המשקפת את מדיניות הממשלה?

שר-הבטחון מ. דיין:

לשאלות 1–2: התשובה חיובית.

לשאלה 3: את דברי אמרתי כשר הבטחון.

28. הרחבת האמברגו הצרפתי על משלוחי

נשק לישראל

חבר-הכנסת ש. אבנר שאל את שר הבטחון ביום י"ח בטבת תשכ"ט (8 בינואר 1969):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 7 לינואר 1969 נמסר, כי נציגי ממשלת צרפת הודיעו לממשלת הקניית של משרד הבטחון בפאריס על הרחבת היקף האמברגו לגבי משלוחי נשק וציוד צבאי לישראל.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. על מה בדיוק חל האמברגו הצרפתי?

שר-הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף לדברי ראש הממשלה במליאת הכנסת ביום ג', 14 בינואר 1969.

היו"ר ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה — כוח חדש):

האם בעקבות האמברגו הצרפתי תצומצם משלחת הקניית של ישראל בפאריס?

שר-הבטחון מ. דיין:

איני רוצה להשיב.

29. תוצאות הרחבת האמברגו הצרפתי

על משלוחי נשק לישראל

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר הבטחון ביום י"ט בטבת תשכ"ט (9 בינואר 1969):

לשאלה 4 — בשנה הקרובה יסדרו 586 מפגרים במעונות עם פנימיה. ייפתחו מעונות יום בשנים עשר ישובים; וייפתחו גן-ילדים ביישוב אחד; ייפתחו מע"שים בשבעה ישובים.

33. סיוע למוסד "מושב זקנים מאוחד" בירושלים

חבר הכנסת ש. רוזן שאל את שר הסעד ביום ט"ו בחשוון תשכ"ט (6 בנובמבר 1968):

כפי שנודע לי, נתון "מושב זקנים מאוחד" בירושלים במצב כספי חמור ועל המוסד מאיימות סכנת סגירה.

המוסד מתלבט בהבטחת קיומו מבחינה פיננסית. כפי שנמסר לי מגיע הגרעון השנתי השוטף ל-150.000 ל"י והגרעון המצטבר מסתכם ב-750.000 ל"י בקירוב. בשנתיים הראשונות פחתו ההכנסות ממגביות חוץ עקב מגבית החירום של התנועה הציונית. עקב כל אלה מאיימת על המוסד סכנת הסגירה.

אודה לכבודו אם ישיבני:

- א. האם הידיעות הנ"ל נכונות ומדויקות?
- ב. מהי השתתפות משרד הסעד בתקציב להחזקת המוסד?
- ג. מהי השתתפות משרדים ממשלתיים אחרים בקיום מוסד זה?
- ד. מהי השתתפות עיריית ירושלים בקיום מוסד זה, ש-90% מתושביו הם אזרחי ירושלים?
- ה. באילו אמצעים יש בדעת השר לאחוז כדי למנוע סגירת "מושב זקנים מאוחד"?

שר הסעד י. בורג:

- א. ידוע לי מצבו הכספי של המוסד.
- ב. השתתפות משרד הסעד בתקציב המוסד בסעיף פים שונים בשנת התקציב 1968/69 היתה סך 20.000 ל"י.
- ג. אין השתתפות של משרדים אחרים.
- ד. אין השתתפות של עיריית ירושלים.
- ה. ביקשתי מאת מנהלי המוסד להגיש לי תכנית קונסולידציה. תכנית זו תיבחן ולאחר מכן יוחלט על הצעדים שיש לנקוט.

34. סיוע לנוקדי סעד בכפר אום-אל-פחם

חבר הכנסת ת. טובי שאל את שר הסעד ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

הגיע לידיעתי, כי הסכום המוקצב לעזרת נוקדי סעד בכפר אום-אל-פחם קוצץ בזמן האחרון, וכי משרד הסעד מסרב לאשר הקצבות חדשות ל-65 משפחות שהמועצה המקומית אישרה את פנייתיהן.

הנני לשאול את כבוד השר:

1. הנכונה הידיעה בדבר קיצוץ התקציב לסיוע נוקדי סעד באום-אל-פחם?
2. אם כן — מדוע?
3. מהו הסכום שמשרד הסעד מקציב לנוקדי הסעד באום-אל-פחם?

1968 התפרסם מכתב תחת הכותרת "האם עלי לשלוח את ילדי למיסיון?" כלהלן:

"בשנת 1950 עליתי ארצה יחד עם בעלי ממרוקו. מאז 1950 ועד היום אני גרה במגדל ליד טבריה. היום משפחתי מונה אחד-עשר איש, אני אם לתשעה ילדים ובהריון בחדש השישי. ב-12 במאי 1968 פניתי למזכיר המועצה המקומית במגדל, מר יעקב שלום, יחד עם עובדת סוציאלית והסברתי לו את המצב הקשה של משפחתי, אך הוא אמר לי: אינני יכול לעזור לך. יש לך ברירה אחת: למסור את הילדים שלך למיסיון, או תתפטרי מהם." — את זאת אמר לי בנוכחות העובדת הסוציאלית. האם זוהי התשובה שמגיעה לי? הואיל ועד היום, 8 ביולי 1968, לא פורסמה הכחשה מאת מר יעקב שלום, אודה לכבודו אם יואיל להשיב לשאלתי:

האם קיים במשרדו איש אשר מתפקידו לעקוב אחרי פירסומים מעין אלה ולברר מה היא האמת בהם?

שר הסעד י. בורג:

משרד הסעד עוקב אחרי הפירסומים בעתונים, ער לתלונות ולפניות של אזרחים, ומתערב כאשר העניין נוגע לתחום טיפולו וסמכותו של המשרד.

במקרה דנן, אין למזכיר המועצה המקומית של מגדל קשרי עבודה עמנו ולנו אין שליטה על צורת התבטאותו.

ביקשתי דיווח סוציאלי לגופו של עניין.

32. תכנית לקידום פתרון לבעיות הילדים המפגרים

חבר הכנסת ש. רוזן שאל את שר הסעד ביום ח' בחשוון תשכ"ט (30 באוקטובר 1968):

כפי שנתפרסם, הודיע שר הסעד בוועידה הבין-לאומית של האגודות למען הילד המפגר, כי על-ידי הממשלה גובשה תכנית חומש לקידום פתרון לילדים המפגרים הממתינים זה מזמן בתור למקום במוסד מתאים.

אודה לכבוד השר אם ישיב על שאלותי הבאות:

1. האם אושרה על-ידי הממשלה תכנית החומש הנ"ל?
2. כמה מקומות חדשים ייווצרו עם ביצוע התכנית הזאת במוסדות עם פנימיה, בבתי-מלאכה מוגנים, בגני-ילדים, הוסטלים וכו'?
3. מהו מספר הילדים המצפים בתור לסידורם; כמה מהם מפגרים פיגור קשה וזקוקים למוסדות?
4. האם יוחל בהגשמת התכנית בשנה הקרובה ובאיזה היקף?

שר הסעד י. בורג:

תכנית חומש לקידום פתרון לבעיית המפגר לא עמדה על סדר-יומה של הממשלה. משרדנו פועל לפי תכנית רב-שנתית, המתבצעת מדי שנה בשנה במסגרת התקציב השנתי לפיתוח של משרדנו, ופרטיה כלולים בדברי ההסבר של תקציב כל שנה ושנה, מכאן תשובותי: לשאלות 1 ו-2 — התשובה היא שלילית.

לשאלה 3 — המספר הכולל האחרון משנת 1968 מראה על 745 מפגרים פיגור קשה.

קיימת בהם אי-עקביות באבחנה בין נתונים המתייחסים לכלל המשק לבין הנתונים המתייחסים לענף התעשייה, וכן בין נתונים לשנת 1967 לנתונים המתייחסים למוצא הרב-שנתי.

2. הנתונים האחרונים לשנת 1967 הנמצאים בידינו הם הבאים: לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה עלה בשנת 1967 השכר לשעת עבודה ב-7.5% ושהתוצר לשעת עבודה עלה באותה שנה ב-10%. יש להביא בחשבון שבאותה שנה חלה עלייה ניכרת בהון למועסק.

לפי נתוני בנק ישראל היה חלקו של השכר בהכנסה הלאומית 62% בשנת 1967, לעומת 65% בשנת 1966 ו-59.5% בשנים 1963 - 1965.

3-5. בשנות המיתון הצטברו אצל החברות הפסדים בסכומים גדולים. הפסדים אלה קוזזו בשנת 1967. הגבייה השוטפת של מס הכנסה מחברות כוללת בתוכה הפרשים בין המקדמות לבין השומות הסופיות לשנים קודמות. היות והשומות שנערכו בשנת מס 1967 התייחסו לשנת מיתון, הרי שניגוב הפרשי מס קטנים בלבד. במקרים רבים, בהם היו לחברות הפסדים, אף הוחזר מס, כאשר מקדמות היו גבוהות יותר מן השומה הסופית. אולי כדאי לצייין, שבדיקה שנעשתה אצל 458 חברות גדולות הראתה, ש-150 חברות הפסידו בשנת 1966.

השכירים שילמו בשנת 1965 מס הכנסה בסכום של 496 מיליון ל"י; בכלל זה הפרשי סיווג. ששולם בשנת 1966, שהם 45% מסך כל גביית מס הכנסה. בשנת 1966 שולמו 541 מיליון ל"י (היינו 48.5% מהגבייה); ובשנת 1967 שילמו מס הכנסה בלבד 585 מיליון ל"י, (היינו 52% מכלל הגבייה של מס הכנסה).

לאור הנתונים לגבי חברות ושכירים, אנו נוכחים שהעליה אצל שכירים מתונה, מחד-גיסא, וברור מדוע ירד חלקן של החברות, מאידך גיסא. לזה יש להוסיף שעלייה בשכר אצל שכירים, שחל עליהם מס בשיעורים פרוגרסיביים, היא גדולה יותר - כל תוספת של 1% בשכר נותנת, לפחות, תוספת מס של 2% - בעוד שלגבי החברות שיעור המס הוא קבוע (47%) - בלי היטל בטחון, ועל כן כל עלייה של 1% בהכנסה נותנת תוספת מס של 1% בלבד.

36. מקרים של אי-העברת ניכיים מעובדים על-ידי מעבידיהם למילווה הבטחון

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזליו שאלה את שר האוצר ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

בעתונות פורסם, כי יושב-ראש המועצה הציבורית למילווה בטחון, מר סלומון, הודיע על תופעה של אי-העברת ניכיים מעובדים על-ידי המעבידים לידי מילווה הבטחון, וצוין כי פיגור כזה הסתמן בין השאר בעיריית בני-ברק.

נוכח חומרת האשמה, הכלולה בהכרזה זו, רצוני לשאול את כבודו:

1. הידועים למשרד האוצר מקרים של אי-העברת כספים שנוכו מעובדים על-ידי מעבידיהם למילווה הבטחון?
2. האם הועברה הרשימה של מעבידים כאלה למשרד האוצר על-ידי המועצה הציבורית למילווה הבטחון?

4. לכמה משפחות נועדה ההקצבה?

5. הנכון שמשרד הסעד מסרב לאשר הקצבות סעד לנוקמים חדשים?

6. כיצד מטפל משרד הסעד בפניותיהם של נוקמים חדשים המומלצים על-ידי הרשות המקומית?

שר-הסעד י. בורג:

לשאלות 1 - 2: הידיעה איננה נכונה; ההיפך הוא הנכון. בנובמבר 1968 ניתנה תוספת תקציבית לאחר שהתברר מן הדיווח כי ההוצאה גדלה בסעיף זה.

לשאלה 3: הסכום שהוקצב ב-1 באפריל 1968 לשנה זו היה 2,600 ל"י לחודש. בנובמבר 1968 הועלה ל-3,200 ל"י לחודש.

לשאלה 4: ההקצבה אינה מוגבלת למספר משפחות. כרגיל ניתנת תמיכה למשפחות הנוקקות בהתאם למבחיני הנוקקות, ומספר זה משתנה בהתאם לשינוי הצרכים. בחודש נובמבר 1968 נהגו מתמיכות סעד באום-אל-פחם 76 משפחות, שכללו 244 נפשות; לעומת 46 משפחות, שכללו 182 נפשות, בנובמבר 1967.

לשאלה 5: לא נכון.

לשאלה 6: משרד הסעד אינו מקבל פניות נוקמים ואין רשות מקומית ממישה למשרד "מומלצים" לקבלת תמיכה. המסכמת לאישור התמיכה נמצאת בידי לשכת הסעד המקומית בלבד, הפועלת בהתאם להנחיות משרד-דגו, לאיבחון הנוקקות ולקביעת הזכאות.

35. נתונים על חלקם של השכירים ועל החברות בהכנסה הלאומית ובמס הכנסה

חברת-הכנסת ש. מקוניס שאל את שר האוצר ביום י' בכסלו תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

בעתון "הארץ" מיום 20 בנובמבר 1968 התפרסמו נתונים מסקר על בעיות שכר, מס הכנסה, הכנסה לאומית. לפי הסקר חלה בשנת 1967 עלייה בשכר הריאלי ב-4.1%, ואילו עליית הפריון לשעת עבודה היתה 5.1%; חלקם של השכירים בתקבולי מס הכנסה עלה מ-42.3% בשנת 1965/66 ל-52.7% בשנת 1967/68; חלקן של החברות באותה תקופה ירד מ-23.1% ל-16%, חלק השכר בהכנסה הלאומית ירד ב-1967 ל-62.4% לעומת 65.3% ב-1966 (השכר כולל תשלומים גלויים לעובדי קואופרטיבים ומערכת הבטחון).

אי לזאת הנני לשאול את כבודו:

1. האם הנתונים המובאים בסקר הנ"ל נכונים במלואם או בחלקם?

2. אם לא - מה הם הנתונים המקבילים שבידי משרד האוצר?

3. האם בדעת משרד האוצר לעשות, ואם כן - מה, לבלימת היחידה בחלקם של השכירים בהכנסה הלאומית?

4. מה הסיבה לירידת חלקן של החברות ועליית חלקם של השכירים בתקבולי מס הכנסה?

5. האם תימשך מגמה זו גם להבא?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. הנתונים כפי שהובאו על-ידי השואל אינם נכונים.

ג. האם יש למר זנדברג דירה משלו במקום אחד כלשהו ואם השכיר מר זנדברג את דירתו, האם הועברו דמי השכירות לקופת האוצר או לקופת הבנק הנ"ל?

3. האם נכון הוא כי הועמדה לרשותו של מר זנדברג מכונית "ביואיק" חדישה? מתי נרכשה המכונית? בכמה נרכשה המכונית? האם הועמד לרשות מר זנדברג נהג מתאים?

4. האם נכון הוא כי בתנאי העבודה של מר זנדברג נקבע כי יהיה זכאי לצאת יחד עם בני משפחתו אחת לשנה לטיול בחוץ-לארץ? אם אין התשובה לכך חיובית — האם ניתנה האפשרות למר זנדברג לצאת עם משפחתו לחוץ-לארץ מדי פעם על חשבון הבנק הנ"ל? מהי משכורתו החדשה ברוטו של מר זנדברג? האם בתנאי העבודה נקבע כי הוא זכאי גם למשכורת 13?

5. בכמה מסתכמים דמי החזקה השנתיים של מר זנדברג בבנק הנ"ל לדבות (כלי למעט, כמובן) משכורת, אש"ל, החזקה מכונית, נהג מכונית, דמי שכירות לדירה. נסיעות לחוץ-לארץ וכו'?

6. מה הם אותם הנתונים המבוקשים גם לגבי הד"ר אברהם נאמן, מנהל הבנק, ובעבר החשב הכללי במשרד האוצר?

7. מי מילא את תפקידו של מר זנדברג בטרם נתקבל לעבודתו? מה היו תנאי העבודה של קודמו (מתב"קשים אותם נתונים לגבי מר זנדברג בשאלה מס' 5)?

8. האם העמיד הבנק בית או דירה לרשות הד"ר נאמן? איפה הבית הנדון? האם שילם הד"ר נאמן דמי שכירות בעד הדירה הנדונה? מה היו דמי השכירות הנדונים לחדש בשנה הקודמת? מה הם בשנה הנוכחית? האם מחזיק הד"ר נאמן בדירה שהועמדה לרשותו על-די הבנק כדייר מוגן? האם שילם הד"ר נאמן דמי מפתח בגין דירתו? האם סוכם כי הד"ר נאמן ובני משפחתו ימשיכו להתגורר בדירה לאחר תום עבודתו בבנק? בכמה נרכשה הדירה הנדונה? אם נרכשה — מה שווה כיום? האם סוכם כי הדירה הנדונה תימסר לד"ר נאמן כחלק מהפיצויים אשר יגיעו לו לכשפרוש?

9. איזו מכונית הועמדה לרשות הד"ר נאמן? האם הועמד לרשותו גם נהג?

10. מהי משכורתו החדשה ברוטו של הד"ר נאמן? האם נקבע שהוא זכאי גם למשכורת 13?

11. האם נכון הוא כי הממשלה מעניקה לבנק לפיתוח התעשייה בע"מ תמיכה לניכוי ההפרש הנובע מכך שהבנק מקבל כספים תמורת 11% — 12% ריבית ומלווה כספים ב-19% אם מעניקה הממשלה תמיכה כלשהי לבנק — כפי המצויין לעיל וגם אחרת — מה שיעורה של תמיכה זו בחמש השנים האחרונות?

12. האם מאוזן של הבנק מראה הפסדים (לאחר ניכוי התמיכה הממשלתית) לכל אחת משלוש השנים האחרונות?

13. האם נכון הוא כי מר בן-דודר בכהנו כעובד מדינה נסע במכונית ממשלתית ונוסף לכך שולמו לו מקופת המדינה הוצאות ההחזקה של מכוניתו הפרטית?

14. האם נכון הוא כי במאוס 1967 או בתאריך אחר בשנת 1967 יצא מר בן-דודר בחברת אשתו לחופשה שנתית ביפאן, וזה בטיסת חינוס? אם נסע כנ"ל, על יסוד מה ניתנה לו האפשרות לכך?

3. אם כן — אילו צעדים נקט משרד האוצר כדי שהסכומים שנוכו מהעובדים יועברו על-ידי המעבידים למטרה שלהם ונעדרו?

4. איזה סכום עדיין חייבת למילוה הבטחון עיריית בני-ברק מן הסכומים שגבתה מעובדיה למילוה הבטחון?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. המועצה הציבורית לא מסרה למשרד האוצר פרטים מלאים על המקרים שהגיעו לידיעתה בדבר אי-העברת כספים שנוכו מעובדיהם על-ידי מעבידיהם.

פרטים מסוימים נמסרו לשר האוצר בדיון-וחשבון של יושב-ראש המועצה הציבורית, במכתבו לשר האוצר מה-1 בנובמבר 1968, ובו נאמר, בין השאר, כי מוסדות מסוימים טרם העבירו הניכויים שנעשו משכר עובדיהם לחשבון איגרות המילוה, כגון: "סולל-בונה", "דבר", אוניברסיטת תל-אביב, קואופרטיב "דן" וכן גם עיריות מספר.

בישתו ב"קול ישראל" בתכנית "היום הזה", ב-13 בדצמבר, התריע יושב-ראש המועצה הציבורית על מצב מביש זה וציין בנדון את "דן" ואת עיריית בני-ברק.

2. אין המועצה הציבורית יכולה לקבוע כל פרטי המקרים שבהם לא הועברו ניכויים.

3. פרט למצויין לעיל לא הועברו פרטים כל שהם לאוצר. אנו בודקים היום אותם המקרים שהועברו לידיעתנו ולא נהסס לנקוט בצעדים בהתאם לחוק.

בזמנו נשלחו הודעות מתאימות לכל אלה שנועדו למועצה כי לא העבירו או כי לא נראה כי העבירו הניכויים לבנק, ואלה הועמדו על אחריותם בנידון.

4. עיריית בני-ברק שילמה בינתיים כ-63 אלף לירות, וסכום זה שולם לבנק ישראל.

37. פרטים על פעולות הבנק לפיתוח התעשייה ותנאי העבודה והמשכורות של מנהלי הבנק

תבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר האוצר ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

ביום 2 בדצמבר 1968 השיב סגן שר האוצר על שאלתה שלי מיום 30 באוקטובר 1968. שאלתה זו הסתמכה על רשימה שנתפרסמה ב"העולם הזה", אך בגוף השאלתה לא נכלל כלל נוסח הרשימה. תחת להשיב לשאלתי מצא סגן שר האוצר לנכון "להשיב" לכתבה הנדונה, והשאיר את מרבית השאלות שנשאלו באותה שאלתה ללא מענה. מדברי סגן השר מתבקשות עוד שאלות, והני מבקש איפוא, בהתייחס לעובדות הכלולות בשאלתה הנ"ל, להשיבי:

1. האם משלם מר משה זנדברג דמי שכירות בעד הדירה שהועמדה לרשותו?

2. אם אינו משלם —

א. האם משלם הבנק לפיתוח התעשייה בע"מ או מוסד אחר כלשהו, שבו שותפה הממשלה, דמי שכירות בעד הדירה הנדונה?

ב. מה הם דמי השכירות השנתיים בעד הדירה הנדונה?

בבנק, אילמלא תמיכה זו על התעשייה היה לשאת ב-9% ריבית והצמדה, לכל הדעות.

לשאלה 12: מאזנו של הבנק אינו מראה הפסדים (לאחר ניכוי התמיכה הממשלתית) לכל אחת משלוש השנים האחרונות.

לשאלה 13: לאגף החשב הכללי יש מכונית ממשלתית, שמר בן-דרור, כעובדים אחרים, השתמש בה מדי פעם. ההוצאות ששולמו לו על נסיעות במכוניתו הפרטית היו רק בעד נסיעות בתפקיד במכוניתו הפרטית.

לשאלה 14: נכון שמר בן-דרור יצא לחופשה שני חודשים במאוס 1967. אין זה מעניינו של האוצר מה עשה מר בן-דרור ולאן נסע בימי חופשתו. לא הממשלה, לא חברת "אל-על" ולא שום מוסד ממשלתי או חברה ממשלתית מימנו איזה חלק שהוא בנסיעתו בחופשה זו.

לשאלה 15: רק חלק ממקורות המימון הוא ממשלתי והנותר מהציבור הרחב בארץ ובחוץ-לארץ וממוסדות כספיים. הממשלה משתתפת בהון המניות של הבנק ובפקדונות שהיא מפקידה בבנק מתקציבי הפיתוח השונים.

לפי נתוני המאזן הבלתי-מבוקר ליום 30 בספטמבר 1968 היתה השתתפות הממשלה במקורות המימון בבנק לעומת גורמי ציבור שונים אחרים כלהלן: השתתפות הממשלה בהון המניות: בכוח הצבעה - 26%, ושל אחרים - 74%; בהון מניות אחר, של הממשלה - 47.7%, של אחרים - 52.3%; השתתפות הממשלה בכל הון המניות - 48.4%, ושל אחרים - 51.6%. השתתפות הממשלה במקורות מימון אחרים - 21.3%, ושל אחרים - 78.7%.

הממשלה אינה ערבה למרבית לזוי הכספים בבנק. מתוך 864 לווים עד ליום 30 בנובמבר 1968 ערבה הממ"שלה רק ל-126, המהווים 14.5% בלבד מכלל הלווים. לגבי יתרת ההלוואות לתאריך הנ"ל, המגיעה לסך 745.3 מיליון ל"י, ערבות הממשלה, שאושרה על-ידי ועדת הכספים, מסתכמת ב-110 מיליון ל"י בלבד.

הממשלה ערבה לסדרת אגירות המילווה, 1982, שהוצאה על-ידי הבנק, בסך 15 מיליון דולר באירופה, ולשני מיליון מהבנק העולמי בסכומים של 20 מיליון דולר ו-15 מיליון דולר.

38. מקרים של אי-העברת כספים למילווה הבטחון

חברת הכנסת מ. ידי שאל את שר האוצר ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

יושב-ראש המועצה הציבורית למען מילווה הבטחון מסר בשדור ב"קול ישראל", בתכנית "היום הזה", שיש מוסדות ומפעלים ציבוריים שלא העבירו את מילווה הבטחון לתעודתו, כגון עיריית בני-ברק, קואופרטיב "דן" ועוד.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לשאלותי:

1. האם הידיעה נכונה?
2. האם יש מוסדות או מפעלים שטרם העבירו את המילווה לקופת המדינה? אם כן - אילו הם?
3. מה בדעת משרד האוצר לעשות כדי שכספי המילווה יוכנסו לקופת המדינה?

15. האם נכון הוא כי מקורות המימון העיקריים של הבנק לפיתוח התעשייה בע"מ הם ממשלתיים? האם נכון הוא כי למרות היות הממשלה בבנק הנ"ל בעלת חלק מן המניות בלבד, יש לה עיקר כוח ההצבעה? האם נכון הוא כי הממשלה ערבה למרבית לזוי הכספים בבנק הגדול וכן גם להתחייבויות הבנק?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

לשאלה 1: לא.

לשאלה 2: א"ב. הבנק משלם דמי שכירות החדש-שיים בסך 500 לירות לחודש. שאר ההוצאות לדירה הן על מר זנדברג בלבד.

ג. למר זנדברג דירה משלו בירושלים, אולם היא לא הושכרה.

לשאלה 3: מכונית הוזמנה עבורו, אך טרם נתקבלה. הבנק מעמיד נהג לרשות מר זנדברג.

לשאלה 4: בהחלט לא. כמו כן לא ניתנה אפשרות למר זנדברג לצאת עם משפחתו לחוץ-לארץ מדי פעם. משכורתו החודשית היא 3-500 לירות, ובתנאי העבודה נקבע כי הוא זכאי גם למשכורת 13, כמקובל לגבי כל עובדי הבנק ובענף הבנקאות בכלל.

לשאלה 5: מיום כניסתו לתפקיד ועד ל-15 בדצמבר 1968, זדהינו במשך שבועה חודשים, קיבל בידו כ-4.250 לירות לחודש.

לשאלה 6: התנאים דומים.

לשאלה 7: התפקיד של סגן יושב-ראש וממלא מקום יושב-ראש מועצת המנהלים של הבנק הוא חדש ונוצר רק ב-1968, לאור ההתפתחות הניכרת שחלה במשך הזמן בהיקף העסקים של הבנק, שמאזנו מתקרב עתה למיליארד לירות. הוא נבחר לתפקיד זה לאחר שהתנהל משא-ומתן בנדון עם מועמדים אחרים.

לשאלה 8: הבנק העמיד דירה לרשות הד"ר נאמן ברמת-חן, על-ידי תל-אביב. הוא משלם דמי שכירות חודשיים בסך 62.50 לירות. ההוצאות בקשר להחזקת הבית, בכלל זה מסי עיריה, הן על חשבון הד"ר נאמן בלבד. הד"ר נאמן אינו מחויב בדירה שהועמדה לרשותו על-ידי הבנק כדייר מוגן, והוא לא שילם דמי-מפתח בגין דירתו. לא סוכם שהוא ובני משפחתו ימשיכו להתגורר בדירה לאחר תום עבודתו בבנק. הדירה נרכשה ב-65 אלף לירות בשנת 1961. ברור ששוויה כיום עולה על סכום זה, אם כי לא היתה כל סיבה לבקש הערכה מוסמכת, אולם מן הראוי לציין שמעליות ערך זו ייתנה הבנק. לא סוכם כי הדירה הגדולה תימסר לד"ר נאמן כחלק מהפיצויים אשר יגיעו לו לכשיפרוש.

לשאלה 9: הבנק רכש ב-1964 מכונית "שברולט", בה נוסע ד"ר נאמן גם כיום.

לשאלה 10: משכורתו החודשית ברוטו היא 3.200 לירות והוא זכאי למשכורת 13.

לשאלה 11: נכון הוא שבהתאם להחלטת הממשלה מלווה הבנק כספים בשער זול יותר מאשר השער הריאלי שלפיו על הבנק לשלם בעד אותו הכסף. מן הראוי להדגיש שהבנק מלווה לתעשייה ב-9% ריבית, ללא הצמדה, ובא-זורי הפיתוח שער הריבית יורד עד ל-6.5% אחוזים, ללא הצמדה. הפסדי הבנק מתכסים אמנם על-ידי הממשלה, אולם זוהי תמיכה בתעשייה, וטעות לראות בה תמיכה

מטבע חוץ לנציגה, אותו עמדה לשלוח לתיילנד למטרת השגת עבודות. ההוצאות של השליח היו מורכבות מאש"ל, ביצוע סקר במקום והשגת עבודות תיכנון. האגף אישד את ההקצבה בסך 4,000 דולר.

עם הקצבה זו נתבקשה החברה להמציא לאגף דיווח על פעילותו של נציג החברה האמרי, בכלל זה דו"ח על השימוש במטבע חוץ שהוקצב. הדו"ח לא הוגש עד היום.

במקום זאת פנתה החברה במישרין למבקר המדינה במכתב מיום 9 בדצמבר 1968 בטענות ללא שחר. משרד האוצר סבור שהפנייה למבקר ולעתונות הייתה קנטרנית, מה עוד שהחברה קיבלה 4,000 דולר ולא מסרה דין-חשבון עליהם, וכן לא מצאה לנכון לתת הסברים על פעילותה.

41. הקלות לימאים במס הכנסה

חברת הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר האוצר ביום ט' בטבת תשכ"ט (30 בדצמבר 1968):

כפי שהתפרסם בעתונות, החליטה מוזכרת איגוד הימאים לפנות אל נציבות מס הכנסה בתביעה לתקן את שיטת ניכוי מס הכנסה משכרם של הימאים, לאחר שהוברר כי יש בשיטה הקיימת פגיעה בשכרם של חלק מהימאים.

אודה לכבודו אם יואיל להשיבני:

1. האם משרד האוצר דן בפניית איגוד הימאים?
2. האם משרד האוצר עומד להיענות בחיוב לפניית הימאים?
3. אם כן - באילו הקלות יזכו הימאים?
4. אם התשובה שלילית - מה הסיבה?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. כן.
2. נענה בחיוב לחלק מהתביעות. אני רוצה להבהיר שהמדובר בדרישות נוספות על ההסדר המקורי, שכבר הביא לכך שמרבית הימאים (בכללם הקצינים) מקבלים החזר מס.
3. הדיונים המתקיימים בין נציגי הגופים השונים עדיין לא גסתיימו, ועל כן אני נמנע מלפרטם. ואולי כאן המקום להדגיש, שהבעיות שמעלים הימאים אינן נוגעות רק לענייני מס הכנסה; חלקן קשורות יותר לבעיות שהן נחלת חברות הספנות.
4. ראה תשובתי לשאלה 3.

42. טיפול משרד האוצר בעניין השגת עבודות בתאילנד על-ידי חברה ישראלית

חברת הכנסת א. שוסטק שאל את שר האוצר ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

ידיעה בעיתון "הארץ" מיום 29 בדצמבר 1968, מאת הכתב הכלכלי מר יגאל לכיב, מוסרת כי טיפול פקיד האוצר מנע השגת עבודות תיכנון של רשת כבישים בתאילנד, בסכום של 2.4 מיליון דולר, מחברה לאדריכלות והנדסה בתל-אביב.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן, מה הסיבה לחתערבותם של פקדי

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. כן.
2. ראה תשובתי שניתנה היום לשאילתה של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו בעניין זה.
3. בחוק המילווה נקבע, כי מי שיגבה כספים למילווה ולא יעבירם לבנק ישראל עובר עבירה פלילית. במידה שידועים לנו פרטים על כך לא נהסס לנקוט צעדים חוקיים הנובעים מכך.

39. פעולות החברה לישראל בע"מ

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר האוצר ביום ד' בטבת תשכ"ט (25 בדצמבר 1968):

יואיל נא כבודו להשיב:

1. מהן פעולותיה הנוכחיות של "החברה לישראל"?
2. מה הן התכניות לגבי העתיד הקרוב בגיוס הון והפעלתו במסגרת ייעודה?
3. מתי תיכנס "החברה לישראל" למסלול פעילות סדיר?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

1. החברה לישראל בע"מ נרשמה בישראל כחברה ישראלית ב-29 באוגוסט 1968. פרוספקט המתייחס להנפקת מניות בסך 35 מיליון דולר הוגש לאישורה של הוועדה הישראלית לגירות-ערך. מאחר שבכוונת החברה לגייס את מרבית הונה מחוץ-לארץ, הוגש הפרוספקט לרישום גם בוועדת גירות-הערך של ארצות-הברית של אמריקה.

החברה בודקת אפשרויות להשקעה בענפי משק שונים, כגון תעשייה, שירותים ציבוריים, תיירות והקלאות. מגמת החברה היא ש-80% מההון יגויס מחוץ-לארץ. הכספים אשר יגויסו יושקעו בהתאם למטרות המפורטות בפרוספקט.

3. החברה תיכנס למסלול פעילות סדיר לאחר שיגויס ההון, תגובשנה תכניות ההשקעה ותאושר - אם וכאשר תאושר - בכנסת התוספת לחוק לעידוד השקעות הון, אשר במסגרתו מקווה החברה לפעול.

40. טיפול משרד האוצר בעניין השגת עבודות בתאילנד על-ידי חברה ישראלית

חברת הכנסת י. גולן שאל את שר האוצר ביום ט' בטבת תשכ"ט (30 בדצמבר 1968):

נתפרסם ברבים, כי משרד האוצר הואשם בטיפול כושל בהשגת עבודות בתאילנד לסלילת רשת כבישים במדינה, אותן ניסתה חברה ישראלית להשיג, בהיקף של 2.4 מיליון דולר, בקירוב.

שאלותי הן:

- א. הנכונה הידיעה?
- ב. מה הפרטים הנוגעים לאותו עניין?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

- א. הידיעה אינה נכונה.
- ב. להלן פרטי העניין: י.ע.פ. בע"מ פנתה במכתבה מיום 5 במארס 1968 לאגף מטבע חוץ בבקשה להקציב

8. אם כן, מה אחוז הסטודנטים הישראליים המופי-
עים לפגישות אלו?
9. האם יוזמים סטודנטים ישראלים בהנחיות
אנשי משרד החוץ ויכוחים, דיונים וערבי הסברה בקמפוס
סים האוניברסיטאיים, שם הם לומדים?

שר-החוץ א. אבן :

לשאלות 1-2: מתקציבו של משרד החוץ, המסת-
כס ב-58,880 מיליונים ל"י, החלק המכריע מוקדש
להסברה במישורים שונים, לרבות הסברה לממשלות ול-
ציבור. התקציב המיוחד העומד לרשות משרד החוץ
להסברה הוא כ-4 מיליון ל"י לשנת התקציב השוטפת.
על התקציב לשנה הבאה אודיע בקרוב בשעת הדיון על
תקציב משרדנו.

אינני רואה תועלת בכך שמעל במה זו אכנס
לכל סעיף וסעיף במפורט. יספיק אם אומר שהוא
מוקדש בראש ובראשונה לפידסומוס, למימון הוצאות
הכרוכות בבקורי עתונאים, צוותות טלוויזיה, סרטים,
תערוכות וכדומה. ישראל מסבירה את עמדתה למאות
מיליוני אנשים כל חודש בצינורות תקשורת המונים,
ללא צורך בהוצאה כספית כלשהי.

לשאלה 3: אותו חומר המודפס ואשר מכנים
בארץ, מועבר לנציגויותינו ומופץ על-ידיהן לפי רשימות
תפוצה מפורטות לסקטורים שונים בציבור האמריקאי.
אותו דבר חל על חומר אשר מוכן על-ידי נציגויות
ישראל בארצות-הברית עצמה.

לשאלות 4-9: אני מפנה את השאלה לתשובתי
על שאלתה של חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוליוני.

44-46. חילוף האניות התקועות

בתעלת סואץ

חברת-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום י"א
בכסלו תשכ"ט (2 בדצמבר 1968):

בידיעה, שהועברה מקהיר, על-ידי סוכנויות
הידיעות ביום 28 בנובמבר 1968 (הידיעה פורסמה באותו
יום גם בעתוני הארץ), נמסר כי אין מצרים מעמידה
עתה תנאים כלשהם לפינוי האניות הזרות הלכדות
באגם המר בתעלת סואץ, וכי אין זה משנה לגביה אם
האניות יפנו בפתח הצפוני של התעלה או בפתח הדרומי.
בשעתו עמדה מצרים על כך שהחילוף יבוצע מהצד-
פון, ועמדתה של ממשלת ישראל היתה שהחילוף יבוצע
בפתח הדרומי. המחלוקת בשאלה זו היא שמנעה את
החילוף.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הובאה עמדתה הנ"ל של ממשלת מצרים
(כפי שפורסם לעיל) לדיעות ממשלת ישראל?
2. האם יש סימנים כלשהם, שלפיהם עומדת ממשלת
מצרים להתחיל מחדש בחילוף האניות בפתח הדרומי?
3. האם שניתה הממשלה את עמדתה, שלפיה
ניתן לבצע את חילוף האניות הלכדות באגם המר
בתעלת סואץ בפתח הדרומי?

חברת-הכנסת א. טיאר שאל את שר החוץ ביום י"ב
בכסלו תשכ"ט (3 בדצמבר 1968):
אבקש את כבוד השר להשיבני:

האוצר בעסקות שמנהלות חברות פרטיות עם גורמי חוץ?
3. מה האמצעים המיוחדים שנקטים על-ידי משרד
כדי להבטיח אי-התערבות מצד פקידי האוצר בעסקות
מעין אלו?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין :

ראה תשובתי שנתתי היום לשאלתה של חברת-
הכנסת יצחק גולן בעניין זה.

43. חידוש ההיתר לעקורי מלחמת ששת

הימים לשוב לארץ

חברת-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ו' בכסלו
תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

אבקש להשיבני:

1. מה היו הסיבות לחידוש אפשרות חזרתם של
ערבים פליטי מלחמת ששת הימים לישראל, במחזור שני
החל מיום 24 בנובמבר 1968, לאחר שנמנעו לעשות
שימוש בהיתר שניתן להם?

2. האם רשאים פליטים אלה להעביר את הרשות
לבוא לישראל לפליטים אחרים, שאינם נכללים בין 7000
המורשים?

3. אם כן, מה הן הסיבות להיתר העברת רשות זו?

שר-החוץ א. אבן :

א. ב-8 באוקטובר 1968 הודעתי בעצרת א"ם,
בשם הממשלה, על כוונתנו להנהיג הקלות מסוימות לשובם
של עקורי מלחמת ששת הימים אל השטחים המוחזקים.
במסגרת הקלות אלה חידשנו ההיתר לשובם של עקורים
שהרשינו שובם עוד קודם לכן.

ב. אין העקורים המורשים לשוב חופשיים להע-
ביר ההיתר שניתן להם לעקורים אחרים. העברת רשו-
יות כאלה לאחרים תיעשה אך ורק על-ידי רשויותינו
המוסמכות.

44. נתונים על פעולות הסברה של משרד החוץ

חברת-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ו' בכסלו
תשכ"ט (27 בנובמבר 1968):

בעקבות תשובתו של כבוד השר, שניתנה ביום 20
בנובמבר 1968 לשאלתה שלי ולשאלה הנוספת שהצגתי
לאחר תשובת השר — אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הוא הסכום שהוצא על-ידי משרד החוץ
לצורך הסברה בארצות-הברית של אמריקה ב-18
החודשים האחרונים?

2. מהי חלוקתו של סכום זה לסעיפי ההוצאה
המרכזיים?

3. לאחר שחומר ההסברה, עליו דיבר שר החוץ
בתשובה לשאלתה הנ"ל, הודפס והועבר לשגרירויות
הישראליות — כיצד בוצעה הפצתו בפועל ומי פיקח
על כך ההפצה אמנם תבוצע?

4. האם מפעילים סטודנטים וישראלים אחרים
השונים בחוץ-לארץ במסגרת מערכת ההסברה הישרא-
לית?

5. אם כן, באיזו דרך?

6. האם מקוימות פגישות של עובד ישראלי מוסמך
עם סטודנטים בחוץ-לארץ לצורך מתן הנחיות?

7. אם כן, באילו ארצות?

ברחבי תבל. לא נתקלתי בשום ממשלה בעולם שאינה יודעת כי סוריה מסרבת לכונן שלום עם ישראל.

48. הצבעתה של משלחת ישראל באו"ם בעד ההחלטה להטיל סנקציות על דרום-אפריקה ופורטוגל

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר החוץ ביום י"ב בכסלו תשכ"ט (3 בדצמבר 1968):

בעתונות נתפרסם שישראל הצביעה באו"ם בעד הצעה להטיל סנקציות על דרום-אפריקה ופורטוגל בשל סירובן לבצע החלטות מחייבות של מועצת הבטיחות הנוגעות לרדיויה.

אדעש לי לשאול את כבוד השר: האם נכון הדבר?

ואם נכון הדבר —

א) לשם מה ממשיכים קובעי מדיניות ישראל במועצת הבטיחות במדיניות הפוגעת בממשלת דרום-אפריקה, אשר מאז ועד היום נמנית עם המדינות הידידותיות לישראל?

ב) האם מביאים בחשבון מצבם של אחינו היהודים בדרום-אפריקה, שמדיניות עוינת כזאת מצד ישראל מביאה אותם במבוכה, אם כי למעשה אין להם השפעה בקביעת מדיניותה של ממשלת ישראל?

שר-החוץ א. אבן:

בקשר להחלטה, שאליה מתייחסת השאלה ולה-צבעת משלחתנו לגביה, אבקש להפנות את השואל הנכבד לתשובתי שניתנה ביום 25 בדצמבר 1968 לשאלתה של חבר-הכנסת א. שוסטק בעניין זה. אוסיף כי בקביעת עמדתנו בשאלה זו, כבשאלות אחרות, אנו מביאים בחשבון את כל השיקולים הכרוכים בדבר.

אין לסויה זו שום קשר עם הציבור היהודי באותן הארצות ושום השפעה על מצבם ומעמדם.

49. ביורים בשאלת נכונותה של ירדן למשא-ומתן עם ישראל

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום י"ב בכסלו תשכ"ט (3 בדצמבר 1968):

בראיון עתונאי, שנמסר על-ידי המלך חוסיין לע-תונאי סולומון סטיקוול, שקטעים ממנו שודרו ב"קול ישראל" ביום 30 בנובמבר 1968 ושפורסם במלואו ב"ידיעות אחרונות" של יום 2 בדצמבר 1968, הצהיר המלך חוסיין כי הזמן עתה הוא מתאים לעשיית שלום בין ישראל והארצות השכנות, אלא שכאן חסרה תרומתה של ישראל לקראת השלום.

בהמשך אותו ראיון הצהיר המלך חוסיין, כי ירדן הביעה את נכונותה לא רק לקבל את החלטת מועצת הבטיחות מיום 22 בנובמבר 1967, אלא היא מוכנה לדון בעקרונותיה.

בקשר לכך הגני מבקש לדעת:

1. האם פנתה ישראל אל השגריר יארינג, שיברר אצל המלך חוסיין מהי התרומה שמבקש המלך חוסיין מישראל לקידום השלום?

2. אם נערכה פנייה כנ"ל — מה העלה הברור?

1. האם היו לאחרונה פניות מטעם מדינות ידידותיות או אחרות בעניין חילוף האניות העוגנות בתעלת סואץ?

2. האם התקיימו בעניין זה לאחרונה מגעים בין ישראל למצרים?

3. האם הושג הסדר כלשהו בדבר חילוף האניות בין ישראל למצרים, או עם צד אחר?

4. אם הושג, האם הופר על-ידי המצרים?

5. מה הן נקודות המחלוקת הנוכחיות המעכבות את חילוף האניות העוגנות בתעלת סואץ?

שר-החוץ א. אבן:

אשתקד הסכימו ממשלות ישראל ומצרים על חילוף האניות התקועות בתעלה לכיוון דרום. נסיון מצרים לאחר מכן לעשות סקר צפונה מן האניות חרג מההסכם שהושג. אין סימן לנכונות מצרים לשתף פעולה בביצוע ההסכם המקורי, ובחדשים האחרונים לא היתה הצעה או פנייה אלינו מטעם מצרים בשאלת החילוף. גם ממדינות אחרות לא היו, בתקופה האחרונה, פניות אלינו בנושא זה.

הי"ר ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, האם משרד החוץ בודק מדי פעם את עמדתו בעניין זה, לאור הנסיבות וגם לאור דעות חשו-בות הגשמעות צביברו? אני מפנה את תשומת-הלב למאמר של האלון מתתיהו פלד.

שר-החוץ א. אבן:

לא נודמן לי לקרוא את המאמר.

47. מתן פירסום לדבריו התוקפניים של נשיא סוריה נגד ישראל

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ב בכסלו תשכ"ט (3 בדצמבר 1968):

בעקבות גאומו של נשיא סוריה ביום השנה להחלטת או"ם, מיום 29 בנובמבר 1967, בה קבע כי "מטרת הערבים אינה רק להחזיר את השטחים שנכבשו במלחמת ששת הימים, אלא לחסל את ישראל כליל" — אבקש את כבוד השר להשיבני:

אילו פעולות נקט משרד החוץ כדי להביא את גאומו של נשיא סוריה, המשקף את הכוונות האמיתיות של המדינות הערביות כלפי ישראל, לידי הבלטה בעיני משרדי החוץ של המדינות השונות ובעיני דעת הקהל העולמית?

שר-החוץ א. אבן:

הציטטה המדויקת מדברי גאומו של אתאסי מ-29 בנובמבר 1968 היא: "מפלגת הבעת' קוראת לכל מאמין מבני העם להיאבק יחדיו עד שיוגשמו אחדות האומה הערבית והשיחורור המלא של אדמותיו". ולהלן: "אנו נאבקים כדי להלום בלב הבסיס הציני, הציניות העולמית והאימפריאליסם".

משרד החוץ הביא דברים מאלפים אלה בצינוורות המקובלים לידיעתם של משרדי חוץ ועיתונים שונים

גדולות של פרוטאינים מרוכזים ותמציות מזון. הבחירה המוצלחת של מצרכי סיועו זכתה לשבחים רבים הן מאירגוני סיוע אחרים והן ממקבלי של סיוע זה. נוסף לכל זאת שיגרנו באמצעות מגן דוד אדום והצלב האדום צוות רפואי, שפעל בלב האזור הנצור עד לימים אלה. הצוות חזר ארצה ב־24 בדצמבר עם סיום שליחותו.

לשאלה 3: כזכור הוריתי לשגרירנו באו"ם להביא לידיעת המזכיר הכללי של האו"ם את החלטת הכנסת מ־2 ביוני, שפנתה בקריאה דחופה לפרלמנטים ולאומות העולם ולסוכנויות המיוחדות של האו"ם לארגן סיוע מיד ולנקוט באמצעים אחרים להקלת הסבל בניגריה, בהודעתו בעצרת האו"ם ב־8 באוקטובר 1968 הסבתי שוב תשומת־לב נציגי המדינות החברות באו"ם לטרגדיה המתחוללת בניגריה וקראתי לפעולה מאוחדת של קהילות מדינות העולם כדי להקל על הסבל הזה. ישראל פועלת ותפעל להקלת מצוקת הסובלים בניגריה, ורק בימים אלה שוגרו כחמשת אלפים קילוגרם נוספים של מזון להולנד, משם יועברו באיית סעד בין־לאומית לחלוקה בין הסובלים.

לשאלה 4: מגן דוד אדום בודקת האפשרות, בנוסף לפעולות הסיוע שהוזכרו לעיל, לשגר בהקדם צוות רפואי נוסף, וממשלת ישראל תפעל גם להבא במסגרת אפשרויותיה להקלת המצוקה ולהסרת חרפת הרעב.

51–54. ידיעות על תכנית אמריקאית לפתרון הסיכסוך במזרח התיכון

חבר־הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום י"ט בכסלו תשכ"ט (10 בדצמבר 1968):

בידיעות שנתפרסמו לאחרונה נמסר על תכנית אמריקאית בת שבעה סעיפים לפתרון הסיכסוך שבין ישראל לבין מדינות ערב.

הנני מבקש לדעת:

1. האם נמסרה תכנית כזו לישראל?
2. אם כן — מה הם פרטיה?

חברת־הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר החוץ ביום כ' בכסלו תשכ"ט (11 בדצמבר 1968):

לאחרונה התפרסמו ידיעות בארץ ובעולם אודות יזמה אמריקנית חדשה, ל"צינון" המשבר באזורנו, הכוללת שבעה סעיפים.

אודה לכבודו אם ישיבני:

- א. האם קיימת יזמה אמריקנית חדשה ליישוב המשבר במזרח התיכון?
- ב. אם כן — מהי יזמה זו ועל־ידי מי ומתי הוצעה?
- ג. אם נכונה הידיעה אודות שבעה סעיפים ביזמה כזאת — מה הם שבעת הסעיפים?

חבר־הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

בעתונות התפרסמו ידיעות, לפיהן השיבה מצרים על הצעות דין ראסק לזיכאד.

אודה לכבודו אם ישיבני:

- א. הידועות למשרדו הצעות ארצות־הברית למצב רים לפתרון בעיית האזור?

3. האם הצהיר אי־פעם בעבר שליט של מדינה ערבית הסמוכה לישראל כי הוא מוכן להגיע לשלום עם ישראל? אם כן, מי ומתי?

4. האם ביררה ממשלת ישראל, באמצעות גורם כלשהו, למה התכוון המלך חוסיין שעה שציין כי ירדן מוכנה לדון בעקרונות החלטת מזעצת הבטחון?

שר־החוץ א. אבן:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלה 2: אין בדעתי לפרסם תכנם של בירו־רים סודיים.

לשאלות 3 ו־4: מלך ירדן מכריז מדי פעם על נכונותו לשלום, אך ממשלתו נמנעת מכל משא־ומתן, דיון או ויכוח המסוגל לברר את תנאי השלום.

היו"ר ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר־הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד השר, מבלי להתייחס לתוכן הבירורים — האם נקטה ממשלת ישראל אמצעים כדי לברר בצורה ישירה ובצורה בלתי־שגרית מה דעתו של המלך חוסיין?

שר־החוץ א. אבן:

כן. אנחנו עושים את כל המאמצים האפשריים כדי לעמוד על דעתו של ראש ממשלת ירדן.

50. סיוע לנפגעי הרעב בביאפרה

חבר־הכנסת ש. לורנץ שאל את שר החוץ ביום י"ח בכסלו תשכ"ט (9 בדצמבר 1968):

ב"קול ישראל" ובעתונות פורסם, כי אירגון הצלב האדום הבין־לאומי הודיע, כי הוא נאלץ להפסיק את פעולותיו בביאפרה תוך זמן קצר בגלל חוסר תקציב, ופירוש הדבר — חידוש הרעב בביאפרה עם כל התוצאות הכרוכות בכך.

בהודעת הצלב האדום נאמר, כי הממשלות השונות הבטיחו רק רבע מהתקציב הדרוש, וגם הבטחה זו לא קיימו במלואה.

אבקש להשיבני:

1. מה הסכום שממשלת ישראל הבטיחה לממן נפגעי הרעב בביאפרה?

2. כמה שולם מתוך סכום זה עד עתה?

3. האם חושבת ממשלת ישראל לנקוט ביזמה כל־שהי כדי למנוע חידוש חרפת הרעב בביאפרה?

4. אם כן — מה הצעדים שחושבים לנקוט?

שר־החוץ א. אבן:

לשאלות 1–2: ממשלת ישראל לא הקציבה סכום מוגדר לסיוע לנפגעי הרעב, אלא נענתה לצרכים השוטפים ולבקשות שהגיעו אליה באמצעות הצלב האדום הבין־לאומי ודרכים אחרות. נשלחו עד עתה עשרות טונות של מזון — ובחירת סוג המזון נעשתה בקפדנות רבה, מתוך מגמה להביא סיוע לנפגעים רבים ככל האפשר במהירות הרבה ביותר. לכן נשלחו כמויות

58-59. עליהותו של מר ויליאם סקרנטון לישראל ולמדינות הערביות

חברת הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ' בכסלו תשכ"ט (11 בדצמבר 1968):

בעקבות ביקורו של מר ויליאם סקרנטון בישראל ובשכנותיה — אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם הביא עמו מר סקרנטון הצעות אמריקניות לשלום במזרח התיכון?

2. האם הביא עמו מר סקרנטון הצעות כלשהן של ראשי מדינות ערביות, ששוחח אתם קודם בואו לישראל?

3. האם הוצגה בפני מר סקרנטון תכנית ישראלית כלשהי?

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ' בכסלו תשכ"ט (11 בדצמבר 1968):

בהתייחסי לביקורו של מר ויליאם סקרנטון בישראל — הנני מבקש לדעת:

1. האם הביא עמו שליחו המיוחד של הנשיא ניקסון תכניות שלום חדשות כלשהן?

2. האם נובע מהשיחות שקיימו נציגי הממשלה עם מר סקרנטון, כי מר ניקסון מאמץ לעצמו את מדיניות הנשיא ג'ונסון לגבי המזרח התיכון?

3. בבואו לישראל הצהיר מר סקרנטון כי "לדעתי ישאף מר ניקסון ליתר-שוויון ביחסים עם המדינות באזור" ("הארץ" של יום 10 בדצמבר 1968). האם ביררו נציגי הממשלה עם מר סקרנטון למה התכוון באמרו "יתר-שוויון"?

חברת הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום כ' בכסלו תשכ"ט (11 בדצמבר 1968):

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

א. האם הציע מר ויליאם סקרנטון, בשם הנשיא האמריקני המיוחד מר ריצ'ארד ניקסון, תכניות חדשות להסדר בעיות המזרח התיכון?

ב. אם כן — אילו הצטית הביא עמו מר סקרנטון?

ג. האם התייחס מר סקרנטון למדיניות האמריקאית הנכחית במזרח התיכון ונקט עמדה לגביה?

ד. אילו הצעות הביא מר סקרנטון, אם הביא, בשם מדינות ערב?

שר החוץ א. אבן:

התשובה לכל הסעיפים של כל השאלות הללו היא שלילית.

59. הצהרותיו של מר ו. סקרנטון

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר החוץ ביום כ' בכסלו תשכ"ט (11 בדצמבר 1968):

שליח הנשיא המיוחד ניקסון, מר ויליאם סקרנטון, הצהיר בבירות: "מדיניות ג'ונסון לגבי האזור לא תשתנה, ולא נלחץ על הישראליים", ואילו במצרים הצהיר: "נאצר עשאי אופטימי" ו"האינטרסים שלנו לא יצטמצמו כאן רק בארץ אחת".

ב. אם כן — אילו הצעות הוצעו?

ג. הידועות למשרדו תשובות מצרים?

ד. אם כן — מה הן?

ה. מה עמדת ממשלת ישראל לתשובת מצרים?

חברת הכנסת נ. פלד שאל את שר החוץ ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

הריני מתכבד לשאול:

1. האם ידועים לממשלת ישראל פרטי מה שקרויה "תכנית שבע הנקודות" לפתרון הסיכסוך במזרח התיכון, שהעבירה ממשלת ארצות-הברית לממשלת מצרים?

2. מה הייתה תגובת ממשלת מצרים ל"תכנית שבע הנקודות"?

3. האם הגיבה ישראל על התכנית, ואם כן — מה הייתה התגובה?

שר החוץ א. אבן:

שאלות ברורות השאילתות האלה הוצגו לדובר משרד החוץ האמריקני, שהשיב עליהן ודבריו התפרסמו. אין לי מה להעיר על נושא זה מעל בימת הכנסת.

55. פגישת מר ויליאם סקרנטון עם אישים שאינם נציגי ממשלת ישראל

חברת הכנסת א. טיאר שאל את שר החוץ ביום כ' בכסלו תשכ"ט (11 בדצמבר 1968):

אבקש את כבודו להשיבני:

1. האם בעת שהותו בישראל נפגש מר ויליאם סקרנטון עם אישים שאינם נציגי הממשלה?

2. אם כן — מי היו אישים אלה?

3. האם היו בין אישים אלה דמויות בולטות באוכלוסיית השטחים המשוחררים?

4. האם נשאלה ישראל מראש על-ידי מר סקרנטון, או על-ידי שולחו, להסכמתה כי נציג מדינה זרה יקיים בידורים מדיניים עם תושבים פרטיים הנמצאים בתחום שליטתה של ישראל?

5. אם נשאלה — מה הייתה תשובת ישראל?

6. מי ועל-פי איזה קריטריון קבע את שמות התושבים שנפגשו עם מר סקרנטון?

7. האם נפגש מר סקרנטון בשהותו בישראל עם דוברים ישראלים של דעות שונות או מוגדות לעמדת הממשלה בעניין השטחים המשוחררים?

שר החוץ א. אבן:

מלבד נציגי הממשלה נפגש מר סקרנטון עם ראשי הערים של ירושלים וחברון. הפגישה עם מר קולק זומנה לפי בקשת מר סקרנטון, ואילו הפגישה עם השייך אל-ג'עברי נערכה לפי בקשת ראש עיריית חברון. מר סקרנטון העמיד את הממשלה על כוונתו להיענות לבקשה זו, והושב לו כי רצונו הוא כבודו.

62. דברי שר החוץ על המצב שלמני יוני 1967

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

בתשובה לשאלתה, שמסר שר החוץ בכנסת ביום 27 בנובמבר 1968, בה הודיע השר על פנייתו לשר החוץ המצרי בדבר הגדרת מהות השלום, נאמרו על-ידי כבוד השר בין היתר הדברים הבאים: "...כפי שהתמוטט השלום במאי 1967".

אבקש להשיבני:

האם מונחה משרד החוץ על-פי העמדה כי מצב היחסים בין ישראל למדינות ערב לפני מאי 1967 היה מצב של שלום?

שר-החוץ א. אבן:

המצב שקדם לפרוץ המלחמה ביוני 1967 היה שונה מהמצב שנוצר על-ידי פרוץ המלחמה. משרד מונחה על-ידי ההנחה כי מלחמה ממוטטת את השלום. לשון אחרת: מלחמה וחוסר מלחמה הם שני דברים שונים.

63. שיחות עם נציגי הממשל החדש בארצות-הברית

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

האם עומד שר החוץ לצאת בעתיד הקרוב לארצות-הברית לשיחות עם נציגי הממשל האמריקני החדש? אם כן — אימתני? האם תוכננו כבר פגישותיו של שר החוץ עם כן — עם מי עומד שר החוץ להיפגש?

שר-החוץ א. אבן:

לא נקבעו עדיין תכניות לשיחותי הראשונות עם נציגי הממשל האמריקני החדש. אין לי ספק שיתקיימו שיחות כאלה, וחבר הכנסת הנכבד דואי ישמע על כך בבוא העת. קיבלתי לאחרונה מכתב ממזכיר המדינה מר רוג'רס, בו הוא מעלה זכרונות פגישותי התכופות אתי בעבר ומביע תקווה להידיברות פוריה בעתיד.

היו"ר ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש): מלבד ביקורים אישיים, האם כבר הוחל במגעים לבירור עמדותיו של הממשל החדש?

שר-החוץ א. אבן:

אין ספק שבימים הקרובים יבוא שגרירנו במגע עם אנשי מחלקת המדינה בהנהגתה החדשה.

64 — 65. הזמנת השגרירים רבין ותקוע להתייעצות בארץ

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

על-פי ידיעות בעתונות הומוני השגרירים יצחק רבין ויוסף תקוע להתייעצות בארץ לקראת כניסתו של מר ריצ'ארד ניקסון לתפקיד נשיא ארצות-הברית.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. האם יש במשרדו ידיעות אודות הצהרותיו השונות של מר סקרנטון?

ב. אם כן — האם הנוסחים הנ"ל הם מדויקים? ג. אם הנוסחים הם מדויקים — האם בשיחות עם מר סקרנטון הובהר למשרד החוץ משמעות נוסח הצהרות אלה?

ד. אם כן — אילו הבהרות ניתנו אודותם?

שר-החוץ א. אבן:

הצהרותיו של מר סקרנטון נתפרסמו בעתונות, ומכיוון שלא היו בגדר מסמכים רשמיים, אינה מתעוררת שאלת "הנוסח המדויק".

בשיחות עם מר סקרנטון כלל לא נדונו הצהרותיו, שרובן נמסרו אחרי השיחות הנ"ל.

60. שיחותיו של מר סקרנטון עם נציגי ממשלת ישראל

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר החוץ ביום י"ט בכסלו תשכ"ט (10 בדצמבר 1968):

הריני מתכבד לשאול:

1. האם העלה מר סקרנטון, שליחו של הנשיא הנבחר של ארצות-הברית, בשיחותיו עם נציגי ממשלת ישראל, תכניות או הצעות לפתרון הסיכסוך במזרח התיכון, ואם כן — אילו הצעות ותכניות?

2. מה היה סיכום השיחות שניהל מר סקרנטון עם נציגי ממשלת ישראל?

שר-החוץ א. אבן:

1. מר סקרנטון לא העלה שום הצעה ושום תכנית בשום שיחה.

2. לא היה כל סיכום לשיחות אלה, ואף לא נועד להיות להן סיכום. מר סקרנטון סייר באזור על מנת לשמוע את הדעות והעמדות של בעלי-שיח ולדווח על רשמיו לשולחו.

61. מדיניות הממשלה בעניין גבולות הארץ

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום כ"ו בכסלו תשכ"ט (17 בדצמבר 1968):

במהדורת החדשות של השעה 19.00 במוצאי שבת, ט"ז בכסלו תשכ"ט, שודרה ידיעה, לפיה אמר שר החוץ כי מדיניותה המוסכמת של הממשלה היא להחזיק בקווי הפסקת האש עד השלום, אולם במסגרת משא-ומתן מוכנה ישראל לדון על מפה אחרת.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. האם אכן אמר כבוד השר כדברים הנ"ל?

ב. האם על מפה זו הוסכם בממשלה?

שר-החוץ א. אבן:

כן. אמרתי כי מדיניות הממשלה היא לחתור לקראת שלום עם מדינות ערב, בו יוחלפו קווי הפסקת האש בגבולות בטוחים ומוסכמים, ועד לכינון השלום נשב בקווי הפסקת האש. זוהי מדיניות הממשלה ואני חוזר עליה עכשיו.

הנני מבקש לדעת:
האם הידיעה הנ"ל נכונה?

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החוץ ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 24 בדצמבר 1968 נמסר, כי שגריר ישראל בושינגטון, מר י. רבין, שלח מברק למשרד החוץ בירושלים, בו הביע תמיהה על תמיכתו של שר הבטחון מר דיין, בעת הופעתו בניו-יורק, במגמה האמריקנית להרחיב את השפעתה במצרים ובמדינות ערביות אחרות. כן נמסר, כי השגריר רבין סבור שהכרזה זו נוגדת את גישת משרד החוץ. אי לזאת הנני לשאול את כבודו:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. מה עמדת משרד החוץ בנושא?

שר-החוץ א. אבן:

חילופי מברקים בין השגריר רבין לבין משרד החוץ בנושאים מדיניים הם חסויים. על כן לא אוכל להתייחס מעל במת הכנסת לידיעות המסתמכות על מברקים כאלה.

הי"ר ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אורי אבנר.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד השר, האם לפי הערכת משרד החוץ הדעותיו של השר דיין בארצות-הברית לגבי יחסי ארצות-הברית — מצרים הביאו נזק.

הי"ר ד. נצר:

לא ברור לי אם השאלה הנוספת שייכת לשאלתה.

אורי אבנר (העולם הזה—כוח חדש):

דובר בשאלתה על תגובתו של השגריר רבין להצהרה מסויימת של השר דיין הנוגדת את הגישה הישראלית. האם אותה הצהרה של השר דיין, לפי הערכת משרד החוץ, אמנם הביאה נזק?

שר-החוץ א. אבן:

אני מוכן לברר את השאלה ולענות עליה, אבל, לדעתי, השאלה איננה קשורה במישורן לשאלתה הנדונה.

69. תגובות על מירסומים הנוגעים לשיחות

שר החוץ בצרפת ובארצות-הברית לפני מלחמת ששת הימים

חבר-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר החוץ ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

לאחרונה נתפרסמו הן בארץ והן בחוץ-לארץ תגובות אדות שני ספרים אשר דיווחו על שיחות כבוד שר החוץ עם ראשי המדינה בצרפת ובארצות-הברית בתקופת התמנה, דהיינו בין 18 למאי 5-ליוני 1967. המדובר היה בספרו של מיכאל ברוזוהר (החודש הארוך ביותר) ובספרו של משה גלכוע (שש שנים — שישה ימים).

כבוד השר מתבקש להשיבני:

1. האם הפולמוס שפרץ לאחר הפרסומים בשני

1. האם הזמנתם של השגרירים היא גם תוצאה של שינוי צפוי במדיניות האמריקנית כלפי האזור?

2. אם כן, אילו כיוונים מסתמנים לאחרונה במדיניות זו?

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

ב"ידיעות אחרונות" של יום 20 בדצמבר 1968 נמסר, כי השגריר יצחק רבין ונציג ישראל באו"ם יוסף תקוע הוזמנו לשורת התייעצויות בירושלים, להערכת המצב ולגיבוש עמדה לקראת השינויים בבית הלבן. עוד נמסר, כי הזמנתם קשורה במגמה המסתמנת במדיניות הממשל האמריקני החדש להתפייס עם מצרים, תוך ויתורים כלכליים ומדיניים למצרים.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. האם לפי ידיעתך מסתמנת בממשל האמריקני בארצות-הברית מגמה להתפייס עם מצרים תוך ויתורים כנ"ל?

שר-החוץ א. אבן:

התשובה שלילית. הזמנת השגרירים להתייעצות היתה טבעית ושגרתית. אלמלא הוזמנו השגרירים היה מקום לשאול מדוע סטיתי מנוהג מקובל של הזמנתם במועד זה.

66. המשא-ומתן על הספקת מטוסי "פאנטום"

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

"ניו-יורק טיימס" של יום 22 בדצמבר 1968 מוסר, כי חל עיכוב במועד חתימת ההסכם בין ממשלת ארצות-הברית לבין ממשלת ישראל בשאלת הספקת מטוסי "פאנטום" עקב חילוקי דעות בין שתי הממשלות על מועד ההספקה.

הנני מבקש לדעת:

האם הידיעה הנ"ל נכונה?

שר-החוץ א. אבן:

כפי שהשואל הנכבד נוכח בינתיים לדעת, הידיעה אינה נכונה. הושג הסכם על מועדי הספקה. המשא-ומתן התנהל כתיקונו בכל שלביו.

67—68. חילופי מברקים בין השגריר רבין ומשרד החוץ בעניין הכרזת שר הבטחון

בארצות-הברית

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968)

בידיעה שנתפרסמה ב"ידיעות אחרונות" ביום 24 בדצמבר 1968 נמסר, כי שגריר ישראל בארצות-הברית, יצחק רבין, שלח מברק למשרד החוץ בירושלים, בו הביע תמיהה על תמיכת שר הבטחון, בעת הופעתו בארצות-הברית, במגמה אמריקנית להרחיב את השפעתה במצרים ובמדינות ערביות אחרות. כן נמסר באותה ידיעה, כי השגריר סבור שהכרזת שר הבטחון סותרת ונוגדת את גישת משרד החוץ.

חברת הכנסת י. שם-טוב שאל את שר החוץ ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

לפי פירסומים בעתונות נתקיימה לפני זמן-מה בווינגטון פגישה בין שגריר ישראל באו"ם מר יוסף תקוע לבין סגן שר החוץ הסובייטי, מר סמיונוב. בקשר עם זה אבקש לדעת:

1. מתי וביזמות מי התקיימה הפגישה?
2. האם היתה זאת פגישה חד-פעמית או שהיה לה גם המשך?
3. על אילו נושאים דיברו שני המדינאים, והאם נסתמנה בשיתה הנ"ל תמורה ביחסה של ברית-המועצות לישראל בנוגע לסיכסוך במזרח התיכון?
4. האם לאחר השיחה נתגלו סימונים המעידים על אפשרות לחידוש היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות, שנותקו על-ידי ברית-המועצות לאחר מלחמת ששת הימים?

חברת הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

לאור פגישתו של שגרירו באו"ם מר יוסף תקוע עם תת שר החוץ הסובייטי מר סמיונוב — אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם היזמה לפגישה עם תת שר החוץ הסובייטי מר סמיונוב ננקטה על-ידי משרד החוץ הרוסי?
2. האם נמסרה בפגישה זו הצעה רוסית כלשהי לפתרון המשבר באזור?
3. אם כן — האם יש בהצעה זו שינוי כלשהו לעומת העמדה הסובייטית הידועה עד כה?
4. איזו אינפורמציה מוכן כבוד השר למסור לבית על אותה פגישה?

חברת הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר החוץ ביום ה' בטבת תשכ"ט (26 בדצמבר 1968):

לאחרונה נפגש שגרירו באו"ם מר יוסף תקוע עם סגן שר החוץ הסובייטי מר סמיונוב.

אודה לכבודו אם ישיבני:

- א. הנכונה הידיעה שבפגישה זו הוצעו הצעות לפתרון בעיות המזרח התיכון?
- ב. אם כן — מה היו הצעותיו של סגן השר הסובייטי?
- ג. מה היו תשובות נציגי ישראל?
- ד. האם דגה ממשלת ישראל בהצעות הללו ומה מסקנותיה לגביהן?

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

ברית-המועצות מנהלת בכמה אפיקים דיפלומטיים פעולות מגע והרגעה במזרח התיכון ומגלה סימונים מיוחדים ביחסה לישראל. בין היתר: פגישת סגן שר החוץ שלה מר סמיונוב עם שגריר ישראל באו"ם מר תקוע ב-18 בדצמבר 1968. בעתונים נמסר שבישראל "חוששים ממסע הדרמה מכון ברית-המועצות".

בקשר לכך אודה לשר החוץ אם ישיב לי:

מה העלה מר סמיונוב בשיחתו עם מר תקוע?

הספרים הנ"ל גרם לבקשות הבהרות מטעם משרד החוץ בצדפת ומשרד החוץ בארצות-הברית:

2. האם הובעה תרעומת הן במישרין והן בעקיפי בפני משרד החוץ הישראלי, על-ידי צרפת ו/או ארצות הברית, על כך שנתגלו פרטים של שיחות בין כבוד לבין ראשי מדינות אלה, וזה ללא התאמה מטעם שתי מדינות אלה?

3. האם נקט משרד החוץ כל צעד שהוא כדי למנוע אי-הבנות בין ישראל לבין צרפת וארצות-הברית בקשר לפירסומים בשני הספרים הנ"ל?

4. אם התשובה לשאלה 3 היא חיובית — האם מוכן כבוד השר לפרט את הצעדים שנקטו כדי שהגירסה האמיתית תשים קץ לאי-ודאות הנובעת מהפירסומים הסותרים אודות דיווח כבודו על השיחות שהיו לו בצדפת וארצות-הברית בתקופת ההמתנה?

שר החוץ א. אבן:

התשובה לכל ארבע השאלות הכלולות בשאלת היא שלילית. שום ממשלה זרה לא גילתה שום התעניינות בספרים אלה.

70-76. שיחת שגריר ישראל באו"ם עם סגן שר החוץ של ברית-המועצות

חברת הכנסת ג. האונגר שאל את שר החוץ ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

נתפרסמו ידיעות על פגישה בין השגריר תקו לבין סגן שר החוץ של ברית המועצות מר סמיונוב ועל השיחה שנתקיימה ביניהם.

- א. הנכונה הידיעה?
- ב. ביזמת מי נערכה הפגישה?
- ג. האומנם, כפי שנתפרסם, גילתה ברית-המועצות בשיחה זו יותר איוון ביחסה כלפי ישראל?
- ד. מה הפרטים ששר החוץ יכול למסור ברבים על תוכן השיחה?
- ה. האם נקבע המשך למגעים בין נציגי ישראל לנציגי ברית-המועצות?

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום ב' בטבת תשכ"ט (23 בדצמבר 1968):

בידיעה שנתפרסמה ב"מעריב" של יום 19 בדצמבר 1968 נמסר, כי סגן שר החוץ הסובייטי ולדימיר סמיונוב נפגש לשיחה, שארכה שעות אחדות, עם שגריר ישראל באו"ם מר יוסף תקוע. באותה ידיעה נמסר, כי נציג ברית-המועצות הציע לישראל מציאת פתרון מדיני לסיכסוך הישראלי-ערבי, בתנאי שתחילה תבוצע נסיגה כללית מן השטחים המוחזקים. כן נמסר, כי הנציג הסובייטי רמז על האפשרות — במקרה של הסדר — שירושלים תישאר מאוחדת ושייקבע מעמד מיוחד לעזה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם נתקיימה פגישה כנ"ל?
2. אם נתקיימה — האם הועלו הצעות סובייטיות לפתרון הסיכסוך?
3. אם הועלו — מה היו ההצעות?
4. אם היו מגעים — האם נמשכים גם כיום מגעים בין נציגי ממשלת ישראל לנציגי ממשלת ברית-המועצות?

חבר'ה הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

בעתון "הארץ" מהיום נמסר, שדובר הסטייט דיפארטמנט הודה שארצות-הברית נמצאת בקשרים עם ברית-המועצות על בעיית המזרח התיכון, וכי ארצות-הברית דנה עם הסובייטים בין השאר בדרכים להקלת שליחותו של השגריר יארינג.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. מה הן הדרכים שהוצעו על-ידי הנ"ל להקלת שליחותו של השגריר יארינג?

ב. האם נשאלה דעת ממשלת ישראל להצעות אלה?

ג. אם כן, מה היתה תשובת ישראל?

חבר'ה הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

בעתוני יום של 6 בינואר 1969 נמסר, כי שר החוץ הודיע בישיבת הממשלה, שבמגעים הדיפלומטיים עם ממשלות ארצות-הברית ובריטניה דחתה ישראל את הצעותיה האחרונות של ברית-המועצות להסדר באזור. אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מה נאמר בהצעות אלה של ברית-המועצות?

2. באיזו דרך הובאו הצעות אלה לדעת משרד החוץ?

חבר'ה הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

השבוע הצהיר שר החוץ הצרפתי, מר דברה, הצהרות שיש בהן מן החידוש אודות פתרון המשבר במזרח התיכון. בין היתר מציע שר החוץ הצרפתי לכנס גם את הצדדים לסיכסוך לוועידת פיסגה של המעצמות. כמו כן הצהיר שר החוץ הצרפתי, כי לא ייתכן פתרון כפוי למזרח התיכון.

לפי העתונות סמכו שלטונות ברית-המועצות את ידיהם על תכנית של שר החוץ הצרפתי.

רצוני לשאול את כבוד השר:

א. האם הביא משרד החוץ הצרפתי לידיעת ממשלת ישראל את התכנית שעליה הצהיר מר דברה?

ב. אם כן, מה הם פרטי תכנית זו כפי שהובאו לתשומת לב ממשלת ישראל?

ג. מה היתה תשובת ישראל לתכנית זו?

חבר'ה הכנסת י. תמיר שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

יוזמה סובייטית חדשה ל"צעדי שלום" — שמטרתה אנטי-ישראלית — באה לידי ביטוי בפגישת שגריר ברית-המועצות בלונדון עם שר החוץ הבריטי אמש.

בקשר לדיונים אלה בלונדון אבקש להשיב:

1. מה ידוע לישראל על פגישה זו?

2. מהי "תכנית השלום" הסובייטית?

חבר'ה הכנסת ג. האוזנר שאל את שר החוץ ביום י"ח בטבת תשכ"ט (8 בינואר 1969):

נתפרסמו ברבים הצעות ברית-המועצות להציב צבאות של ארבע המעצמות בגבולות המדינה.

חבר'ה הכנסת ר. ארזי שאל את שר החוץ ביום י"ז בטבת תשכ"ט (7 בינואר 1969):

נוכח הפירסומים הסותרים על תוכן השיחה שנערכה בין שגרירו באו"ם מר תקוע עם סגן שר החוץ הסובייטי מר סמיונוב —

המוכן כבודו למסור מה היו הנושאים שנדונו בפגישה זו?

שר-החוץ א. אבן:

שגריר ישראל באו"ם מר יוסף תקוע נפגש ביום 25 בנובמבר 1968 עם סגן שר החוץ הסובייטי מר ולדימיר סמיונוב לבירור סודי של עמדות שתי הממשות.

למאז פורסמו במעמדים רבים עמדותיהן של ברית-המועצות ושל ישראל על המצב במזרח התיכון. אינני רואה עצמי מחויב לפרסם פרטים על שיחות מדיניות סודיות המתקיימות למאות ולאלפים כל שנה בבירות רבות. נוהג כזה אינו מקובל בשום מדינה, ומעולם לא היה מקובל בישראל. אילו נגררתי לנוהג מעין זה, לא היתה באפשרותה של ישראל לקיים קשרים עם מדינות אחרות.

77-91. תגובות על תכניות של ברית-

המועצות ושל צרפת להסדר במזרח התיכון

חבר'ה הכנסת י. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"א בטבת תשכ"ט (1 בינואר 1969):

ביקור שר החוץ הסובייטי מ. גרומיקו בקהיר מתפרש על-ידי מקורות שונים כ"הכנה לכנס ארבע המעצמות" על מנת להטיל על ישראל פתרון כפוי תוך ערובות לגבולות קבע.

אף שר הבטחון, בדברו ב"26 בדצמבר 1968 בפני מועצת איחוד הקבוצות והקיבוצים, אמר שקיימת "דאגה מאפשרות התקרבות בין ארצות-הברית לברית-המועצות בסיכסוך במזרח התיכון".

בקשר להתפתחויות אלו יואיל שר החוץ להשיבני:

1. האם הידיעות על הכנות ל"וועידת פיסגה של ארבע המעצמות" נכונות?

2. מה האמת בהתקרבות רוסית — אמריקאית בנידון?

חבר'ה הכנסת א. אבנר שאל את שר החוץ ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 2 בינואר 1969 נמסר, כי ברית-המועצות נקטה לאחרונה, בבריטניה, ביוזמה חדשה ל"צעדי שלום" המכוונים נגד ישראל, וכי בממשלת בריטניה מתגבשת תמיכה בדרישה לנסיגה ישראלית מהשטחים המוחזקים.

הנני מבקש לדעת:

1. האם העבירה ממשלת בריטניה לידיעת ממשלת ישראל פרטים כלשהם על ההצעות הסובייטיות החדשות (אם בכלל)?

2. האם חל שינוי כלשהו לאחרונה בעמדת ממשלת בריטניה לגבי השטחים המוחזקים והחזקתם על-ידי ישראל?

אבקש את שר החוץ להשיבני:

א. מה טיבן המדויק של הצעות אלה?

ב. האם הגיבה הממשלה על הצעות אלה ומה תוכן התגובה?

חבר-הכנסת ד. ארזי שאל את שר החוץ ביום י"ח בטבת תשכ"ט (8 בינואר 1969):

לאחרונה רבו הפירסומים על יזמתה של ממשלת ברית-המועצות לכנס ועידה של נציגי ארבעת המעצמות לדיון בשאלות המזרח הקרוב לשם מציאת פתרון מדיני לבעיות האזור, במגמה לכפות פתרון זה על הצדדים הנוגעים בדבר. בקשר עם זה אבקש מכבדו להשיבני:

1. האם ידועות לממשלת ישראל עמדותיהן של שאר המעצמות — צרפת, אנגליה וארצות-הברית — ליזמה זו?

2. האם נקבעה עמדת משרד החוץ בנושא זה?

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר החוץ ביום י"ח בטבת תשכ"ט (8 בינואר 1969):

בימים האחרונים ניכרת פעילות דיפלומטית נמרצת של ממשלת ברית-המועצות בקשר למשבר במזרח התיכון, שבמרכזה עומדת "תכנית הסדר", המוצעת על-ידי הממשלה הסובייטית.

הריני מתכבד לשאול:

א. מהי "תכנית ההסדר" המוצעת על-ידי ברית-המועצות?

ב. מהי תגובת משרד החוץ לתכנית זו?

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ג בטבת תשכ"ט (13 בינואר 1969):

בידיעה שנתפרסמה ב"מעריב" של יום 9 בינואר 1969 נמסר, כי פקידים של ממשלת ארצות-הברית הביעו את הדעה שלפיה יש לפדש את האגידת שהגיש מיופה-הכוח הסובייטי לשר החוץ של ארה"ב ב-20 בדצמבר 1968 כביטוי להסכמת ברית-המועצות להסדר מוסכם באזורנו, להבדיל מהסכם כפוי.

הנני מבקש לדעת:

1. האם פירוש זה של עמדת ברית-המועצות לגבי הסיכסוך באזורנו הובא גם לידיעת ממשלת ישראל?

2. האם טענו לאחרונה נציגי ממשלת ארצות-הברית בפני ממשלת ישראל כי חל שינוי כלשהו בעמדת ברית-המועצות כלפינו וכלפי הסדר באזורנו?

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ג בטבת תשכ"ט (13 בינואר 1969):

"ניו-יורק פוסט" של יום 8 בינואר 1969 מוסר, כי ממשלת ארצות-הברית עומדת להשיב בקרוב בחיוב על ההצעה הסובייטית, שארבע המעצמות הגדולות יעשו מאמץ משותף למציאת הסדר למשבר במזרח התיכון.

"מעריב" של יום 9 בינואר 1969, המסתמך על ידיעה זו, טוען כי אם יש אמת בפירסום הידיעה הנ"ל, מהווה הדבר סטייה מן העמדה האמריקנית הנוכחית שתמכה עד כה בעמדת ישראל, לפיה ניתן להשיג הסדר רק על-ידי המדינות הערביות לבין ישראל באמצעות הד"ר יארינג.

הנני מבקש לדעת:

1. האם מסרה ממשלת ארצות-הברית לממשלת ישראל הודעה על כוונתה להשיב בחיוב על ההצעה הסובייטית, כטענת ה"ניו-יורק פוסט"?

2. האם הידיעה ב"מעריב" נכונה?

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר החוץ ביום כ"ה בטבת תשכ"ט (15 בינואר 1969):

העתון "ניו-יורק טיימס" כתב היום, כי "תכנית השלום" הרוסית לא היתה זוכה לתשומת-לב מיוחדת בארצות-הברית אלמלא הסערה שהקימה ישראל.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מה היו צעדיה ההסברתיים של ישראל בארצות-הברית עם היוודע דבר תכניתה של ברית-המועצות?

2. האם היתה בהסברה זו מטרה — להפוך את התכנית כרצינית מכדי שתזכה לעיון בלתי-מעמיק?

3. היש אמת בדברי העתון הנ"ל על הסערה שהקימה ישראל?

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ה בטבת תשכ"ט (15 בינואר 1969):

ידיעה ב"ניו-יורק טיימס", אשר שודרה במהדורת החדשות ב"קול ישראל" ביום 8 בינואר 1969, מוסרת על הסכמתה הקרובה של ממשלת ארצות-הברית להצעה רוסית בדבר הסדר בין ארבע המעצמות במזרח התיכון.

אבקש את כבודו להשיבני:

לפי מיטב האינפורמציה המצויה בידי השר, האם נכונות הידיעות?

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החוץ ביום כ"ה בטבת תשכ"ט (15 בינואר 1969):

לאור החלטתו של נשיא צרפת על הרחבת האמברגו הצרפתי על כל כלי הנשק וחלקי החילוף לישראל, ובעקבות הידיעות בעתונות על הסכמים חשאיים בין צרפת לברית-המועצות לגבי המזרח-התיכון — אבקש את כבודו להשיבני:

1. לפי מיטב האינפורמציה שבידי שר החוץ, האם נכונות הידיעות על מגעים והסכמים חשאיים בין ברית-המועצות לצרפת בקשר להסדרים כפויים במזרח התיכון?

2. אם כן, לפי מיטב האינפורמציה שבידי שר החוץ, על אילו הסדרים הסכימו צרפת וברית-המועצות בקשר למזרח התיכון?

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר החוץ ביום כ"ה בטבת תשכ"ט (15 בינואר 1969):

בידיעה שנתפרסמה ב"הארץ" של יום 13 בינואר 1969 מצוטטת ידיעה שהופיעה ב"סנדי טלגרף", האומרת כי חילוקי הדעות בין ארצות-הברית לישראל על תכנית השלום הסובייטית מוסיפים למתיחות ביחסי שתי המדינות.

בהמשך הידיעה נמסר, כי העתון "סנדי טלגרף" טוען, כי הדחייה הנמרצת שדחתה ישראל את גישושי השלום הסובייטיים הכניסה את הסטייט דפארטמנט, הסבור שהתכנית ראויה לבדיקה ולהעברה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הידיעה שנתפרסמה ב"סנדי טלגרף" נכונה?
2. האם קיימים חילוקי דעות בין ארצות-הברית לישראל על התכנית הסובייטית?
3. אם קיימים חילוקי דעות — מה הם?

שד"ח ה'תש"א. אבנר:

תשובתי על חמש-עשרה שאלות אלו היא כלהלן:
 ב-30 בדצמבר מסרו נציגי ברית-המועצות וזכרונ-דברים לממשלת ארצות-הברית, בריטניה וצרפת. ברית-המועצות לא עשתה מאמץ להעביר את התכנית אל ממשלת ישראל, אך-על-פי שהיא נוגעת לענייניה החיוניים של ישראל ולא של ברית-המועצות.

בהתאם לתרבות מקובלת של יחסים בין-לאומיים דאגו ממשלות ארצות-הברית ובריטניה להתניע עם ממשלת ישראל על משמעותה של תכנית הנוגעת לענייניה החיוניים של ישראל. לרגל פעולה זו של ממשלות ארצות-הברית ובריטניה ניתנה אפשרות לממשלת ישראל לעיין בתכנית הסובייטית, והבאתי אותה לדיון בממשלה.

אמנם תכנית סובייטית זאת מציינת כמה פעמים את הצורך בפתרון שיושג על-ידי "הסכם". אך כל ערכו של מושג זה נמצא מבוטל על-ידי קביעת עקרו-נות ויעדים הסותרים את מושג ההסכם והמצטרפים לחשבון של הסדר שישראל לא תוכל בשום פנים לקבלו אפילו כבסיס או מסגרת לדיון.

המשפט המסכם והמכריע במסמך הסובייטי מגדיר במפורש את מגמת התכנית בוו הלשון: "יחדש המצב שהיה קיים באזור הזה במאי 1967". ואמנם שאר סעי-פיה של התכנית מאשרים סיכום זה. התכנית תובעת במפורש נסיגת כוחות צה"ל אל הקוויים שהיו קיימים לפני 5 ביוני וכניסת הממשל, המשטרה והצבאות של מדינות ערב לכל השטחים שיפנו על-ידי ישראל. יתר על כן: מי שישתכל במפת המדרת התיכון, המדינת והצבאית, כפי שהיתה ב-4 ביוני, יקבל רושם מדויק של המצב שברית-המועצות משתוקקת לחידושו המלא עכשיו. הצורך שצבאות ערביים יימצאו בכל המקומות שהיו נמצאים בהם בחודש מאי האומלל והקודר הוא הנקודה המרכזית בתכנית הסובייטית. דבר זה מודגש פעמים הרבה. המציאות במאי 1967 הנחשבת על-ידי האנושות שוחרת השלום כחלום-בלהות שצריך למנוע את חידושו — נראית בעיני ממשלת ברית-המועצות כמגמה נכספת, שיש להגשימה מחדש במלוא המהירות. התכנית הסובייטית קובעת את פתיחת תעלת סואץ לשטח בין-לאומי בלי לאפשר את פתיחתה לאניות נוש-אות דגל ישראל. התכנית אינה מביאה שום הצעה שיש בה משום המשך ההגנה היעילה והמתמדת על השיט הישראלי במצרי טיראן. כמו כן אין התכנית דורשת כינון שלום קבע על-ידי הסכם שיקבל צורה חוזית. דגש חזק בתכנית הסובייטית הוא הצורך להביא כוחות מזוינים של מצרים לכל חלקי אזור תעלת סואץ.

כידוע לכנסת, המצב שהיה שורר באזור במאי 1967 הוביל במישורין למלחמה, שנבעה מזימה תוקפנית שרקמה מצרים ושהצטרפו אליה מדינות ערביות אחרות. מנוי וגמור עם ממשלת ישראל לא לחדש לעולם את המצב שהעמיד את בטחונה ועצם קיומה של מדינת יש-ראל בסכנה מחרידה. על כן, מיד לאחר היוזע התכנית

הסובייטית הודעתי לציבור ולממשלות העולם על התנג-דוּתה הבלתי-מסויגת של ממשלת ישראל לתכנית זו, שהגיעה לידיעתה בעקפיץ אך במדויק.

כן העמדנו את ממשלות העולם על הגיחוך המר שברעיון ביסוס חיפושי השלום על תכנית סובייטית; לאמור: על מסמך שיוכן במוסקבה תוך שיתוף עם קאהיר ללא שיתוף עם ישראל; לשון אחרת: על-ידי שתי הממשלות, של ברית-המועצות ומצרים, הנושאות באחר-יות נוראה ליצירת התנאים שהביאו לידי מלחמת דמים תוך ניפוץ כסגרת יחסים שהיתה קיימת עשר שנים. אודה כי ישראל מתייחסת ותתייחס בחשדנות מופלגת לכל תכנית סובייטית באשר היא סובייטית. אך חשד-נות זאת גוברת ומוצאת אישור הגיוני מוצדק תוך כדי ניתוח מדוקדק וצלול של סעיפי התכנית המיועדת לחדש במלואה את הסכנה שנחלצנו ממנה במחיר דמים יקר.

נכון כי התכנית הסובייטית גורסת ביצוע בשלבים וכחבילה אחת. אך הואיל והתכנית מובילה לקראת מלחמות נוספות ולא לקראת שלום, אינני מתעניין בשאלה אם הנסיעה לקראת התהום תיעשה בתחנה אחת או בשתי תחנות.

ישראל תבדוק כל תכנית על-פי תוצאתה הסופית ולא על-פי שלבים ונוהלים של ביצוע. נקבל כל דרך סבירה המובילה לחוץ שלום מוסכמים, ונדחה כל דרך המובילה חזרה לערימת חומר הנפץ שהתפוצצה במאי 1967.

והשאלות נוגעות גם לתגובה של ארצות-הברית על התכנית הסובייטית וכן לזממתה של צרפת.

נמסר לנו על-ידי ממשלת ארצות-הברית כי תגובתה על ההצעות הסובייטיות נמסרה על-ידי מזכיר המדינה מר דין ראסק לידי נציג ברית-המועצות ב-15 בינואר. ישראל אינה נוהגת לפרסם מסמכים של ממש-לות אחרות; כי ממשלת מצרים אינה רואה עצמה כבולה על-ידי כלל התרבות הבין-לאומית וכתוצאה מכך נתפרסמו הדברים בבטאון מצרי רשמי, כפי שקורה למסמכים ישראלים חסויים המועברים לממשלת מצרים באמצעות השגריר יארינג.

נודע לנו כי תשובת ממשלת ארצות-הברית לממש-לת ברית-המועצות מעוגנת בעקרונות שהודיע עליהם נשיא ארצות-הברית ב-19 ביוני 1967 וב-10 בספטמבר 1968. אין רואה ערך מרובה בחורה על עקרונות בריאים של שלום ודו-קיום בנסיבות המדיניות הקיימות. ממה שנודע לנו וממה שפורסם ברבים בווישינגטון ובקאהיר על עמדת ארצות-הברית יש לצין את חשיבותן של הנקודות הבאות:

1. החובה המוטלת על ממשלות ערב למנוע פעולות טרור המובילות בהכרח לפעולות תגמול, כך שהטרור והתגמול הנובע ממנו מהווים הפרת הפסקת האש.
2. החלטת מועצת הבטחון אינה תובעת שניסגת כוחות ישראלים צריכה להיות לקוים שיהיו זהים עם קווי ה-4 ביוני או קוויים שהיו קיימים בתאריך אחר כלשהו. כך אין גבולות השלום צריכים לשקף את משקלו של הכיבוש. החלטת מועצת הבטחון תובעת נסיגה משט-חים שנתפסו בקרבות האחרונים לגבולות בטוחים

אות חסרות-שחר על ריכוזי צבא מדומים ותכנית תקיפה מדומות ובדויות. שנית: שליט מצרים עלה אפילו על עצמו בהבטת סירובו לכוון שלום של אמת וכבוד עם ישראל.

ואכן, המשמעות העמוקה של התכנית הסובייטית נחשפת על-ידי הנאום שהשמיע ראש המדינה המצרית ב-21 בינואר. גמאל עבדול נאצר מגולל תכנית כזאת: בשלב ראשון יחדש מצב המצור שישדראל היתה נתונה בו במאי 1967; במקביל למהלך זה ולאחריו יפעלו אירגוני הטרור לחיסולו של מה שיישאר מישדראל אחרי הנסיגה למצב של מאי 1967.

ישראל תדע לעמוד בפני המזימות הללו. אך המינימום שהיא זכאית לדרוש מממשלות אחרות ומאמ-צעי תקשורת והסברה עולמיים הוא שהמדיניות הסוביי-טית-מצרית תתואר לאמיתה, כפי שהיא מוצגת ומופעלת על-ידי בעליה, ולא כפי ששוחרי תקווה היו רוצים לראותה. אם יש סיכוי לשינוי מדיניות אפלה זו, הרי רק על-ידי חשיפתה במדויק ומתיחת ביקורת מוצדקת עליה.

חתירת ישראל לשלום תימשך אפילו בנסיבות אלו; אך אין לזלזל בקשיים העומדים בדרך ובאפיה המסובך של המציאות הבין-לאומית, המפריעה למאמצי שלום שקטים, סבלניים ומאוזנים הצריכים להיעשות.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אני חושב שצריך לקיים דיון בכנסת על התשובה.

הי"ר ד. נצר:

במסגרת שאלות ותשובות יש מקום רק לשאלה

נוספת.

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

האם כבוד שר החוץ יכול להשיב, האם התשובה של שר החוץ של ארצות-הברית מיום 15 בינואר משק-פת את עמדת האדמיניסטרציה החדשה?

שר-החוץ א. אבן:

אינני חבר האדמיניסטרציה החדשה של ארצות-הברית ועל כן אינני מסוגל לחייב אותה.

הי"ר ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

יש לי מספר שאלות נוספות. אני רשאי לשאול שאלה נוספת לכל שאלתך, אבל אסתפק בפחות.

הייתי רוצה לנסח מחדש את השאלה של חבר-הכנסת יוסף תמיר ולשאל: האם עד כמה שידוע למשרד החוץ שותפו אנשי הממשל החדש בניסוח התשובות של הממשל הקודם?

נקבע תקדים שעל כל שאלתך אפשר לשאול שאלה נוספת. שר החוץ רשאי לקבץ את השאלות ולהשיב עליהן; הוא איננו יכול לקבץ את זכותו של חבר כנסת.

הי"ר ד. נצר:

עד כה לא נתקלנו בעובדה של מתן תשובה אחת לחמש-עשרה שאלות. התקנון איננו אומר דבר בעניין זה ואיננו נוהג פתרון לכך. בין אותן חמש-עשרה

ומכרים, שייקבעו על-ידי הסכם בין הצדדים בהתאם לסעיף (ד) של החלטת מועצת הבטחון.

3. על הערת ברית-המועצות, שצריך לחדש את המצב שהיה קיים במאי 1967 בגבול בין מצרים לישראל, מגיבה ארצות-הברית כי מצב זה היה הסיבה הישירה של המלחמה, ואילו מעתה יש להתקדם לשלום ולא לחזור לשביית נשק.

הדברים הקצרים שהבאתי אינם אלא אחוז קטן מתוכן התגובה האמריקנית, אך מטעמים מובנים אסת-פק בהם בלבד; וגם זאת רק מאחר שכבר ניתן להם פירסום. חשיבותם של עקרונות אלה אינה דורשת הדגשה. ניסוחם המדויק משרת את השלום והצדק הבין-לאומיים. העקרונות וניסוחם מחייבים כמובן את ממשלת ארצות-הברית בלבד, אך ישראל רושמת אותם לפניו.

ידוע לנו כי בכוונתה של ממשלת בריטניה להשיב השבוע על התכנית הסובייטית, ואני מקיים מגעים עם שר החוץ הבריטי דרך הצינורות הדיפלומטיים המקוב-לים, כדי שעמדת ישראל תהיה ידועה ומוסברת.

סמה ימים לאחר שפורסם ברבים על יזמת ממשלת צרפת בדבר כינוס נציגי ארבע המעצמות לדון במזרח התיכון, הגישה לנו ממשלת צרפת את גוסס הדברים ששלחה לממשלות ארצות-הברית, ברית-המועצות וברי-טניה. לא נתקיימו דיונים בין ממשלות צרפת וישראל על נושא זה. אך בהתפרסם ההצעה הצרפתית ולאחר התייעצויות בממשלה ציינתי בפומבי שלוש נקודות עיקריות:

1. היזמה הצרפתית מעניקה מעמד מיוחד במ-פרש לתכנית של ברית-המועצות - זו המתכוונת לחדש במדויק את המצב שאיים במאי 1967 על קיום ישראל ועל הבטחון והשלום הבין-לאומיים.

2. בדיונים המוצעים לא ישתתפו באופן סדיר ורצוף המדינות הריבוניות של אזורנו, שהאחריות לגי-בוש השלום מוטלת עליהן.

3. מארבע המעצמות, שמוצעת התכנסותן, אחת ניתקה את יחסיה עם ישראל ואחת הטילה עליה סנק-ציות חד-צדדיות ופעלה נגד כיבודם של תווים שנחתמו בתום-לב.

מובן איפוא מדוע ישראל מעדיפה לקיים את מגיעה לביורו סיכויי השלום במסגרות המדגישות את אחריותן של מדינות האזור לקדם הסכם על כיוון שלום קבע ביניהן, ובכללן באמצעות שליחותו של השגריר יארינג.

בהתקשרויותי האחרונות עם השגריר יארינג חייב-תי את חידוש שליחותו הפעילה בחדש פברואר. אדון עם חברי בממשלה על העקרונות והרעיונות שאגבש ואנסח לקדחת חידוש פעילות זו. אני מקווה כי לא ייפגעו סיכויי השליחות על-ידי יזמות כלשהן שיינקטו מחוץ למסגרתה. ישראל אינה מרפה ולא תרפה מבדיקת כל סיכוי של שלום אמת, ומדי פעם היא מביאה לידי ביטוי את מיטב פרי מחשבתה על הנושא הזה. כך תהנה גם בעתיד. הצורך במאמצי שלום סבלניים ומתמידים קיים ועומד. הסיכויים נפגעו בימים האחרון-נים על-ידי שתי תופעות: ראשית, יש גטייה בעתונות העולמית, לא בלי השראה, לתאר את המתיחות באזור במופרז, כאילו צפויה התמוטטות כוללת של הפסקת האש. מופצות, במיוחד על-ידי ברית-המועצות, גירס-

חוברת י"ד, ישיבה שס"ו

— שאלות ותשובות (נצר, אבנרי, בן-אליעזר, לורנץ, מיקוניס, האונגר, אבן, לוי) —

כללית שאנחנו יודעים עליה. אין לי כמובן שום סמכות לומר כיצד הופעלו מהלכי קשר אלה בעניין הנדון. לגבי השאלה השנייה — התכנית הסובייטית אשר התייחסתי אליה בתשובה על שאלות גובשה אחרי השיחה שהתקיימה בין סגן שר החוץ הסובייטי לבין שגריר ישראל באו"ם.

לשאלה של חבר-הכנסת האונגר — התכנית של ברית-המועצות ושל צרפת לא התבטאה בכיוון של הזדהות עם התכנית הזאת. על כל פנים היא ידועה לנו כהצעה סובייטית. קובעת ההצעה על נוכחותם של כוחות זרים במקומות מסוימים בחצי האי סיני.

גדעון האונגר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
לרבות סובייטיים.

שר-החוץ א. אבן :
אבר את הנקודה הזאת.

היו"ר ד. נצר :
שאלה נוספת לחבר-הכנסת מיקוניס.

שמואל מיקוניס (מק"י) :
אני רוצה לשאול את כבוד השר בקשר לתגובות שלו לנושא הנדון — אני חושב שהתגובות הן נכונות: מה יעשה משרד החוץ כדי להביא תגובות אלה לידיעת דעת הקהל העולמית?

שר-החוץ א. אבן :
תגובתי הראשונה, אחרי עיון ראשון בתכנית הסובייטית, נמסרה במסיבת עיתונאים זרים שהתקיימה בארץ, והדברים התפרסמו בהרחבה רבה מאוד בעולם כולו. נוסף על כך, נציגנו ברחבי עולם קיבלו הוראה למסור את הניתוח המפורט של התכנית הזאת על משמעותה לממשלות שהם מואמנים כלפיהן, וגם להבטיח מעמדים הסברתיים כדי שתכנית זו תהיה מוכרת כפי שהיא. נוסף על כך נאחזו בכל האמצעים, תוך ניצול אמצעי תקשורת בין-לאומיים, גם להבטלת עמדתנו השלילית לאותה תכנית, וגם להנמקתה של אותה עמדה, בתוספת הדגשה של ישראל יש דעיונות ומהלכים בכיוון של קידום השלום.

92-93. מגעים לבירור אפשרויות להסדר

במזרח התיכון

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום ט"ו בטבת תשכ"ט (5 בינואר 1969) :

לאחרונה רבו הידיעות אודות מגעים בין מעצמות ומדינות שונות המבקשות למצוא הסדר לבעיות אזורנו. בין מדינות ומעצמות אלה מצויות אחדות שאינן מקיימות עמנו יחסים דיפלומטיים.

אודה לכבודו אם ישיבני :

א. האם מסכים משרדך, שמדינה העוינת את ישראל ואינה מקיימת אתה יחסים דיפלומטיים תהיה שותפת בחיפוש אחרי הסכמה במזרח התיכון?

ב. אם לא, האם הודיע משרדך למדינות ידידותיות על עמדה זו?

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר החוץ ביום כ"ג בטבת תשכ"ט (13 בינואר 1969) :

לאחרונה רבו הידיעות אודות מגעים בין מעצ-

השאלות, שהשר השיב עליהן, יש מספר שאלות לחבר-הכנסת אבנרי. בלי לקבוע תקדים, אתן לו אפשרות לשאול שתי שאלות נוספות.

שאלה נוספת שנייה לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש) :
בהעדר סעיף בתקנון, יש תקדימים, והתקדימים הם הקובעים.

היו"ר ד. נצר :
את השאלה בדבר סעיף בתקנון נוכל לברר בוועדת הכנסת.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש) :
לפי התקדימים, אני זכאי לשאול יותר שאלות נוספות.

היו"ר ד. נצר :
גם שאלה זו אפשר לברר בוועדת הכנסת.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש) :
השאלה המהותית היא : אם עמדת ברית-המועצות היא כפי שהוגדרה עכשיו על-ידי כבוד השר, מדוע לדעתך ביקש משרד החוץ של ברית-המועצות פגישה עם השגריר תקוע? האם העמדות בפגישה עם השגריר תקוע היו שונות מאלה שבאו לידי ביטוי בהצעות הגלויות של ברית-המועצות?

אריה בן-אליעזר (גח"ל) :
אולי באמות נקיים דיון?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל) :
במקרה זה אולי מוצדק דיון.

היו"ר ד. נצר :
על כך צריכים להחליט גם היושב-ראש והסגנים וגם ועדת הכנסת. אם תבוא הצעה כזו, יחליט עליה המוסד המתאים, ומה שיוחלט — יקויים.

לא ארשה עוד שאלות נוספות אלא לאותם חברי הכנסת שהודיעו על רצונם לשאול שאלה נוספת.

היו"ר ד. נצר :
שאלה נוספת לחבר-הכנסת האונגר.

שמואל מיקוניס (מק"י) :
אני ביקשתי ראשון לשאול שאלה נוספת.

היו"ר ד. נצר :
הראשון שביקש לשאול שאלה נוספת היה חבר-הכנסת תמיר, והוא העביר אלי את בקשתו זו בכתב. ואמנם ניתנה לו האפשרות לשאול שאלה נוספת.

גדעון האונגר (המפלגה הליברלית העצמאית) :
האם התכנית הסובייטית-צרפתית כוללת הכנסת כוחות צבאיים סובייטיים בגלוי לאזור לכפיית פתרון או לביצועו?

שר-החוץ א. אבן :
לשאלה הנוספת הראשונה — אין לי ידיעה, בנוסף למה שפורסם, לאמור, שניציגי הממשל היוצא עמדו בקשר עם הממשל החדש על בעיות בין-לאומיות באמצעות מערכת הקשר שפורסם דבר קיומה. כלומר, זו ידיעה

שר-החוז' א. אבן :

מעולם לא שמעתי על עקרון השולל קיום מגעים ושיחות בין ממשלות שאין ביניהן יחסים דיפלומטיים. הכנסת אף קיבלה החלטות המחייבות את הממשלה לחזור למשא-ומות עם מדינות שאין לישראל יחסים אתן. משאילתה זו משתמעת עצה שישראל לא תעשה שום מאמץ לברר אפשרויות של שלום או להשפיע על מדיניות של ממשלות על-ידי הסברת עמדותיה. עצה זו אינה מתקבלת על דעת הממשלה.

מות ומדינות שונות המבקשות למצוא הסדר לבעיות אזורנו. בין מדינות אלה מצויות אחדות שאין מקיימות עמנו יחסים דיפלומטיים.

אודה לכבודו אם ישיבני :

א. מה היתה תגובת משרדו על כך שמדינה העויינת את ישראל או אינה מקיימת אתה יחסים דיפלומטיים תהיה שותפת להכנת פתרונות לבעיית אזורנו?

ב. האם הובהרה תגובת משרדו בגדון לידיותינו בעולם הרחב?

ב. הצעות לסדר-היום**1. מצבן של שכונות העוני****ה"נר ד. נצר :**

אנו עוברים לסעיף י' בסדר-היום: הצעות לסדר-היום. ראשונה, הצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת ידיד: מצבן של שכונות העוני. רשות הדיבור לחברי-הכנסת ידיד.

מנחם ידיד (גח"ל) :

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת. מצבן של שכונות העוני בישראל מחייב תשומת-לב מיוחדת וחיוני דרך לשם חיסול המוחלט והמהיר מן הנוף של ערי הארץ ומושבותיה.

אני בא היום להציע שהכנסת תזון בבעיה כאובה זו, הנוגעת לרובבות בתי-אב, משפחות ברוכות-ילדים, המוסיפים עדיין לחיות בתנאי דיור קשים בשכונות העוני.

זה שנים רבות שבעיה כאובה זו אינה יורדת מסדר-היום של הכנסת, ונוסיף להעלותה כל עוד לא מצאה את פתרונה הסופי והצודק. בצער רב עלי לציין ששנה אחרי שנה מחמירה עוד יותר בעיית מצבן של שכונות העוני, ומחדיפה המצוקה של דרי שכונות אלה. כתוצאה ממצאות זו נוצרות שכבות בשולי החברה הישראלית.

לית מאן דפליג שזוהי בעיה חברתית ראשונה במעלה התובעת פתרון הולם, וכל דחייה או סחבת נוספת כרוכה בה סכנה עוד יותר גדולה וחמורה לחברה הישראלית. אין להתעלם מכך שהיא יוצרת בעיות סוציאליות, היא משמשת מוקד לאנשי העולם התחתון ומביאה להידרדרות הנוער לזרועות הפשע והעבריינות.

רבותי חברי הכנסת, הגיע הזמן שנתבונן בבעיה כאובה זו. נעשה נא את חשבון-הנפש, מהי באמת חובת החברה כלפי אורתן משפחות המתגוררות עדיין במשכנות ובשכונות עוני, אשר אין לאל דין בכוחות עצמן וללא עזרתה של החברה לשנות ולשפר את תנאי החיים שהן שרויות בהם.

גברתי היושבת-ראש, אני בא היום לתבוע פתרון הולם לחיסולן של שכונות העוני, אשר למרבה הצער מצטיינים מבניהן במצב בלתי-נסבל ומוחזקים בתנאים ירודים. כל אחד מאתנו יודע כי בשכונות אלה מרבית הבניינים רעועים, תנאי המגורים והנוחיות קשים, הצפיפות גבוהה לאין שיעור, הכבישים צרים מאוד ולרוב אינם סלולים, התאורה מועטת ולקויה. הוא הדין ביחס לשי-רותי המים, הביוב וההיעול, שאינם חולמים את הצרכים, מאחר שלרוב הם לקויים ומיושנים, או בכלל אינם קיימים.

וכור שבהעדר תנאים סניטריים כל-שהם ובהעדר שירותים חיוניים נהפך המקום לבלתי-ראוי לדיור אנושי, ומסוכן מכל הבחינות לבריאות הציבור.

ידועות לי משפחות ברוכות-ילדים, בנות עשר, שתים-עשרה וארבע-עשרה נפשות, המתגוררות בדירות בנות שניים או לכל היותר שלושה חדרים. לילדים אין פינה שיוכלו להכין את שיעוריהם, או חצר לשחק בה ולנשום אוויר צח. משפחות של עולים משנות החמישים, אשר במשך הזמן הועברו או פונו מן המעברות לשיכונים, נתברכו בינתיים בילדים, ודירותיהן נשארו בנות 40 או 50 מטרים מרובעים. בשיכונים אלה קיים מחסור חמור בגנים ציבוריים ובמגרשי משחקים שיוכלו לשמש שטחי משחק לילדים ומקום נופש למבוגרים ולקשישים. בשיכונים אלה מטבע הדברים נהפכים לאזורים צפופים, ויש לצרף אותם במסגרת תכנית הפינוי והשיקום של משרד השיכון.

המצאות היא ש-70% משכונות העוני ומן הדירות התת-סטנדרטיות מרוכזים בתחומי הערים הגדולות, וכ-30% בערי השדה, במושבות הוותיקות ובעיירות עולים, שרוכזו בכפרים נטושים.

מסונבר שתושבי שכונות העוני בירושלים, בחיפה, בתל-אביב-יפו וביתר חלקי הארץ, מלבד סבלם התמידי, התאכזר להם הגורל, ומנת חלקם סבל נוסף, בעיקר בתקופת החורף ובעונת הגשמים. איש מן התושבים אינו יודע מה יהיה גורלו בבוא הגשמים והשטפונות. אביא לדוגמה את תושבי שכונת עזרא בתל-אביב, הסמוכה לנחל איילון, אשר זה שנים הם חיים בחרדה מתמדת, מאחר שכמעט בכל חורף השכונה מוצפת, וכשגוואה הוואדי - מגיעים לעתים פני המים בדירות לגובה של מטר ויותר. בשכונות ובאזורים המועדים להצפות ולשטפונות גוברת החרדה בעקבות גשמי העוף, ודיועיים לי מקרים רבים של בתים שהוצפו גם החורף בורמי המים הגועשים, ודייריהם פונו לבתים סמוכים. אנו מודים לאל עליון שלא היו מקרי התמוטטות ולא נגרמו, חלילה, אסונות בנפש.

אני בא היום להיות לפה לדרי שכונות אלה, לתושבי מוצררה, ליפתה, הנחלאות והקטמונים, לבני ואדי סאליב וחוף שמן, ולתושבי שכונת התקווה, עזרא, יפו וכפר שלם, וכן לתושבי עשרות שכונות העוני הפזורות בכל חלקי המדינה, ותובע מעל במה זו מן הממשלה ומן הרשויות המקומיות לעשות כל מה שדרוש כדי להקל עליהם את החיים ולמנוע מהם במידת האפשר סבל מיותר וממושך

מאוחדים בדעה, כי העדיפות הראשונה בתקציב המדינה תינתן בשנים הקרובות לעניין הבטחון. ובעיית העלייה והקליטה תתפוס מקום נכבד בסולם העדיפויות לאחר הבטחון. ובכל זאת אין להתעלם ממצבן של שכונות העוני; בו בזמן שהעולים זוכים לזכויות יתר ולהטבות מיוחדות — ואיני מערער על כך —, מרגישים דרי שכונות העוני הפליה לרעה, אי צדק ואי-שוויון סוציאלי.

היו"ר ד. נצר:

חברי-הכנסת ידי, עליך לסיים.

מנחם ידי (גח"ל):

אני אקצר

היו"ר ד. נצר:

לא, עליך לסיים.

מנחם ידי (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מדינת ישראל גאה להציג את עצמה, ובצדק, לפני העולם כמדינה הומי-נית ובעלת השקפה סוציאלית מובהקת, השואבת ממקורות תורת ישראל, דבר המחייב לכל הדעות את כולנו. לכן לא די בדיבורים. במקומם חייבים לבוא המעשים, ויפה שעה אחת קודם.

כדי להסיר את החרפה מתוכנו וכדי שלא יהיו שכונות עוני וחיי דלות במדינתנו, הננו נקראים לפעול ולעשות, גם אם הדבר למעלה מיכולתנו. מעשה זה חיוני וחשוב למדינה ולמען עתיד האומה ובטחונה.

לכן, גברתי היושבת-ראש, דעתי היא שהנושא חשוב למדי ומן הראוי שיהא נדון בכנסת.

גברתי היושבת-ראש, אבקש להורות כי כל דברי — גם אלה שלא קראתם — יוכנסו לפרוטוקול לצורך הדיון.

היו"ר ד. נצר:

אני מצטערת, לא אוכל להיענות לבקשה זו.

רשות הדיבור לשר השיכון.

שר-השיכון מ. בנטוב:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. לא לראשונה — ואני מקווה, גם לא לאחרונה — מעלים חברי הכנסת את הבעיה הכאובה של משכנות עוני. קיימת מעין תחרות — אולי טובה — בכשרון התיאור הציוירי של המצוקה הקיימת. מה שאיני מסכים לו הוא, כי המצב הולך ורע. דינו שאלה, שלא פנו מעולם ממשכנות העוני, מצבם מוקפא. וכאשר סביבם עדיין מתקדם ומתפתח, מובן שהמעמסה הפסיכולוגית והנפשית נעשית קשה יותר. אולם גם מבחינת הראייה הכוללת של הבעיה וגם מבחינת השפעתה על מצב רוחם של האנשים הגתונים עדיין במצוקה באזורים אלה של משכנות העוני — אין לתאר את המצב כאילו אין הדברים וזים קדימה.

אני רוצה להודיע, כי הממשלה בתקופת הקדנציה שלה, עד גמר השנה הנוכחית, הצליחה לשקם — ועדיין נמצאים בתהליך שיקום — למעלה משליש מתושבי משכנות העוני; כלומר, בעלי אותן דירות פגומות שאינן ראויים להיות מקום מגורים של המשפחות הגרות בהן, בין מפאת אפיין, בין מפאת גודל, בין מפאת מצבן ובין מפאת הצפיפות השוררת בהן. ואני רוצה להדגיש, שהעובד — דה שלמעלה משליש המשפחות, שהוא למעלה משליש

בתקופת המעבר, עד לפינויין וחסולן של שכונות העוני. וזאת על-ידי שיפור השירותים, כגון התקנת רשת ביוב ותיעול, סלילת כבישים ומדרכות, שיפור התאורה והנקיון, הקמת רשת מועדוני נוער ובתי-תרבות, על מנת לאפשר גיהול חיים קהילתיים תקינים, ושיפור תנאי החיים, כפי שזה יאה לחברה מאורגנת ומתקדמת.

ידוע לי שמשדר השיכון מינה ועדה מיוחדת שמתפקידה להציע תכנית לחיסול משכנות העוני. ועדה זו ערכה סקר ארצי של משכנות העוני, שנועד לשמש בסיס לתכנית-אב לפתרון הבעיה בשנים הבאות. ברם מאז הוכן הסקר אין אנו שומעים על תכנית ביצוע אשר ממדיה יכולים להצביע שאכן, תוך עשר שנים, ניתן להתגבר על בעיה כאובה זו ולהביא לחיסולן המהיר של שכונות העוני במדינתנו.

לפני ימים מספר בישר לנו שר השיכון — וזאת לאחר שלוש שנים מאז נתקבל בכנסת החוק לפינוי ובינוי של משכנות עוני — שמשדר השיכון יפעיל חוק בינוי ופינוי לפתרון כולל של בעיית משכנות העוני. ולצורך זה פירסם השר ברשומות "הודעה מוקדמת", המקפאה כל מסחר בדירות ובקרקעות ובנייה בשלושה אזורים מגורים: בירושלים, שכונת הנחלאת; בצפת, הרובע היהודי; ובכפר שלם במבואות תל-אביב — אשר נועדו לשיקום על-ידי הריסת בתיהם. שר השיכון הודיע, כי תוקף "ההודעה המוקדמת" הוא תשעה חודשים. ובתקופת זמן זו תאסוף הרשות לבינוי ולפינוי במשרדו את כל הנתונים הנוגעים לאזורים הללו והדרושים לעיבוד תכנית השיקום הסופית. מתוך הדברים, שמסר שר השיכון, מסתבר שעצם פעולת השיקום עשויה להתחיל רק בשנים הקרובות. ומה שנוגע לתקציב בשנה הבאה, שר השיכון מקווה למצוא פתרון ל-5,000 מפותים. נשאלת השאלה — מתי ניתן יהיה לחסל בעיה כאובה זו המתייחסת ליותר ממאה אלף משפחות כאלה?

זה שנים אנו שומעים שמדיניות הממשלה מייחסת חשיבות גדולה לחיסול שכונות העוני, ולפיכך סבורני, גברתי היושבת-ראש, שתיטיב הכנסת לעשות, אם כתוצאה מן הדיון תמליץ להקים ועדה בין-משרדית. הואיל והבעיה איננה רק בעיית דיור, אני מציע שבועדה זו ישתתפו נציגי משרדי האוצר, השיכון, החינוך, הפנים והסעד, ומתפקידה יהיה לבחון את המצב ולהציע תכנית-אב לפתרון הבעיה תוך שיתוף ותיאום בין המשרדים השונים, תכנית שתבוצע בהדרגה באזורים מועדפים במסגרת עשר השנים הבאות.

הואיל וכולנו יודעים, כי פעולה זו כרוכה באמצעים כספיים רבים, באה הצעתי היום בבחינת מקדים רפואה למכה, לקראת הדיון על תקציב המדינה שהונח לפינוי לשנת הכספים 1969/70.

היו"ר ד. נצר:

חבר הכנסת ידי, עליך לסיים.

מנחם ידי (גח"ל):

הנושא חשוב, ואבקש לאפשר לי להמשיך.

היו"ר ד. נצר:

כל הנושאים חשובים.

מנחם ידי (גח"ל):

רבותי חברי הכנסת, אין כל ויכוח בינינו, וכולנו

הודעות מוקדמות, ובינתיים בלי התערבות של הרשות לפינוי ובינוי. ההודעה הזאת תכליתה:

א. לנסות — בנוסף על הדרך שהלכנו בה, של שיקום משפחות ל פי סולם עדיפויות אינדיבידואלי, בלי קשר עם מקום הימצאה של המשפחה, אך לפי מספר הילדים, לפי מצוקתן בדיוור וכו', — ולהתחיל לשקם שכונות שלמות לפי סולם עדיפויות שכונתי ולא אינדיבידואלי.

ב. עד עכשיו היינו בונים את הדירות בשביל מפונים בלתי-מוגדרים. לאחר שהושלמו הבניינים, מצאנו את האנשים המתאימים והראויים להעברה. בשכונות אלה אנחנו מתכוונים לשקם משפחות מסויימות, קונקריטיות, שגרות שם. אנחנו מתכוונים לעשות זאת לפי מצבם המיוחד, לפי תנאיהם המיוחדים ולפי הצרכים האינדיבידואליים של המשפחות האלה. זאת אומרת שיהיה זה שיקום לא למספרים סטטיסטיים אלא ללקוחות מוגדרים ויודעים מראש.

ג. כדי להשיג את הדבר, בכל איזור שניתן להודיע עליו הודעה מוקדמת, יש לבצע סקר לגבי כל משפחה ומשפחה, מצבה, מצב מגוריה, גדלה, צפיפותה, צרכי הדיוור שלה וכו'.

ד. ההודעה מאפשרת סקר כזה רק במשך תשעה חדשים, אבל היא נותנת אפשרות לאסוף אינפורמציה גם כאשר מסדרים למסור אותה, דבר שבלי הכרזה מוקדמת אי-אפשר היה לעשותו. בלי הכרזה מוקדמת אין אפשרות לאסוף את האינפורמציה המפורטת על כל משפחה ומשפחה.

ה. ההודעה הזאת מקפידה כל עסקי מקרקעין באיזור שמסרה עליו ההודעה מוקדמת כאיזור העתיד להיות איזור של שיקום. דבר זה מקפיד את מחירי הקרקעות כפי שהיו לפני השיקום. כידוע בעולם, כאשר נודע שעומדים לשקם או לבנות או לפתח שכונה מסויימת, מיד עולים מחירי הקרקעות. על-ידי ההודעה מוקדמת אנחנו מקפידים את המחירים, למקרה שיהיה צורך לקנות קרקע מסויימת או דירות מסויימות ולשלם תמורתן פיצויים.

ו. ההודעה הזאת נותנת לתושבים אפשרות להגיש את השגותיהם לוועדה מיוחדת שתדון בהשגות אלה. כל זה צריך להיגמר לא יאוחר מאשר במשך תשעה חדשים לאחר ההודעה המוקדמת, ואז מוכרחים לקבל החלטה סופית אם האתר הזה, או השכונה הזאת, מוכרח כאיזור של שיקום שמתחילים לפעול בו.

מובן שבמשך תשעה חדשים אלה מכינים גם תכניות לשיקום ופינוי, במידה שהפינוי דרוש.

במקרה דנו, וההודעה הזאת נוגעת לשלושה פרויקטים בשכונות, אשר הוגשו לנו על-ידי העיריות של אותן שלוש הערים. בדרך כלל איננו יכולים לעשות דבר מעל לראשן של העיריות — השלטונות המקומיים. השלטונות המקומיים הם המכונים בדרך כלל את הפרויקט ומביאים לפנינו את ההצעות על אזורי השיקום. כפי שאמרתי, קיבלנו הצעות כאלה מצד עיריית ירושלים, עיריית תל-אביב ועיריית צפת.

בירושלים — המדובר בשכונת "נחלאות", אשר גרות בה 1,500 משפחות. חלק גדול משכונה זאת יעבור תהליך שיפוץ. אופי השכונה יישמר בזמן תהליך השיפוץ. מכיוון שהאוכלוסיה כאן גרה בצפיפות רבה, חלק מהתושבים

הבעיה מצא את פתורנו בתקופת הקדנציה של הממשלה הזאת, גורמת להזזתן של יתר המשפחות בתורן להגיע לפתרון בעייתן באופן רצוני ביותר. הן יצטרכו לחכות בשליש פחות מהזמן שהיו מחכות אילו לא הפעולות שנעשו.

בשנתיים האחרונות ערכנו סקר על היקפי הבעיה. עשינו זאת לא על-ידי ועדה מיוחדת, אלא על-ידי הרשות לפינוי ובינוי. הסקר הכיל שני חלקים: את הדירות שהוקמו עד שנת 1948, והדירות שהוקמו אחרי שנת 1948, כלומר לאחר קום המדינה. הסקר הקיף 106,000 משפחות, כלומר קרוב ל-450 אלף נפש. נסקרו בסך הכל כ-300 אתרים שונים, מהם 100 אתרים במה שנקרא "רכוש נטוש", שהוקמו עד 1948, וכ-200 שכונות ועיי-רות שהוקמו אחרי 1948.

הסקר הזה מחלק את הדירות לשלושה סוגים: די-רות שיש להרוס אותן, כי אי-אפשר להצילן או לשפצן, וכמובן במקומן יש לבנות דירות חדשות; דירות שאפשר לשקמן ולשפצן ולהביאן לסטנדרט המקובל, באופן שתהייה דירות ראויות לתפקידן לפי המושגים של היום: והחלק השלישי הוא דירות שאם כי הן נמצאות בתוך שכונות עוני, המבנים כשלעצמם מניחים את הדעת, ועל-ידי שיפוץ קל, שיעשה בודאי על-ידי בעלי-הבתים או הדיירים, אפשר יהיה להמשיך ולחיות בהן לפי הסטנדרטים המקובלים.

אותנו מעניינים שני הסוגים הראשונים. בסקר ראשון, העוסק בדירות שנבנו עד שנת 1948, נתגלו כ-44,000 דירות כאלה; בסקר שני, שעוסק בדירות שנבנו לאחר קום המדינה, נתגלו עוד 26,000 דירות כאלה בערים. כלומר, ביחד — כ-70,000 דירות. בהתיישובות, בעיקר במושבים, יש עוד כ-10,000 יחידות דיוור תת-סטנדרטיות. לפיכך אנחנו מגיעים להיקף של 80,000 משפחות, שגילה הסקר כמשפחות שיש לשקמן בדירותיהן או לפנותן למבנים חדשים.

אך גם במשך השנתיים בהן נערך הסקר היתה פעילות של פינוי בחלק משכונות העוני. במשך הזמן הזה פנו או נמצאים במצב של פינוי — כלומר הבניינים בשבילים נבנים וההקצבות הוקצבו — כ-10,000 משפחות מהרשמות בסקר, ולפיכך נשארו 70,000 משפחות הדורשות שיקום או פינוי.

אם נוסיף על כך אומדן של 5,000 יחידות דיוור שאינן בשכונות שנסקרו אלא מפוזרות בבתים בודדים או בקבוצות בתים שלא נכללו בסקר, אפשר לומר שהבעיה כולה מגיעה היום להיקף של 75,000 משפחות.

במשך שלוש השנים האחרונות פינוי ושיקמו, או שאנחנו עומדים במצב של שיקום ופינוי יחד עם ההתיישובות, 31 — 32 אלף משפחות. בתקציב הקרוב, כפי שהוגח על שולחן הכנסת, יתווספו לכך עוד 5,000 — 6,000 יחידות דיוור. בכלל זה ההתיישובות. כלומר, עד תום שנת התקציב הקרובה יבואו לנו פתרון 38,000 משפחות. זה יותר ממשלש ממה שהיה לנו בזמן שהממשלה הזאת נכנסה לתפקידה והתחילה בפעולות השיקום.

אני רוצה לומר דבר-מה על ההודעה המוקדמת ביחס לאזורי שיקום. ההודעה מוקדמת על שלושה אזורים אינה אומרת שיש הפסקה בפינוי ושיקום של משפחות באזורים אחרים, כפי שעשינו זאת במשך כל השנים בלי

לאחר שמסרתי את המספרים הללו רצוני לומר, כי אני מאחל לעצמנו, שהממשלות שיבואו אחרינו לא יסטו מן הקו הזה, לא בגישתן למשכנות העוני ולא בהיקף הפעולה, כפי שכולנו מאחלים לעצמנו שהממשל החדש בארצות-הברית לא יסטה, ביחסו לישראל, מן הקו של הממשל הקודם. ואם דבר זה יתגשם ושתי הממשלות הבאות אחרי הממשלה הזאת יפעלו כפי שפעלה ממשלה זאת, אנו יכולים להיות בטוחים כי במשך שמונה השנים הקרובות, המתחילות לאחר סיום מושב זה של הכנסת, ענייני שכונות העוני יחדלו להוות בעיה בישראל.

הי"ר ד. נצר:

מה השר מציע?

שר-השיכון מ. בנוטוב:

אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

הי"ר ד. נצר:

חברי-הכנסת ידיד, המסכים אתה הצעת השר?

מנחם ידיד (גח"ל):

אני מסכים להצעה.

הי"ר ד. נצר:

לפנינו רק הצעה אחת - להעביר את הנושא לוועדה.

(קריאה: השר לא אמר לאיזו ועדה תועבר ההצעה).

שר-השיכון מ. בנוטוב:

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת העבודה.

הי"ר ד. נצר:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את נושא ההצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת ידיד - מצבן של שכונות העוני - לוועדת העבודה. אני מעמידה הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדת העבודה נתקבלה.

2. תשלום תעריף לילה מוגדל בקווי התחבורה הציבוריים בירושלים ומצב התחבורה בה

בעומדים בתור ו"מאיים", על-ידי סגירת הדלת, כדי לזרום לעלות לאוטובוס.

הי"ר ד. נצר:

אבל נדמה לי שהשעה שמונה בבוקר אינה נוגעת לתשלום תעריף לילה.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

ההצעה היא על מצב התחבורה בירושלים.

הי"ר ד. נצר:

הכל ביחד?

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

כן.

זוהי תמונה לא-מדירה, אשר רואים אותה פעמים אין ספור, והמאפיינת נהגים לא מעטים של השירות הציבורי שלנו במדינה.

יצטרכו לעזוב את המקום - ואנו נדאג בשבילם לדיור חלוק.

אשר לחל"אביב - הפרויקט הוא "כפר שלם", או "סלמה", כפי שקוראים לו. זהו שטח אשר בחלקו הגדול כבר פונה ומתושבים. כבר פונו כאלף משפחות. גשאו באיזור כ-700 משפחות. השטח גדול מאוד - מדובר ב-1,500 דונם. זהו שטח המאפשר, בתיכנון מתאים, איכלוס של 13-14 אלף משפחות. ובשטח זה יש להוסיף משפחות ולא לגרוע או לדלל את האוכלוסייה.

הוא הדין לצפת. מדובר על העיר היהודית, העתיקה, עם 200 המשפחות שבה, בצפיפות דלילה מאוד. הכוונה לשחזר את השטח, לשקמו, לשמור על אופיו ולעשות ממנו אתר תרבותי לאומי-היסטורי, אשר כולנו מעוניינים בו, למען התיירות, תיירות פנים וחוץ כאחת.

שלושת הפרויקטים ביחד נוגעים ל-2,400 משפחות, המקיפות כ-10,000 נפשות. אלה הן משפחות אשר רובן המכריע מצוי בדרגות ההכנסה הנמוכות ביותר. רוב הדירות הן דירות בשכירות. בירושלים - התהליך הוא תהליך של דילול האוכלוסייה. בשני המקומות האחרים זהו תהליך של תוספת אוכלוסייה.

אשר לתקופת הביצוע - התכנון הללו מחושבות לתקופה שבין שלוש שנים, במקרה אחד, ועד לתקופה של שבע שנים, בשני המקרים האחרים.

אלה הם הפרטים ביחס לשלושת הפרויקטים שהכרזנו עליהם כפרויקטים ראשונים. עכשיו מעבדים שורה נוספת של פרויקטים, אשר יוגשו בודאי לרשות בחדשים הקרובים. הרשות תצטרך להכריז עליהם, לערוך את הסקרים על בסיס החומר הכולל של הסקרים כולם, ולאחר מכן נוכל לסמן את לוח העדיפויות, היכן יתחיל השיקום בזמן מוקדם יותר והיכן יתחיל בזמן מאוחר יותר.

רצוני לומר כי יש בהכרזה זאת צעד חשוב קדימה, הן בחיסול משכנות העוני בדרך כלל, והן בשיקום שכונות שלמות. יש בכך גם צעד חשוב לזיווג שיטה חדשה של בנייה כוללת יותר ושיקום כולל יותר של שכונה, למען הדיירים המסוימים.

הי"ר ד. נצר:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת ורדיגר: תשלום תעריף לילה מוגדל בקווי התחבורה הציבוריים בירושלים ומצב התחבורה בה. רשות הדיבור לחברי-הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הבוקר, בשעה שמונה בערך, בהגיעי לירושלים באוטובוס "אגד", יחד עם חברי-הכנסת ידיד, ניגשנו לתחנה של קו 5, הנוסע לכיוון האוניברסיטה והכנסת, ומצאנו כשלושים איש עומדים תחת גשם שוטף וממתנים לאוטובוס. במרחק של עשרה מטרים בערך עמד לו אוטובוס. הנושא עליו את המספר 5, ובתוכו ישב נהג הקורא עתון בשלושה, ומחכה בדיוקנות לכניסתו לתחנה. לאחר רבע שעה בערך התקרב לתחנה, וכשמונעו פועל, ממריץ הוא

הרמזור הניצב כאן הביא לידי שיפור המצב שהיה קיים בעבר, אך רחוב עזה הצר אינו יכול לשאת את אלפי כלי-הרכב שעוברים בו בשעת בוקר זו. צוואר בקבוק זה צריך שיפוק. המוקד החמישי הבלתי-מרומזר נמצא בצומת רמב"ן-רופין, לא הוחק מן הבנין הזה, כמוהו כקודמו מוקד לפורענות ולעיוכובים, להתמרמרות ולהפסד זמן.

גברתי היושבת-ראש. מי שלא נסע בירושלים, ברכב ציבורי או פרטי, בשעה קשה זו, לא זכה לראות את ההוכחה הברורה לפירסומים הסטטיסטיים המורים כי מספר כלי-הרכב בירושלים עלה לאין שיעור מזה שבכל הארץ. מה עשה משרד התחבורה בידוך עם שאר הגורמים הממשלתיים לפתרון הבעיה? הוא ערך סקר התחבורה, מתי, אדוני השר, יסוכם הסקר ויוסקו ממנו המסקנות. מדוע דבר כזה צריך לקחת כל-כך הרבה זמן?

בשעה 8 בערב מתחיל קיפוחם של תושבי ירושלים. משעה זו עד לשעה 9 גדול עד למאוד הוא מספר הנוסעים. כל הנוסעים הללו נדרשים לשלם בין 20% ל-30% יותר. בכל רחבי הארץ, בדרכים העירוניות והבין-עירוניות. מתחילה תוספת הלילה להיכנס לתקפה בשעה 9 בערב, ורק בירושלים, שתושביה אינם נחשבים על האמידים והעשירים שבמדינה, מקופחים הם בתוספת, שגראית אולי ועומה אך מתבטאת אצל משפחות רבות בעשרות לירות לשנה.

כבר הגשתי פעם לשר התחבורה שאילתה בנושא. תשובתו היתה כי הוא יבדוק את הדבר ויפעל לתיקון המצב. מאז השאילתה, לפני מחצית השנה בערך, לא זכיתי לכל תשובה. המצב לא זכה לכל שינוי ותושבי בירת ישראל מוסיפים להיות מקופחים בתשלום תעריף לילה. ומוכן שמוניות שירות הולכות בדרכי "אגד", ובצדק, - וגובות תוספת לילה משעה 8. אין כל סיבה שמצב זה יימשך. דין אחד חייב להיות לירושלים וליתר חלקי הארץ - ללא קיפוח.

תדירות הנסיעה אינה מספיקה בקווים רבים, ובקו 4 למשל, שהוא מן הקווים העמוסים, תדירות הנסיעה משעה 9 בערב ואילך - אחת לרבע שעה.

תדירות הנסיעה בקו 12, מבית-וגן העירה, היא מן הגרועות במשך כל שעות היום וכפליים בשעות הערב. זוהי שכונה שכדי להגיע לקו אחר, יש לצאת עד הר הרצל, מרחק גדול - בהתחשב גם בחורף הירושלמי ובדרך החסרה מדרכות. שכונה זו ברוכה במוסדות חינוך רבים והמצב גורם להתמרמרות וצער בלב ילדים, מורים והורים. כך חיה לה ירושלים, בין קיפוח בתשלום לבין תנועה סואנת בכבישים בלתי-מתאימים; בין כיווני נסיעה שלא תמיד בדוקים לבין דרכים בלתי-משולטות; בין נהגים שיחסם לפעמים לנוסעים הוא למטה מכל ביקורת לבין רמזורים היוצרים פקקי תנועה - במקום ויסות תנועה. זוהי עדותו של חבר כנסת אשר אינו משתמש כמעט ברכב פרטי אלא ברכב ציבורי.

רבתי חברי הכנסת, למען ירושלים אל נא נחשה, נדון כאן במליאה במצב התחבורה בה, ובתשלום תעריף הלילה. יובא המצב לליבון מקסימלי ולפתרון מקיף ויעיל.

ה"ר ד. נצר:

רשות הדיבור לשר התחבורה.

חברי הכנסת, בשמונה-עשרה שעות וחצי של תחבורה עירונית נתברכה ירושלים, ובתשעה קבין של צרות הקשורות בתחבורה. את העשירי מהם הותירה למדינת ישראל כולה.

ירושלים, בירתה של ישראל, שינתה פניה, עד לבלי הכר כמעט, מאז מלחמת ששת הימים. דבר אחד שלא שינה פניו הוא מצב התחבורה בעיר, המוסיף להיות גרוע מכל. על אף גדול מספר כלי-הרכב, הנוסעים והשירותים, נמשך התהליך-יבווהו בה, ולפתרון הבעיה דרושה התערבות ממשלתית.

אשתף אתכם, רבותי חברי הכנסת, בסיור באותן שמונה-עשרה שעות וחצי של התחבורה בעיר בת קרוב ל-300 אלף תושבים, של ירבו. שעת התחלת עבודת הקווים, הרשומה בלוח חברת "אגד", המפעילה את הקווים בירושלים, היא 5.30 בבוקר. כך ברוב הקווים. קיים בירושלים מספר לא-מועט של אנשים המשתמשים בקווי התחבורה הציבוריים בעיר כבר בשעה זו. אינני יודע לפי איזה קריטריון קבעה חברת "המקשר" בזמ-נה ו"אגד" ממשיתנה, אילו קווים יתחילו לפעול בשעה זו ואילו בשעה מאוחרת יותר. המצב כיום דורש שינוי דרסטי. יש קווים המופיעים רק בשעה שש, ותושבי הסבי-בה נאלצים לכתת רגליהם למרחקים גדולים עד לקו הקרוב ביותר, והוא בדרך כלל מסיע את האזורה עד למרכז, ושם הוא צריך לעבור לקו אחר.

בעיר כמו ירושלים יש לקבוע שעה אחת וקבועה של התחלת הנסיעות בכל הקווים, וזו חייבת להיות השעה חמש ושלושים בבוקר לנוחותם של כל תושבי ירושלים.

חברי הכנסת, בין השעות 6.00-7.15 בבוקר התחבורה פחות או יותר סדירה. בשעות אלה אין עומס מיוחד, והן משמשות איפוא לציבור הנוסעים ובמיוחד לנהגים בבחינת שעות השקט שלפני הסערה.

השעה השלמה שבין 7.15 ל-8.15 בבוקר היא שעה של קטסטרופה תחבורתית. כבישיה הצרים של ירושלים מתמלאים במאות כלי-רכב מכל הסוגים והגדלים. זוהי השעה שרובות אנשים ממנהים לעבודתם, שירותי התחבורה מוסיפים כלי-רכב, אך ליד התחנות ניתן להיווכח שהמספר אינו מספיק. אוטובוסים חולפים ואינם עוצרים. במיוחד מצער ומרגיז הדבר בימי החורף, אנשים מאחרים לעבודה ורבים אחרים נאלצים לצאת מבתיהם זמן רב לפני מועד תחילת העבודה. נוצרים פקקים בחמישה מוקדים מרכזיים בעיר, אשר בארבעה מהם יש רמזורים ובחמישי עדיין לא. בכל המוקדים האלה התור ארוך ועצום. בכיכר פאריס יש לי הרשם, משמיעת דברי נהגים מומחים, שיש צורך בשינוי תדירות וזילופי האזרות בשעות הבוקר. זוהי הכיכר האדומה בפי נהגי ירושלים, כי שם תמיד הרמזור אדום. מוקד פרובלמתי אחר נמצא בצומת רחוב רופין-שדרות הרצל. כביש אחד ויחיד - עורקו מוביל משכונות קרית מנחם, קרית היובל, בית-וגן, סלע, עין כרם ועוד. נוסעי הקווים הציבוריים ונוהגי כלי-הרכב הפרטיים, העוברים קו זה, הם מן הממורמרים ביותר בירושלים, ונדמה לי שיש מן הצדק בדבריהם. כאן חייבת להיות הכוונה תנועתית, אולי כדאי שבשעות מסוימות ייהפך הכביש לחד-סטרתי לכיוון העיר בעוד שלכיוון השכונות הללו יסעו דרך רחוב עזה. בכל אופן, פתרון מחייב-המציאות הוא. מוקד נוסף הוא בצומת עזה-מטולה.

כל אלה יש בהם התאמה לצרכים החדשים שלאחר המלחמה ולצרכים של הנוסעים המשתמשים בשירות. הואיל וצוין כאן שנוסעים מחכים בגשם - לפעמים גם בשמש, ללא סכנות - רצוני לציין, שבדרך במחצית מתחנות האוטובוסים בירושלים - ב-150 בקירוב - יש סכנות, והשנה ייבנו כ-30 סכנות נוספות. במידה שאני מכיר את שירותי האוטובוסים בעולם - גם שם יש לפעמים גשם ולפעמים שמש - אין אנוחנו מפגרים מבחינה זו.

מה שנוגע לציון באוטובוסים - אמנם לא הזכרת זאת, חבר-הכנסת ורדיגר, אבל עניין זה מטריד אותנו במשך כל הזמן, אנוחנו עוסקים בזה. רק לאחרונה הותקן מיתקן נקיון חדיש במוסך "אגד" בירושלים, וכבר מתחיל להיות מורגש שיפור מבחינת הנקיון.

עם זאת רצוני לומר, שהפעלת הקווים, זמניהם ותדירותם אינם יכולים להיעשות אלא בהתאם לצרכי הנוסעים ולמספר הנוסעים בכל קו ובשעות מסוימות של היום. יש קשר בין הפעלה של אוטובוסים לבין מחיר הנסיעה. אם במקום שיש גופחות נוסעים מועטה מאוד תהיה תדירות גבוהה של אוטובוסים ובכלל אוטובוס יסע מספר קטן של אנשים מכדי לכסות את ההוצאות - או שנצטרך להזדקק להעלאת תעריפים או שנצטרך להגדיל את הסובסידיה הממשלתית. לפיכך נעשה מאמץ לתת תשובה לצרכי הנוסעים, אבל לא מעבר להם.

אני שומע לעתים קרובות מפי הנוסעים העומדים בתור, שמהגין אותם שעובר אוטובוס ריק או אוטובוס שיש בו עדיין מקומות לקלוט נוסעים ואיננו קולט אותם. דבר זה מרגיז את העומד בתור הרוצה להגיע למחוז חפצו, אבל העומד בתור איננו יכול לדעת את התכנית הכללית של הנסיעה. לעתים החלוקה וסדר העבודה בין האוטובוסים הם כאלה שיש דאגה גם לתחנה אחת שצריך לאסוף שם נוסעים. לעתים קרובות עשוי לקרות שבשעות הדחוק - בשעות הבוקר או לפנות ערב - אם האוטובוס, כל עוד יש לו מקום, יאסוף את הנוסעים בכל תחנה - בתחנות הראשונות יתמלא האוטובוס, ואילו האנשים העומדים בתחנות רחוקות יותר יצטרכו לחכות עד בוש. לפיכך יש דאגה לאסוף את הנוסעים לכל אורך הקו ולא אך ורק לפי הצורך הנראה לנוסע בודד בתחנה פלוגית או אחרת. חבר כנסת צריך לראות את התמונה בכללותה.

הזוכר כאן עניין הרמזורים. נאמר שהרמזור האדום נמשך למעלה מן המידה. בדרך כלל, הרמזור האדום נמשך למעלה מן המידה לגבי נהגים קצרי-רוח שאינם רגילים לשיטה זו של רמזורים. אני זוכר, שפנו אלי משלחות וארגוני נהגים בבקשות לא להתקין רמזורים, הואיל ואינם רגילים להיעצר ליד רמזורים. אני יכול להבטיח את חבר-הכנסת ורדיגר, שנערך מעקב מתמיד בכל הנוגע להכוננת הרמזורים, כדי שיהיו מותאמים לצרכי התנועה בשני הכיוונים, אם חל שינוי בעומס של כיוון אחד לעומת אחר, מתאימים את הרמזור בהתאם לכך. כל הנהג בעצמו ידע שהרמזור היורק נמשך זמן קצר מדי והרמזור האדום נמשך זמן ארוך מדי, אבל זו התייחסות יחסית ולא אבסולוטית.

אינני יכול לתת תשובה לכל הפרטים שהעלה חבר-הכנסת ורדיגר. הוא הזכיר כאן את רחוב עזה. במקרה,

שר-התחבורה מ. כרמל :

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. חבר-הכנסת ורדיגר התחיל את דבריו בסיפור על מקרה פרטי, על נהג שישב וקרא עתון בשעה שנוסעים עמדו בתור ואחר כך האיץ בנוסעים ולא נהג בהם בנימוס. אם קרה הדבר, אני מצטער על-כך, אבל אין חבר-הכנסת ורדיגר יכול לקוות שאני אעלה על הבמה הזאת ואתעכב ואסביר את המקרה הפרטי הזה.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל) :
לא ביקשת.

שר-התחבורה מ. כרמל :

אני בטוח שאם יפנה ל"אגד" ויצוין את התאריך, את השעה, את המקום ואת מספר האוטובוס, תחקור "אגד" בדבר, ואם אמנם אירע המקרה והנהג התנהג שלא כשורה, היא תעמיד אותו על טעותו.

חבר-הכנסת ורדיגר צוין בדבריו כמה פגמים שיש במקום זה או במקום אחר בעיר - והוא בודאי מכיר את העיר. אני רוצה להקדים ולומר שלא אתנגד לכך שהעניין יועבר לוועדה, שאליה יוזמנו כל המומחים וגם המפקח על התעבורה בירושלים ובמחוז, כדי שאפשר יהיה לבדוק כל מקרה ומקרה.

אני רק רוצה לומר כמה דברים כלליים יותר על מצב התחבורה בירושלים וכמה דברים הנוגעים לא רק לירושלים, אלא למצב התחבורה בכללותה, וכמה עקרונות לגבי הפעלתה.

ירושלים נקלעה למצב קשה מבחינת התחבורה עם מלחמת ששת הימים, כאשר בעקבות המלחמה גדל במידה ניכרת מספר הנוסעים העולים לירושלים ובמידה מסוימת התנועה בכללותה והפעילות של העיר.

עלי לומר שגם משרד התחבורה וגם "אגד" לא קפאו על שמריהם ועשו מאמץ גדול כדי להתאים את התחבורה לצרכים החדשים ולסגל אותה לתנאים שנוצרו. לדוגמה, אם לפני מלחמת ששת הימים הופעלו בירושלים כ-200 אוטובוסים, הרי עכשיו מופעלים קרוב ל-300 אוטובוסים, בתוך זה גם אוטובוסים חדשים ומשוכללים יותר שנוכנסו לשירות בעת האחרונה. כן חל שיפור בשירות הניתן לציבור על-ידי כמה פעילויות בהתאמת הקווים - על-ידי פתיחת קווים חדשים, הארכת קווים קיימים, איחוד קווים והגברת תדירות וכ'. לדוגמה אציין את פתיחת קו מס' 9 מקריית האוניברסיטה להר הצופים בתדירות של 6-15 דקות (פועל עד שעה 23.30 בערב); קו מס' 27 מן התחנה המרכזית לשער שכם, בתדירות של 1-10 דקות, עם שבע נסיעות עד לכוחל המערבי; קו מס' 30 מן התחנה המרכזית לקבר רחל - כל 20 דקות; קו 31 לשדה-התעופה עטרות; קו מס' 40 לעט-רות, המשרת את המתגייסים היהודיים במזרח ירושלים ובשעפא. כל אלה קווים חדשים שלא היו לפני המלחמה והוכנסו בהתאם לצרכים החדשים.

כן חלו שינויים בקווים הקיימים. קו מס' 13 הוארך לקטמון ט' והוגברה תדירותו. קו מס' 3 הוארך לקריית צאנז; קו מס' 4 הוארך למושב הזקנים בקטמון; קו מס' 12 הוארך לקריית נוער והוגברה תדירותו; קו מס' 7 הוארך - מתלפיות עד רוממה המורחבת; קו מס' 18 הוארך עד לשער יפו וקו מס' 20 הוארך עד לשער יפו. הקווים 1 ו-6 אוחדו לקו מס' 6 שתדירותו הוגדלה.

לגבי רחוב עזה אני יודע, שלפי התכנית יורחב הרחוב והיה בו שני מסלולים.

לדבר העיקרי בדברייך — על הקיפות כביכול של תושבי ירושלים —, לפי מיטב הכרתי אין תושבי ירושלים מקופחים במחירי הנסיעה באוטובוסים — לא ביום ולא בלילה. אם הם מופלים, הרי הם מופלים אפילו קצת לטובה. לגבי השעה של תחילת תעריף הלילה — אם שעה 8 או 9 — המועד להתחלת תעריף הלילה איננו נקבע לפי קפריזה; נקבעת השעה שממנה ואילך הנסיעה מתחילה להיות דלילה מאוד, וכדי להסיע את הנוסעים יש צורך לגבות מכל נוסע מחיר גבוה יותר. שעה 8 בירושלים היא שעה מאוחרת יותר מאשר שעה 9 בתל-אביב, מבחינת דלילות הנסיעה באוטובוסים והתמעטות הנסיעה באוטובוסים.

אברהם ורדיגור (פועלי אגודת ישראל):

לאחר מלחמת ששת הימים השתנה המצב בירושלים.

שר-התחבורה מ. כרמל:

שעה 8 בירושלים מאוחרת משעה 8 בתל-אביב בכל הנוגע לעניין של נסיעה באוטובוסים ולשימוש באמצעי תחבורה אחרים.

אברהם ורדיגור (פועלי אגודת ישראל):

ובבאר-שבע, ובפתח-תקוה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

אשר למחירים, ירושלים אינה מקופחת, כפי שאמרתי, גם ביום וגם בלילה. אינני רוצה לעורר את התל-אביביים להתאונן, אבל אני רוצה לתת דוגמה. בדקתי ומצאתי שקו מס' 13 בירושלים, שהוא אחד הקווים הראשיים וארכו 7.2 ק"מ בכיוון אחד, מחיר היום בו הוא 17 אג"ר ורוב ומחיר הלילה 20 אגורות; לעומת זה בקו מס' 4 בתל-אביב, שגם הוא אחד הקווים הראשיים ושארכו 5 ק"מ בלבד, מחיר היום בו 20 אגורות ומחיר הלילה 25 אגורות. משמע שהמחירים, בהתאם לאורך הנסיעה, בירושלים, על-פי ההשוואה בין שני קווים אלה, זולים מן המחירים בתל-אביב.

בהתאם לכל הדברים האלה איני חושב שירושלים מקופחת בכל הנוגע למחירי הנסיעה, שהם בדרך כלל גבוהים בארץ, ובירושלים אף גבוהים מאשר בתל-אביב, ואינה מקופחת בכל מה שנוגע לתעריף הלילה, גם לא על-ידי שהלילה מתחיל כביכול מוקדם יותר מאשר בתל-אביב, מתוך הנימוקים שכבר הסברתי.

הי"ר ד. נצר:

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חברי-הכנסת גבריאל כהן: תיכנון ואירגון השכלה למבוגרים. רשות הדיבור לחברי-הכנסת כהן.

גבריאל כהן (מפלגת העבודה הישראלית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. הנושא, שאני רוצה להעלות על סדר-יומו של הבית, מחייב ביסוס תיאורטי ומיתודי רחב ביותר, ובוודאי ובוודאי הזמן המוקצב להצעה לסדר-היום לא יספיק לי. על כן איאלץ, על מנת לעמוד במסגרת הזמן, להעלות את יסודות הנושא בקיצור נמרץ.

אברהם ורדיגור (פועלי אגודת ישראל):
נסיעה של 5 ק"מ בתל-אביב היא כמו נסיעה של 10 ק"מ בירושלים, כי יש עיכובים בדרך.

שר-התחבורה מ. כרמל:

עיכובים יש בכל מקום.

עם זאת, אני רוצה לומר בסוף דברי, שיש הרבה לעשות לשיפור התחבורה בירושלים, וגם במקומות אחרים. אין שיעור לדבר זה, אין שיעור לשיפורים המתבקשים ואשר צריך לעשותם, ואמנם עושים כל מאמץ כדי לעשותם — וגותני שורה של דוגמאות על כך —, וכן יש מעקב מתמיד ושיפורים ושינויים מתמידים בהתאם לצרכים, אף-על-פי שאין הם הולמים — אני מודה — את כל הצרכים, וזאת הן בגלל התעריף הגבוה בדרך כלל, אשר מחייב חסכון בהפעלת השירות, והן מחמת כמות תנאים אובייקטיביים שלא קל להתגבר עליהם. על חלק מן הקשיים אתה בעצמך עמדת, ואני לא אכנס לפרטים עכשיו, אולם נעשים מאמצים להתקין רחובות וצמתים בירושלים בהתאם לצרכים.

כאמור, גברתי היושבת-ראש, אני מסכים להעביר את ההצעה לדיון בוועדה..

הי"ר ד. נצר:

איזו ועדה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ועדת הכלכלה, שעוסקת בענייני תחבורה, על מנת שהיא תדון בפרטי ההצעה.

הי"ר ד. נצר:

האם המציע מסכים?

אברהם ורדיגור (פועלי אגודת ישראל):

כן.

הי"ר ד. נצר:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את נושא ההצעה לסדר-היום לדיון בוועדת הכלכלה. אעמיד את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת

הכלכלה נתקבלה.

3. תיכנון ואירגון השכלה למבוגרים

חברי הכנסת, אחת הבעיות היסודיות בתולדות החברה האנושית, או בתולדות החברות האנושיות, היא מידת היוקרה או מידת הפערים בין המציאות והצרכים, מחז גיטא, לבין מוסדות החברה וערכיה, מאידך גיסא. אחד המוסדות החברתיים החשובים כקריטריון במבחן זה הוא בדרך כלל מערכת מוסדות החינוך וההשכלה וזיקתה לצרכים, וזיקתה למציאות.

ניתן לומר, נדמה לי, בלי סיכון רב המתלווה לכל הכללה, שתקופות האושר ותקופות היעילות ללא אי-נוחות בחברה האנושית היו כאשר הפער היה קטן, ואילו

מבוגרים ומנקודת גישה חדשה לחלוטין, שבאה להתמודד עם בעיה שמודקרת ועולה לא רק אצלנו, כי אם, לדעתה, במרבית מדינות העולם.

אני חושב שחברי הכנסת עצמם נתנסו בבעיה זו, גם אם מזווית קטנה ביותר, לפני כמה חודשים. כוונתי לאותם חברי כנסת אשר השתתפו באותה השתלמות שנערכה במכון וייצמן, ושבח ביקשו להקנות לנו מעט מועד מן המידע על הסובב אותנו, ונוכחנו לדעת מול מה אנחנו ניצבים. אני חושב שתוך כמה שנים נער, בוגר גימנסיה, יהיה המחשב חלק מעולמו, כמו שהעט או אולי מכונת הכתיבה הם חלק מעולמו, ואילו אדם מבוגר קצת יותר, כבן שלושים, בשבילו יהיה המחשב דבר זה, השייך לעולם מוזר ומסתורי.

אני להתמודד עם הבעיה? הבעיה שאני מעלה היא בעיית יסוד במרבית החברות המפותחות בעולמנו. צריך לתכנן מערכת השכלה למבוגרים מתוך גישה כוללת, שתתגבש לכדי שלב נוסף במערכת החינוך וההשכלה. אם עד כה ידענו את השלבים של גן-הילדים, החינוך היסודי, החינוך העל-יסודי והחינוך האוניברסיטאי, הרי צריך לחשוב על שלב נוסף שיקיף את כל המבוגרים, במידת הצורות והגוונים שיתאים למירב הצרכים והיכולת, אם בצורה של שנת שבחון — ולוא פעם אחת בחיים —, אם בצורה של אירגון השתלמויות מיוחדות וסדירות, במוסדות להשכלה גבוהה, ואם בצורה של הקמת מוסדות מיוחדים להשתלמות והשכלה למבוגרים. ועוד כהנה וכהנה דרכים ואפשרויות. בעיקר הצעתי מונחת ההנחה, שאסור להשאיר את השתלמותו של המבוגר רק לזימתו או לאמביציה ולמשמעת העצמית של הפרט; גם איננו יכולים להשאיר זאת לרצונו הטוב של מוסד פלוני או אלומוני. כללנו ידענו שיש מוסדות במדינת ישראל הדואגים להשתלמות השכלה לעובדיהם. כוונתי היא שהתיכנון צריך להיות תיכנון כולל ומחייב מצד ממשלת ישראל, אם בצורה שמחייבת את הממשלה עצמה, אם בצורה שמחייבת את המעבידים, ואם בצורה מעורבת. כשם שהביטוח הלאומי הוא ממשלתי, כך מערכת ההשכלה למבוגרים צריכה להיות מתוכננת כמערכת כוללת. ויצירת אווירה, התגברות על מחסומים פסיכולוגיים, חשובות מיצירת המוסדות והכלים עצמם.

חברי הכנסת, אני יודע שהבעיה קשה מאוד ומסובכת מאוד. מעורבים בה אספקטים כלכליים, סוציולוגיים, פדגוגיים, מדעיים ומקצועיים. אני יודע שאין לנו ממי ללמוד, כי מעטות הן המדינות שניסו להתמודד עם הבעיה בדרך שאני מציע להתמודד אותה.

לכן הצעתי הקונקרטית היא שהכנסת תמליץ, כי שר החינוך, או אם תהיה הצעה אחרת, אולי ראש הממשלה — ועוד אתייחס לזה — יקימו ועדה מקצועית רמת-דרג ומוגוונת, שתתכנן את מערכת ההשכלה הזאת. הצעתי איננה מדברת על ביצוע מידי אלא על תיכנון מידי. התיכנון יארח הרבה שנים. הבעיה חדשה ומורכבת. איננו חושב שהביצוע יכול להתחיל לפני אמצע שנות השבעים, אבל כדי שהביצוע יתחיל באמצע שנות השבעים, ובאותה צורה שאני חושב עליה, צריך להתחיל לחקור את הבעיה ולתכנן את הפתרון מידי. אני רוצה לחזור ולהדגיש, כי אינני מדבר רק על השתלמות מקצועית של המהנדס בתחומי, הרופא בתחומי, או המורה בתחומי; אני מדבר גם על השכלה כללית. אנו מרבים לדבר על

תקופות אי-הנוחות, לעתים אף תקופות החרדה, היו במידה רבה בתקופות שהפער היה גדול.

כמושכל-יסוד שני אני רוצה להזכיר את ההנחה המקובלת על כולנו שמיצוי פוטנציאל היכולת של עם, של חברה, בדרך כלל הוא פונקציה של מיצוי מקסימלי של היכולת של כל פרט בחברה. מיצוי מקסימלי זה מחייב הרבה דברים, ובין השאר הוא מחייב הארכת גושן הזמן או אורך השנים של יעילותו ויכולת תרומתו המקסימלית של כל פרט.

ההנחה השלישית המקובלת על כולנו היא, שאחד הדברים המאפיינים את תקופתנו הוא: קצב ללא תקדים של התפתחות המדעים, האמצעים הטכנולוגיים, המידע האנושי. הדבר נכון לגבי התחום הספציפי של כל מקצוע, וגם לגבי תחום ההשכלה הכללית, תחום הכרת הסובב אותנו, תחום הכרת העולם. הדוגמות ידועות. אזכיר כמה מהן, וגם זאת מתוך בחירה מקרית. כללנו מכירים את הפער הגדול והולך בין עולם המידע והאסוציאציות של ההורים לילדיהם. אני מתכוון הפעם להורים שקיבלו השכלה בנעוריהם, לא רק השכלה על-יסודית, אלא אפילו השכלה אוניברסיטאית. גם בוגר אוניברסיטה קשה לו לעזור לנו להכין את שיעוריו במתמטיקה ובפיסיקה, לפעמים בשל ההתפתחות העצומה שחלה בין דור לדור ובפחות משנות דור. תופעה כזאת אינני מכיר כמעט בתולדות האנושות, כלומר קצב כזה שייצור פער כה גדול בין הדורות, אפילו בשכבות האמידות והמשכילות. ועמדתי על כך בדברי בנאומי הקודמים על תקציב משרד החינוך.

הפער גדול מאוד בין הדורות גם בתוך התחום של אותו מקצוע, אם בין מהנדסים לבין עצמם וגם בין רופאים לבין עצמם, והוא גל והולך עד כדי כך, שאפילו הנסיון בין השנים אינו מפצה את הפיגור בידע ומידע. כלומר, רופא בעל נסיון רב, נסיון של שנים רבות, בכל זאת הוא מפגר לפעמים אחר חידושי המדע, המחקר והטכנולוגיה של מקצועו אם אינו חי חיי יום של מחקר והוראה או עבודת בית-חולים. כל שכן במקצוע עות אחרים.

האספקט השלישי של בעיית התפוצצות המידע נובע מן הספציאליזציה. נעלמים והולכים הלשון המשותפת, עולם המושגים המשותף בין העובדים בתחומי חיים שונים, והייתי אומר אף בין עובדי משרדים ממשלתיים שונים או אנשים שונים של אותו משרד.

מתוך כל אלה ניתן לומר, שנוצר והולך פער בין האדם לסובב אותו; פער בין הדורות באותה שכבה חברתית; פער מעמיק בין השכבות החברתיות; ופער בתוך כל תחום עיסוק או בתוך כל מקצוע.

אני רוצה לשוב ולהזכיר לכם שאין אני מתכוון בהצעתי הפעם לדון באספקט אחד של השכלה למבוגרים, שמשך החינוך נתן דעתו עליו והשקיע בו לא מעט מאמצים, ובכמה תחומים אף הגיע להשיגם שאפשר להתברך בהם ויותר מאשר להתברך בהם. אין כוונתי להנחלת הלשון, למלחמה בבערות ולנסיון להקנות השכלה לשכבות שלא זכו בנעוריהן להשכלה בסיסית מסיבות סוציאליות שונות. זהו נושא שהיה לא פעם על סדר-יומו של הבית. ייתכן שנצטרך לשוב ולדון בו במסגרת הדיון על תקציב המשרד מתוך זווית חדשה זו או זו. אני מתייחס בהצעתי לאספקט אחד לחלוטין של השכלת

הורים וילדיהם יש לה השלכה ממשית על לימודיו של הילד. צורת העזרה שיכול ההורה להגיש לבנו, אם בדרך של עזרה אקטיבית ואם מתוך עצם קיומו של עולם מושגים ואסוציאציות משותף, — יש לכל אלה השלכה מיידית לאותה מטרה של העלאת הרמה וסתימת הפערים בין התלמידים בבתי־הספר. הבעיה במחצה לסולם העדיפות הנוכחי של המשרד גם משום שהיא נוגעת להכשרת מורים והשתלמותם, ולהכשרת מורים והשתלמותם יש השפעה על הרפורמה, ולא רק על הרפורמה; זו, לדעתי, הנקודה הארכימדית, שעליה עומדת הרפורמה במערכת החינוך. אני מכיר יפה את השיטה של השתלמויות הקיץ של המורים. אינני מתכוון לשיטה זו, אלא למשהו סדיר יותר וממשי יותר. כאשר מדובר במוֹרֵים, לא נימלט מן השיטה של שנות השבתון.

תחום אחר, שמשרד החינוך צריך להתייחס אליו גם תוך כדי תכנון המערכת הכוללת, הוא התחום שכבר הזכרתי. בלא ספק יש עדיין הרבה לעשות בתחום הנחלת הלשון, ביעור הבערות והשלמת ההשכלה הא־מנטרית. את הנושא הזה כאמור לא רציתי להעמיד במרכז הצעתי, ולא מפני שאינני מחשיב אותו, אלא מכיוון שזהו נושא שמבחינה עקרונית כבר נתנו ונותנים עליו את הדעת.

הנושא או ההצעה שאני מציע איננה רק בתחום סמכותו, פעילותו ואחריותו של משרד החינוך, וזה ברור. גם משרד העבודה הרבה ומרבה לעשות, אם במסגרת השתלמות מקצועית ואם במסגרות למידה אחרות. הנושא של גידול עובדים מאפיין את תקופתנו. ככל שילך ויגבר הצורך בגידול העובדים, כן תחריף הבעיה לגבי גידול זה. המחסום העיקרי לגידול הוא בעיקרו מחסום פסיכולוגי. ההתנגדות על מחסום זה נעוצה בעיקרו של דבר ביצירת אווירה אחרת, עולם אחר של השכלה והשתלמות מתמדת.

הגישה שלי לנושא היא בעצם כאל שאלה של מדי־ניות לאומית, ואולי צריך שיהא מופקד עליה ראש הממשלה. אבל אני חושב שרק טבעי הדבר ששר החינוך הוא האיש, לפחות בשלב זה של הטיפול בנושא, המתאים ביותר למתן תשובה, ואני מצפה לתשובתו.

אם אבוא לסכם — חברי הכנסת, אדוני שר החינוך — אני יודע את כל הקשיים. אילו היה לי זמן, הייתי אפילו מקדיש להם זמן. אבל על כך אתה תעמוד בודאי. אולם אני יודע עד כמה חיוני הדבר. אני משוכנע שאם נצליח — תהיה זו שיטה, יהיה זה מוסד שיוגבר את אושר הפרט, יפחית את ניכורו מסביבתו. אני משוכנע שהדבר יתרום ליתר הרמוניה חברתית ומשפחתית, ויקנה חודן של מתיחויות בין דורות, בין אבות ובנים. אני משוכנע שהדבר יגדיל את הפוטנציאל היוצר של כל פרט ואיחיד את משך חייו הפעילות היוצרת המלאה של כל פרט. ואני משוכנע שאם נצליח בכל אלה — נגביר גם את הפוטנציאל הכולל של החברה הישראלית. לכן ככל שנקדים להתמודד עם הבעיה, ככל שנקדים לתכנן אותה תיכנון כולל, ונחדל להתייחס אליה על־ידי אילתורים ויומנות מצומצמים, — כן ניטיב לעשות עם עצמנו ועם הדורות הבאים.

ביצוע כולל אינו אפשרי מיד. לכן גם אני רואה בו דחיפות. אני רואה דחיפות רבה בהתחלת מחקר ותיכנון מערכת השכלה למבוגרים, כשלב נוסף במערכת החינוך וההשכלה.

כך, שכל אדם בישראל צריך להיות מעודכן בסובב אותו, לכך עלינו לשאוף, גם כאשר האדם הוא בגיל חמישים־שישים ורחוק מרחק שנים רב מתקופת לימודיו בבית־הספר. אולי זהו פתרון למניעת הניכור של האדם מסביבתו, כפי שמקובל לומר בטרמינולוגיה הסוציולוגית־פדגוגית. בדרך זו אני מניח שגם נוכל לחדש או לפתח את הלשון המשותפת בין העוסקים בסקטורים השונים של החיים.

יש לנו נסיון פעוט בכמה תחומים בנושא זה. היה נסיון, או גרעין של נסיון מבורך, שיכול היה להתפתח לכדי מוסד יעיל ביותר, אם גם לחוג מצומצם יותר של הפקידות הבכירה והקצונה הבכירה, וזוהי המכללה לבט"חון לאומי, שקיומה בוטל לצערי. אולי חבל שניתן למכללה גוון צבאי מדי מבחינת אירגונה ושמה. לכן אין לציבור מושג נכון מה היתה המכללה לבטחון לאומי. ביסודה היתה מונחת ההנחה, שאנשי הפקידות הבכירה והקצונה הבכירה צריכים להשתלם לא רק בתחומים שלהם, אלא להכיר את השובב אותם, וכך ליצור שפה משותפת בין איש האוצר, איש הצבא ואיש משרד החינוך — וכזה אמנם היה הרכב החניכים במכללה. היו ודאי חסרונות למוסד, זה היה מוסד בן שלוש שנים כשהחליטו על חיסולו, אבל הכיוון היה נכון. ולא במקרה אמר רב־אלוף רבין לאחר מלחמת ששת הימים, שהמכללה הוכיחה את ערכה תוך כדי מלחמת ששת הימים ולוא רק באותו אפק, שבכל משרדי הממשלה היו אנשים שהיתה להם שפה משותפת.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):
אולי נחדש את המוסד.

גבריאל כהן (מפלגת העבודה הישראלית):

בהחלט. אבל עכשיו אני מציע מערכת כוללת הרבה יותר, שזה רק חלק ממנה, רק גרעין.

גם לתנועה היקבוצית יש בתחום זה נסיון מבורך ומגוון, שאפשר ללמוד ממנו לא מעט.

חשוב שאדם מבוגר יזכה להשכלה בגיל מבוגר לא על חשבון זמנו וכספו. אינני רוצה שנגיע לכך שהמשכילים או בעלי ההון והכסף יהיו יותר משכילים, ואלה שלא יוכלו להרשות להם לרכוש השכלה סדירה בנעוריהם — לא ירכשו אותה בגרותם. השוויון, היקף הצעתי ואופיה לביטוח הלאומי, כי אני מתכוון לתיכנון ממלכתי, והספקת שירות זה על־ידי המדינה או מכוח חוקיה.

משרד החינוך, שר החינוך ועוזריו צודקים גם צודקים שהם עובדים לפי סולם עדיפויות; הם צודקים גם צודקים שהם מעמידים עכשיו בראש סולם העדיפויות את ביצוע הרפורמה. גם מי שהתנגד לרפורמה גם מי שתמך בה צריך להיות מעוניין בהצלחתה. ופירוש הדבר, הקדשת מאמצים ותשומת־לב מיוחדת לעניין זה. אבל אם יש לי מה להעיר בתחום זה ורק בדרך אגב, כמובן, הרי זה מתבטא רק בבקשה אחת, ואמרת זאת גם בעת הדיון על הרפורמה: אנא, אל תמהרו מדי, כדי שהעניין לא ייכשל מחמת המהירות, ואומר זאת אדם שתמך ברפורמה. אבל זו, כאמור, הערה צדדית.

אבל גם אם יש למשרד החינוך סולם עדיפויות אחר ומוצדק של העדפת פתרון בעיית תלמידי בתי־הספר, אני חושב שגם במסגרת נקודת־מוצא זו של שימת דגש בילדים בבתי־הספר — יש להצעות חשיבות רבה, ויש בה לתרום רבות. כי הקטנת פער המידע בין

הי"ד ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת נכבדים. אסתפק בבירור הזה בהערות ספורות.

בשנתיים האחרונות נערכו על-ידי אונסק"ו שני כינוסים בין-לאומיים: האחד היה מוקדש לבעיות הקשורות במדיניות של פעילות תרבותית; השני היה מוקדש לבעיות התיכונן אהדדי.

בשקלה-וטריה בשני כינוסים אלה נתבחרו כמה הנחות-יסוד:

(א) יש לשאוף למערכת חינוך שתקיף את כל הגילאים, באשר על האדם ללמוד כל ימי חייו.

(ב) יש קשר טבעי בין הנחלת החינוך לכל הגילאים. לכן הקניית ערכי תרבות לכל הגילאים, באשר חינוך ותרבות גורמים אהדדי.

(ג) כשם שמערכת החינוך לכל הגילים מצווה על גיוון רב של מסגרות ותכנים, כך הקניית ערכי תרבות לכל הגילים מחייבת פעילות לגבי גילוי תרבות ואמנות על כל סוגיהם וענפיהם.

(ד) מערכת החינוך ומערכת התרבות צריכות לשקף את התמורות שמתחוללות בכלכלה ובחברה, ואף להשפיע על כיווני ההתפתחות של הכלכלה והחברה.

(ה) ציווי התקופה, שבה אנו חיים, מחייבים תיכונן מקיף, הן של מערכת החינוך והן של מערכת התרבות, בהתאם לתנאים ולנסיבות של כל מדינה ומדינה.

(ו) התיכונן של מערכת החינוך ושל מערכת התרבות צריך להיערך לאור המטרה, והיא: טובת הפרט וטובת הכלל.

אלו הן שש הנחות-יסוד שמזדקרות מן הדיונים של הכנסים הבין-לאומיים.

חברי כנסת נכבדים, הנחות-יסוד שפירטתי מקור בלות עליו בדרך כלל, וסבורני כי מיותר להרחיב על כך את הדיבור.

לא פעם סיפרתי דיווחתי מעל דוכן זה על המתרחש בתחום החינוך. כן העליתי לפני הכנסת את פעולתנו הישירה והעקיפה בתחום הפעילות התרבותית והאמנותית, לרבות השכלה למבוגרים.

לתשומת-לבכם: בקרוב יושלם מחקר המוקדש לדפוסי הבילוי הקיימים של הזמן הפנוי, ובכלל זה בילוי מחוץ לבית (קולנוע, קונצרטים, תיאטרון, טיולים, פגישות חברתיות וכדומה), ובילוי בתוך הבית (ספרים, רדיו, עיתונים, תחביבים ומנוחה).

כן נקרא המחקר הזה להבהיר את סוגי העמדות וההתייחסויות של הנחקרים אל הזמן הפנוי העומד לרשותם. כמותו של הזמן הפנוי, עיתויו, דרכי ניצולה, ההערכה שמעריך הנחקר את ההיצע התרבותי, וכיוצא באלה.

המחקר נערך על-ידי המכון לקומוניקציה של האוניברסיטה העברית בשיתוף עם המכון למחקר חברתי-שימושי. במימון המחקר נטלים חלק האוניברסיטה העברית, מרכז החסברה במשרד ראש הממשלה ומשרד החינוך והתרבות.

במקביל למחקר זה, לקראת העשור השלישי, תיעשה

מטעם משרד החינוך והתרבות — וזוהי התחייבות — באמצעות המוסד לחקר חברתי-שימושי, בדיקה כוללת של המצב הקיים בתחום הפעילות התרבותית והאמנותית לסוגיה ולענפיה. בדיקה זו תיערך מבחינה גיאוגרפית, מהותית, אידאולוגית וספרית. בצמוד לבדיקה כוללת של הקיים, נבהיר את הצרכים, נקבע את היעדים ונתבע את האמצעים להגשמת היעדים שייקבעו לעשור השלישי.

זה נושא אחד שרציתי להביא לתשומת-לבכם.

הנושא השני נעוץ בבעיות ההשכלה למבוגרים, ובמיוחד בבעיה שהעלה חברי הכנסת כהן בדבר שלב או שלבים בהשתלמות מבוגרים.

לפי הסקר, שערכנו זה לא כבר, קיימת בארץ רשת נרחבת של חוגים לימודיים, מסגרות ומוסדות לימודיים, המטפלים בהשכלה ובחכשרה על-תיכונת. הם הוקמו על-ידי גורמים ממשלתיים, ציבוריים, התיישבותיים ופרטיים. מלבד הסמינריונים הדו-שנתיים להכשרת מורים קיימים הרבה מוסדות ומסגרות, שבהם משך הלימודים העל-תיכונים הוא שנה, שנתיים, שלוש שנים. ניתן למיין אותם לכמה קבוצות ראשיות: מוסדות ומסגרות להשכלה כללית, להכשרה מקצועית, להכשרה בענפי אמנות, ושונים.

המוסדות העל-תיכונים להכשרה מקצועית, שהם בפיקוח ממלכתי, מתפתחים יפה, ומספרם יגדל וילך בשנים הקרובות. מוסדות אלה יש סטטוס מוכר ומסווג מהם מקבלי תואר. אני מניח, יש לי יסוד לכך, שבשלוש השנים הקרובות נגיע ל-25 מוסדות על-תיכונים להכשרה מקצועית.

בחלק אחר מן המוסדות העל-תיכונים קיימת רמת לימודים מכובדת למדי. מוקמות והולכות ועדות מיוחדות שמתפקידן לבחון את המוסדות האלה לזיכוי למשרד החינוך והתרבות בדבר הסטטוס שיש להקנות להם. מן המסקנות של הוועדות נלמד גם כיצד לנהוג ואילו תנאים ייתבעו ממוסדות על-תיכונים אחרים, אשר יבקשו את הזכות למתן תואר למסיימי הלימוד בהם.

אך מרבית המוסדות והמסגרות שצינתי נמצאים מחוץ לפיקוח ולהכוונה ממלכתיים. תנאי הלימודים והרמת הלימודים שונים ובחלקם הניכר ירודים הם. אין הם מקנים תואר כלשהו. אין הלימודים מקנים לתלמידים כל זכות מיוחדת. אנו סבורים, כי לאחר שוועדת החינוך והתרבות תביא את הצעת חוק הפיקוח לאישורה של הכנסת, נעשה למען חדרכה ועזרה למוסדות הללו וגסייע להם בהשגת רמת לימודים נאותה.

חברי כנסת נכבדים, באחת מהרצאותי בכנסת, העליתי את הרעיון בדבר השרשרת של המכללות אזוריות, ומקומיות בשדה ההשכלה למבוגרים. על סמך הנסיון כארצות אחרות ועל סמך הצרכים המשוערים בישראל, שירטטנו את העקרונות הבאים לגבי המכללות הללו:

מוסדות-לימוד אזוריים, שניתן לפתחם בהתאם למדיניות של פזור האוכלוסיה, תוך כדי שילוב של אחרות ממלכתיות ואזוריות; מוסדות-לימוד פתוחים לקליטת מסיימי החינוך העל-יסודי, לפי התכניות הרב-גויות מבחינת המקצועות, רמת הלימודים ושנות הלימוד; מוסדות-לימוד למבוגרים, שנתנסו בפעולות במשק ובחברה והם זקוקים להשלמת ידע או לשינוי כיוון, אולם אינם מתאימים למסגרת האקדמאית.

לקראת העשור השלישי או חוזרים ובוחנים את האפשרות לביצועה ההדרגתי של תכנית זו.

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת כהן: כאשר אומרים לי "תיכנון כולל", אני נבהל. נער הייתי וגם בגרתי, ולא ראיתי תיכנון כולל, או נחת מתיכנון כולל. אבל כאשר אתה מדבר על תיכנון, אני מסכים ואני חושב שמשדר החינוך, בצד ההערכות שלו לקראת העשור השלישי - ומשהו הזכרתי בעניין זה לגבי הפעילות התרבותית - ישנם לב להצעה ויבחנו אותה הלכה למעשה.

ובסיום דברי, אינני מתנגד לכך שהנושא, שהועלה בהצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת כהן, יועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

היו"ר ט. סנהדראי:

האם המציע מסכים להצעה?

גבריאל כהן (מפלגת העבודה הישראלית):
כן.

היו"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת, להעביר את נושא ההצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת כהן - "תיכנון ואידגון השכלה למבוגרים" - לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמידה הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

ועם זאת - העסקת חבר מורים בעל רמה אקדמית, שיעבוד בתנאים של מורי סמינר ומורי בתי-ספר לטכנאים - ולא בהתאם לנומרות המקובלות באוניברסיטאות, - באשר אחריותו מוגבלת לתחום ההוראה וההדרכה, ואין היא כוללת מחקר.

יהיה צורך להבטיח מטעם משרד החינוך והתרבות דיפלומות ממלכתיות, בהתאם לתחום ההתמחות, משך הלימוד ורמת ההישגים, במאשרות את רמת ההישג ומקנות תגמול כספי מתאים.

למצייתנים מבין המסיימים יש ליצור אפשרויות מעבר לשלב מסוים בתכנית האוניברסיטאית, לפי הסדרים מתאימים עם המוסדות הנוגעים בדבר, כפי שמקובל ברוסיה, באנגליה, בארצות-הברית, ביפן ובארצות אחרות.

במצאות המיוחדת לישראל או רואים חשיבות גדולה ביותר לעלייה על דרך זו, מאחר שהיא עשויה לתרום תרומה חשובה גם בתחומים הבאים: (א) קידום התהליך של פיזור האוכלוסיה, הואיל ואוניברסיטאות ניתן לבסס רק במרכזים גדולים, ואילו המכללות האמורות יכולות לשמש שקדות ריכוז לאינטליגנציה העובדת באזורי פיתוח, ומכשיר חשוב להקניית השכלה והכשרה למבוגרים. (ב) הסתגלות לתביעות המתחדשות בחברה ובמשק, בשל יכלתן של המכללות להראות גמישות גדולה יותר בעיצוב תכניות הלימודים ובגיוונן.

חברי כנסת נכבדים, את חטאי אני מזכיר. אם אין זכרוני מטעני, אולי זו התכנית היחידה שהעליתי בכנסת, ואשר עדיין לא ביצענו אותה, מסיבות שלא אפשרות אותן.

4. ביטול ביטוח סיכוני מלחמה של אווירוני "אל על" והעלאת פרמיות הביטוח, על סחורות הנשלחות לנמלי ישראל ומהם, על-ידי חברות ביטוח בחוץ-לארץ

היו"ר ט. סנהדראי:

הכנסת העביר להצעה האחרונה לסדר-היום - הצעת חבר-הכנסת בהיר: ביטול ביטוח סיכוני מלחמה של אווירוני "אל על" והעלאת פרמיות הביטוח, על סחורות הנשלחות לנמלי ישראל ומהם, על-ידי חברות ביטוח בחוץ-לארץ. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בהיר.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. לאחר שתי פעולות הטרור נגד מטוסי "אל על" - זה שנחטף והובא לאנגליה על גושעני וזו, וזה שחובל בשדה-התעופה באתונה - ביצע צה"ל פעולת אוויר, לפי החלטת ממשלת ישראל, על-ידי פשיטת הקומנדו של צה"ל על גמל-התעופה בירוד.

מאז קרה דבר חמור מאוד ביחס לביטוח מפני סיכוני מלחמה. בימים הראשונים של חודש ינואר 1969 הונהג, על-ידי המבטחים וההתממים כלונדון, שינויים במימון אשר אם ישארו בתוקף שנה שלמה יגרמו חצי-אות נוספות, אשר יש להעריכן לכלל המשק הישראלי בסך 9 עד 11 מיליון דולר. אין כמובן מספרים מדויקים בדיון, אבל הערכה זו מבוססת על המרכיבים המשוערים ששוכמו על-ידי איש מקצוע בענף הביטוח. עד עתה שילמנו פרמיות למבטחים בחוץ-לארץ בסכום

של מיליון דולר לשנה, במשך שנים רבות. ועתה נצטרך לשלם פי עשרה, דבר שיביא לידי תוספת מעמסה על המשק הישראלי בסכום של 30-35 מיליון ל"י בשנה.

גברתי היושבת-ראש, אני יודע שהזמן קצר. ועל כן לא אביא את מספריו של אותו איש מקצוע, המבססים את הסכום של 10 מיליון דולר כהוצאה נוספת. אמסור אותם, בהסכמתך, לפרוטוקול ואלה הם:

1. המיון הנוסף, שנקבע להפלגות מנמלינו, הוא 0.5% מערך האניה לכל שבוע ימים, ופירושו למעשה לכל הפלגה.

ההנחה היא שיש כ-2,400 הפלגות בשנה, המתחלפות: 1,100 הפלגות בדגל ישראל (בכלל זה אניות בחכירה ישראלית); 1,300 הפלגות בדגלים זרים.

הנחה נוספת, שערך ממוצע של אניה הוא 1,500,000 דולר, ולכן המחיר הנוסף להפלגה 750 דולר.

לגבי הצי הישראלי סך הכל במשך שנה 1,100 הפלגות $\times 750$ דולר = \$825,000.

לגבי יתר האניות (וכאן יש לזכור שבצורה מן הצורה גם זה נופל על המשק) \$975,000.

ניות של "צים" ויתר האניות הישראליות של החברות השונות הפועלות בישראל, וכן גם לאניות החברות בדגל זר על-ידי החברות הישראליות, לנוסעים באויר-רוגים ובאניות לישראל וממנה, וכן לסחורות יבוא לנמלי ישראל ולסחורות יצוא לחוץ-לארץ.

כבר אמרתי שכדי להבטיח את הביטוח כנגד סיכוני מלחמה העלו את הפרמיות בלונדון פי עשרה, וגם לאחר העלאת הפרמיות בצורה גדולה כל-כך, לא היה בשוקי לונדון, בשוקי ביטוח-המשנה כנגד סיכוני מלחמה, ביקוש עודף להצעות ביטוח מישראל. אין לממשלת ישראל אמצעים להשפיע על החתמים בלונדון או בארצות-החוץ אחרות. חברת "לוד" וברו-קרים אחרים פועלים לפי הערכת המצב שלהם, ולגביהם קובעים רק שיקולים מסחריים וכלכליים.

צריך, כמובן, לעשות כל מאמץ כדי להביאם להערכת מצב ריאלית יותר. עד כמה שידוע לי, הדרכים שפועלים בהן, בנוסף על המחאה הרשמית ששלח איגוד חברות-הביטוח הפועלות בישראל לעמיתיהן בלונדון, כוללות פעולה ישירה אצל עיקר מבטחי סיכוני המלחמה בלונדון. אבל אין לדעת באיזו מידה ישפיעו מאמצים אלה עליהם. והעיקר, חברי הכנסת, אין לדעת איך יתפתחו העניינים מבחינת הביטוח והשלום במזרח התיכון, בישראל ובמדינות השכנות. מצב זה מחייב את ממשלת ישראל לעשות צעדים לטווח קצר — לתקופה של חודשיים שלוש החדשים הקרובים — ומעל לכל, יש לקבוע תכנית לטווח ארוך. עלינו להביא גם בחשבון שכל הביטוחים מפני סיכוני מלחמה בטלים, גם לפי הפוליסות הקיימות, במקרה שבמלחמה מעורבות ארבע המעצמות הגדולות, או אחת מהן. במקרה זה כל המבט-חים "יוצאים מן התמונה".

גברתי היושבת-ראש, כאשר התחילה מלחמת העולם השנייה יצאו חברות הביטוח מן המשחק, והממש-לות נכנסו לאחריות על כן חובה על ממשלת ישראל להתכונן ולהיות מוכנה לכל מצב אשר ייווצר, אם ייווצר, על-ידי הקמת כלים עצמיים, או לעשות זאת לפחות באופן חלקי, לפתרון הבעיה שדיברתי עליה. בינתיים עלינו לדאוג גם לצעדים מתאימים בטווח הקצר, כגון החזר הוצאות נוספות ליצואנים, הוצאות נוספות של ביטוח מפני סיכוני מלחמה אשר נגרמות כתוצאה מן ההתפתחויות האחרונות, או הסדר עם המכס שלא יביא בחשבון את עליות הפרמיות בזמן חישוב תשלום המכס.

גברתי היושבת-ראש, רצוי שלאוצר תהיינה שמכו-יות להפעיל מכשירים עצמיים לשני מקרים: האחד, אם בעתיד ייווצר מצב שבכלל לא תהיה אפשרות להשיג כיסוי מסחרי לסיכוני מלחמה; השני, אם בעתיד ייווצר מצב ממושך שהמחיר, שנידרש לשלם בעד ביטוח מלחמה, לא יהיה כלכלי.

דבר שני, צריך לדאוג שגופי האניות והאוויר-נים הישראליים יכוסו לפחות על-ידי הארגונה שתקבל על עצמה את הסיכון במקרה מלחמה או במקרה של טרור, לפי תיקון חוק ארגונה או בתקנות אשר ייקבעו לחוק הקיים.

דבר שלישי, צריך לדאוג שיוקם מכשיר ממשלתי מתאים, או מכשיר ציבורי-פרטי משותף או בנפרד, שבעזרת ארגונה או בדרך אחרת יוכל לקבל ביטוח

2. אווירונים — גוף האווירון כ-150,000 \$.

אווירונים — חבויות 75,000 \$.

בסעיף זה יש לזכור את אשר נמסר לנו על-ידי בא-כוח "אל על":

(א) האחריות לגוף האווירונים הוגבלה ל-16,300,000 דולר למקרה אחד. לדעת החתום מטה אין הגבלה זו חמורה.

(ב) נראה לנו שהחבות האמיתית, הקיימת למקרי מלחמה, מוגבלת לאחריות האבסולוטית לגבי נוס-עים והיא במקסימום של 75,000 דולר לנוסע ובמקרה של אשון קטסטרופלי (100 נוסעים) 7,500,000 \$ ואילו הביטוח, שכנראה ניתן עתה, יצמצם ב-

3,500,000 \$

4,000,000 \$

בנקודה זו יש, לדעתנו, לבדוק אצל משפטנים אם אמנם קיימת אחריות נוספת לצד ג' כתוצ-אה מפעולות מלחמה — דבר שאינו נראה לנו.

3. מטענים

(א) המיונים שנקבעו לגבי יעדים ישראליים הם 0.375% באניות בדגל זר; 0.75% באניות בדגל ישראל (או בבעלות ישראל או ניהול ישראל).

אם נניח שסך כל היבוא והיצוא הכללי מסתכם במיליארד וחצי דולר, הרי ההפרש למשק הוא קודם כל

0.375%

0.075%

0.3%

שהם על בסיס שנתי כ-4,500,000 \$. ובנוסף לזה 0.375% לגבי אותו חלק המובל באניות ישראליות, נאמד 600,000,000 כ-2,250,000 \$.

(ב) יבוא ספציפי כגון דלק 700,000 \$.

(ג) בעיה נוספת היא הובלת מטענים בין יעדים לא-ישראליים. לגבי יעדים אלה קבעו החתמים בלונדון הכפלת המיון שפירושה 0.05% ואשר נאמדת בערך כספי לשנה שלמה כ-450,000 \$.

(ד) מאחר שמכס על יבוא מוטל גם על פרמיות לביטוח, נוצרת התייקרות נוספת באמצעות מכס שאין לנו הנתונים לאומדה, אבל אם נחשב לפי מכס ממוצע 25%, ומתוך הנחה שהיבוא הוא כמיליארד דולר, הרי ההתייקרות בסעיף זה תתבטא בערך, ב-1,250,000 \$).

כפי שנראה מתוך האינפורמציה הזאת, שאני בטוח שהיא מהימנה, ייצבת לפני המשק הישראלי ולפני ממשלת ישראל בעיה חמורה מאוד — מה נעשה במקרה של החרפת המלחמה של מדינות ערב נגד ישראל, ואפילו רק הרחבה והחרפה של הפגיעות של קבוצות הטרור הערביות השונות הנתמכות על-ידי ממשלות ערב?

עלינו לדאוג שנוכל להבטיח ביטוח נגד סיכוני מלחמה לאווירונים של "אל על" והחבורים על-ידה, לא-

קודם כל, רבותי חברי הכנסת, יש לראות את כל הפרשה הזאת בפרספקטיבה נכונה ובפרופורציה נכונה, ועל רקע הנסיבות שגרמו להתפתחות שהיינו עדים לה בשבועות האחרונים.

ניתן גם, לדעתי, להסביר את ההתפתחות הזאת אף-על-פי שאין היא נוחה לנו, על-פי שיקולים עסקיים לעניין. על כל פנים, לא הייתי מצטרף לרואים כוונות לא-טהורות בהתנהגותם של המבטחים, והחושי-דים שהצד השני, כלומר מבטחי-המשנה בלונדון, נהג כפי שנהג בעניין זה מתוך מניעים שאינם נוגעים לעניין. העלאת שיעורי הפרמיות וסיכויי המלחמה פי שישה, פי עשרה ואף פי שנים-עשר, יוצרת — בפני עצמה — רושם מבהיל. זה נכון. לאלה צריכים לבטח אניות, אווירונים או מטענים ליבוא וליצוא, בא הדבר כמה-לומה. תוספת הוצאה למשק של כ-10 מיליון דולר בחש-בון שנתי — אם אמנם מצב זה ימשך שנה או מספר שנים, ויש ספק בכך — זאת, כמובן, הכבדה רצינית מאוד לכל הנוגעים בדבר. אני חוזר — 10 מיליון דולר בחשבון שנתי — אם שיעורים אלה יתמידו וימשכו במשך כל תקופת השנה.

אולם לפני שאנו מגיעים למסקנות נמהרות לגבי המניעים שהמריצו את המבטחים בשוק הלונדוני לקבוע שיעורים אלה, צריך לזכור שאחרי הכל גם עליהם נפלה מהלומה, כאשר נדרשו לכסות נזקים בסדר גודל של 50 מיליון דולר.

לרוב, שיעורי פרמיות לביטוח לסיכונים רגילים נקבעים על-פי נסיון וביצוע סטטיסטי, המאפשר למדוד, פחות או יותר, את היקף הסיכון ולהתאים לסיכון את הפרמיה, או את שיעורי הפרמיה. לא כן הדבר כאשר המדובר בכיסוי סיכונים מלחמה.

כדי שלא תהיה אי-הבנה, חברי הכנסת, המדובר הוא אך ורק בהעלאות שחלו בגין נזקי מלחמה. בקשר לכל שאר הסיכונים והביטוחים לא חל כל שינוי. בנושא זה של כיסוי סיכונים מלחמה נתברר, כי מטבע הדברים אין כל בסיס סטטיסטי, ולחשבון — אם אפשר לקרוא לכך חשבון — נכנסים אלמנטים של הרגשה, של הערכה כללית, על כל פנים, שיקולים שנושאים מן ההכרח אופי סובייקטיבי. הדבר גורם ששיעורים אלה כפופים לתנו-דות רבות ולתנודות וולאטיליות במיוחד. הנסיון של העבר, באזורנו שלנו ובאזורים אחרים, מוכיח את הקפיצות הללו בשיעורי הביטוח.

כאן רצוני לומר, כי מה שנקרא "כיסוי של סיכונים מלחמה" מתייחס ומוגבל להתנגשויות מלחמיות מקו-מיות. כפי שכבר אמר חברי-הכנסת בהיה, לפי הניסוח הבסיסי של הכיסוי הזה, אינו כולל מלכתחילה סיכונים הקשורים במלחמה אשר בה לוקחים חלק ארבע המעצ-מות הגדולות. היינו, מלחמה גלובלית.

מפאת הספציפיות של הכיסוי הזה נקבע גם מראש כי הוא ניתן לביטול על-פי הודעה מוקדמת של 48 שעות בלבד. אלה הם הנהלים ואינם מגינים מפני הפת-עות מסוג ההפתעה שהייתה לנו. כך מרבית חברות הביטוח, מבטחי-המשנה, הודיעו מיד, למחרת פרוץ הקרבות של מלחמת ששת הימים, על הסרת כל כיסוי ביטוח של סיכונים מלחמה. התופעה היא, שביטוח כזה מכסה רק את היום הראשון של הלחימה, כי אחרי 24 שעות או אחרי 48 שעות הביטוח איננו ביטוח. זה אופי

מסיכונים מלחמה או ביטוח חלקי מסיכונים מלחמה של מטענים, יבוא ויצוא, מישראל ואליה.

דבר רביעי, חברות הביטוח הקיימות בארץ הן בעלות הון עצמי של 60 מיליון לירות. הן צריכות, לדעתי, להגדיל את חלקן בביטוח-משנה זה. צריך לדאוג שיהיה פחות ביטוח-משנה בחוץ-לארץ ויתר ביטוח-משנה בארץ מפני סיכונים מלחמה. אני יודע היטב שהבי-טוח בחוץ-לארץ קשור גם בכך שהחברות המבטחות את הנכסים שלהן רוצות להבטיח לעצמן תשלום במטבע-חוק. אבל אין זה יכול להיות הנימוק היחידי שצריך לקבוע את מדיניות הממשלה. למקרים של סיכונים יוצאים מן הכלל, כגון מלחמה או פעולות טרור בקנה-מידה גדול, צריך להפעיל ביטוח-משנה ממלכתי. אולי צריכה הממשלה לנבון פרמיה מסוימת, קטנה, ולהתחיל ליצור אצל החשב הכללי קרן למטרה זו. יש לבדוק בעיית ביטוח החיים במקרה של מלחמה. על-ידי פרמיה קטנה נוספת יש להתחיל לצבור קרן ממשלתית למטרה זו.

כל זמן שהשוק הבין-לאומי מוכן לקבל סיכון מפני מלחמה, צריך לבטח ולהתמקח על הפרמיה, אבל לא לסמוך רק על ביטוח סיכונים מלחמה בחוץ-לארץ.

יכול להיות שיש עניין לבדוק הצעה שהממשלה תקבל עליה חלק מביטוח מפני סיכונים מלחמה, כלומר את החלק הראשוני, המזומן פרמיה מסוימת, ואז אפשר יהיה בפרמיה קטנה יותר מבחינה יחסית לקבל ביטוח-משנה נוסף בחוץ-לארץ. אם יקרה חס וחלילה אסון גדול, אם בנפש ואם ברכוש, בין כך וכך תצטרך הממש-לה להיכנס לאחריות ולכיסוי הנזקים אשר אינם מכו-סים היום לפי החוקים הקיימים.

לפחות נקים כלים וניצור קרנות עצמיות למטרה זו. ובהזדמנות זו ובמאמר מוסגר הייתי מאוד רוצה שסגן שר האוצר ישיב על השאלה שכבר נשאלה: האין לבדוק שנית את הבעיה של מכירת חברת הביטוח הממשלתית "יובל", שאולי גם היא יכולה להיות כלי או הכלים למטרה זו?

אשר לעניין ביטוח חיים, אולי צריך להקים גוף סטטוטורי לביטוח-משנה, על-ידי תיקון חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, או התקנת תקנות לחוק הקיים.

חברי הכנסת, כפי שניסיתי להסביר במיטב יכולתי, זוהי בעיה רצינית. כשם שאנו יודעים שהמברגו הצרפתי מביא אותנו לידי הצורך לפתח ולזרז ולפתח את תעשיית הגשק שלנו, כך הפעולה, שנעשתה בחוץ-לארץ בקשר עם הפעלות הפרמיות בצורה דרסטית כל-כך, צריכה לזרז את הממשלה להתחיל במחשבה ובפעולה רצינית להקמת כלים עצמיים גם בתחום של ביטוח-משנה מפני סיכונים מלחמה.

היו"ר ט. סנהדרא:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטין:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בדרך כלל אני מקבל את ההנחות המונחות ביסודה של הסקירה שניתנה זה עתה לבית על-ידי חברי-הכנסת בהיה. אך אינני בטוח אם אני יכול להזדהות עם כל מסקנותיו והמלצותיו. חלק מהן אני מחייב, חלק מהן תובע בחינה נוספת, ולגבי חלק מהן, במבט ראשון עלי להסתייג.

לארץ, לכיסוי מעל לסכום העולה על 16.3 מיליון דולר. אינם מעוניינים לבטח מעל לסכום זה, ודבר זה אינו תלוי בשיעור הפרמיה.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
מה נקרא "מקרה בחדר"?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:
נניח, שבשדה-התעופה באתונה יש שניים שלושה מטוסים בעת ובעונה אחת, ואם שווי הנזקים יהיה מעל לסכום של 16.3 מיליון דולר, יכסה הביטוח רק את הסכום של 16.3 מיליון דולר. אם ייפגעו בשני שדות-תעופה שונים - בכל מקום ומקום ישלמו לכל היותר סכום של 16.3 מיליון דולר. היינו, בשום מקרה לא ישלמו פיצויים בגין תקרית אחת בסכום העולה על 16.3 מיליון דולר.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):
יש לדאוג ששני מטוסי "אל על" לא יימצאו בשדה אחד בעת ובעונה אחת.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:
המומחים חלוקים בדעותיהם אם יש בזה משום הכבדה מוחשית, רצינית ביותר.

אשר לעניין של החבויות בתעופה - הדבר רציני יותר, כי גם כאן קשה להשיג כיסוי, או כיסוי מספיק, לסיכונים אלה. ההכבדה כאן היא, בעצם, הקושי למצוא כיסוי מלא, ולא בשיעור הפרמיה. אנו מטפלים בבעיה ואני מקווה שיימצא לה פתרון בימים הקרובים. אם קורה חלילה, שמטוס נופל, כתוצאה מאקט מלחמתי שמוגדר בפוליסה, והוא פוגע בצד שלישי, נניח שהוא נופל על בית, פוצע והורג אנשים - אין ביטוח שמכסה את כל הסיכונים, וזאת לעומת העבר, שהיה סכום גלוי כלי כיסוי מקרים שכאלה, ואם אינני טועה, היה סכום מקסימלי של 60 או 80 מיליון דולר. כיום לא ניתן כל ביטוח לסיכון כזה, והדבר אינו קשור בשיעור הפרמיה.

אולם, רבותי חברי הכנסת, עיקר ההכבדה בהוצאה נובע מן הפרמיות הנוספות על המטענים. כאן הסכום השנתי הגלובאלי נאמד ב-7.5 מיליון דולר בערך. זה, כמובן, מתפזר על כל היבוא והיצוא ואף על המטענים המובלים על-ידי אניות ישראליות, במסחר טרנזיט, בין גמלים זרים. אף כי מדובר בתוספת של 3-4 פרו-מיל בלבד על ערך הסחורות, יכולה להיות לכך השפעה מרחיקת לכת על השוק. למען שלמות התמונה אוסיף, כי יש גם הגורסים כי המשק שלנו בכללותו אינו רגיש במיוחד לשוליים הנמדדים בשיעורים כאלה, ושהבעיות תצטמצמה לענפי משק מובחרים שהם רגישים במיוחד, כגון היצוא בכללותו ואולי ענף היהלומים.

לעומת זאת, אין ספק שיש פגיעה רצינית בעובדה, שנקבעו בין היתר תעריפים דיפרנציאליים בין מטענים המובלים על-ידי מובילים ישראלים - אניות ומטוסים - לבין מטענים המובלים על-ידי אניות ומטוסים זכריים. דבר זה יוצר עיוות חמור. זאת מתכונת שנוגדת, לדעתנו, עקרונות של מסחר בין-לאומי. לדעתנו, גם אין זה מחוייב-המצאות מבחינה ביטוחית-טכנית. אם, נניח, אניה של "צים" מובילה מטענים מלוס-אנג'לס ליפאן, הנה אף-על-פי שאינה מגיעה לישראל, שיעורי

של ביטוח זה. לגבי כיסוי הביטוח לסיכוני מלחמה שמ-עורבות בה ארבע המעצמות הגדולות - אין ביטוח, לא היה ואינו. אנו מדברים על כיסוי סיכוני מלחמה רק כאשר המדובר במלחמות מקומיות. היינו, פעולה שאינה התערבות של ארבע המעצמות הגדולות, או של אחת מהן. רק על כך המדובר. הואיל ומלחמת ששת הימים היתה מלחמה לוקאלית, למחרת פרוץ הקרבות קיבלו כל המבוטחים מברקים, בהם נאמר כי מסירים מהם את הכיסוי לסיכוני המלחמה. אחרי 24 שעות או 48 שעות. זאת אומרת, אפילו כשהוא קיים, הוא מוגבל ומסוייג ואינו מכסה סיכוני המלחמה לזמן ארוך אלא נועד לכסות רק את ההגע הראשון, את היום או היומיים הראשונים לפרוץ הקרבות.

אינני מחיימר להיות מוחמה בנושא זה, ובוודאי לא אוכל לטעון שאני בסדרם של מוסדות המבטחים באנגליה, אשר קובעים את התעריפים, ולא אוכל לטעון שנהיה לי כל שיקוליהם. וגם כאן רצוני להעיר שבי-טוח סיכוני המלחמה נמצא רק באנגליה. זהו מרכז הביטוח העולמי לסיכונים מסוג זה. אולם רבים מאלה שהתיעצתי עמם ושהם קרובים לעניין סבורים שבקביעת התעריפים הללו יורו המבטחים האנגליים מעבר למטרה. היינו, הגוימו במשהו. על כל פנים, קפיצה כזאת בפרמיות היא ללא כל תקדים. אותם אנשים גם סבורים שמוחר לצפות - לאחר תקופה של ארגעה - לירידה הדרגתית של הפרמיות. לעומתם, יש פסימיסטים הסבו-רים שיש להתכונן לדמה גבוהה זאת של הפרמיות למשך תקופה ממושכת - רק עתה זה הייתי מעריך שלא לנסות - מעל דוכן זה - להיות נביא. ימים יגידו.

כדי להבהיר את התמונה, יורשה לי לתת תמצית שבתמצית מן השינויים שחלו עקב ההחלטות של מוסדות המבטחים באנגליה.

הנושא מתחלק בעיקרו לארבעה, בתחום הביטוחים: ביטוח גוף אניות, ביטוח גוף אווירונים, ביטוח חבויות (ליאביליטיס בלעז), וביטוח מטענים.

אשר לגופי אניות, נקבעה פרמיה של 0.05%, היינו, החלק העשרים של פרומיל אחד מערך האניה, לכל שבע של שהיית האניה בגמלי האוויר. זה מה שהוכנס. זה הביטוח המיוחד. לפי אומדן מופשט, דבר זה מגדיל את ההוצאה של בעלי האניות, הישראלים והזכריים - ופרמיה זאת מוטלת בין אם האניה היא ישראלית, בין היא אניה זכרית, בין אם היא בדגל ישראל ובין אם היא בדגל זר - בסך כולל, בערך, של 1.8 מיליון דולר בחשבון שנתי. עשינו הערכה מה מספר האניות ומה משך שהייתן בגמלים. ואני מדגיש שוב - 1.8 מיליון דולר בחשבון שנתי. סכום זה מתחלק בערך שווה בשווה בין בעלי האניות הישרא-ליים לבין האחרים. אך ברור שהוא כולו ישפיע בסופו של דבר על המשק, כי המשק ישלם זאת.

אשר לאווירונים, תוספת ההוצאה השנתית היא 180 אלף דולר. גם זה כואב. כמובן, אבל לעומת זאת, נקבעה גם הגבלה לגבי הסכום המקסימלי שישולם בכל מקרה של אסון בחדר. הם קבעו גג של 16.3 מיליון דולר, סכום המקביל לשווי של שני אווירונים, לעומת התקרה הקודמת של 60 מיליון דולר בקירוב. כאן אין כיסוי לסכום גדול יותר. מבטחי-המשנה לא הסכימו להעלות את התקרה לכל מקרה ומקרה, בין בארץ ובין בחוץ-

— הצעות לסדר-היום (דינשטיין, סנהדראי, בהיר); חוק המילווח לבטחון המדינה; חוק המקדמה (סנהדראי, דינשטיין) —

חבר-הכנסת בהיר הצביע על כמה דרכים לפתרון הבעיות. יש גם דרכים נוספות אחרות, אולם כאשר המדובר בבעיה שיש לה אספקטים עסקיים, ובתוכם אספקטים עדינים, מוטב, לדעתי, שהשאלה תידון בוועדת הכספים, ועל כן אבקש את הסכמת הבית להעביר את הנושא לוועדת הכספים.

הי"ר ט. סנהדראי:

חבר-הכנסת בהיר, האם אתה מסכים להצעת השר?

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית): כן.

הי"ר ט. סנהדראי:

אני מעמידה את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את העניין לוועדת הכספים נתקבלה.

ג. חוק המילווח לבטחון המדינה, תשכ"ט—1969; חוק המקדמה, תשכ"ט—1969 (המשך הדיון)

הי"ר ט. סנהדראי:

אנחנו עוברים לסעיפים ג'—ד' בסדר-היום. אבקש את סגן שר האוצר להשיב ולסכם את הדיון על שני החוקים: חוק המילווח לבטחון המדינה, תשכ"ט—1969, וחוק המקדמה, תשכ"ט—1969.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, האזנתי אתמול להעדרותיהם של חברי הבית על שתי הצעות החוק שהבאתי לקריאה ראשונה. כרגיל, אף-על-פי שרק לפני שבוע נשמעו הערות כלליות בוויכוח על תקציב המדינה, ניצלו חברי הכנסת את ההזדמנות — דומני שהיו חמישה-עשר או שישה-עשר נואמים — לחזור באופן כללי לתחזות שלהם לגבי נושאים שהיה מקום לגעת בהם בעת הדיון על התקציב.

אם אנסה לצמצם ולקחת את המשותף בין כל ההערות שנשמעו כאן, הנוגעות במישורן לשני החוקים שהבאתי לקריאה ראשונה, עלי לומר שעיקר הוויכוח נסב על נקודה אחת סובסטאנטיבית: האם חוק מילווח בטחון צריך להיות חוק מילווח בטחון מרצון, או חוק מילווח בטחון חובה. לא היה נואם שלא הקדיש את מירב זמנו לטיפול בסוגיה זו. נכון שהרוב צידד בחוק מילווח בטחון שהיה חוק מילווח חובה. המיעוט נימק מדוע יש להשאיר את חוק מילווח הבטחון כפי שהוצע על-ידי הממשלה, היינו, חוק מילווח מרצון.

רבותי, מבחינת משרד האוצר, בוודאי לא תוכלו להאשים אותנו שהיה לנו אינטרס שהמילווח הזה יהיה דווקא מרצון ולא מילווח חובה. ברור שפשוט יותר להטיל מילווח חובה. לפי הגישה העקרונית, מוטב שהיה מילווח חובה, ורבים באוצר מחזיקים בדעה זו, אולם שוכנענו שאם נסתכל בדבר דרך מנסרה שבה אתה רואה לא רק צבע אחד, אלא את כל שלל הצבעים, מוטב לבוא בהצעה של מילווח בטחון מרצון.

בעניין זה הייתי רוצה להעיר הערות מספר, אף-על-פי שגם שר האוצר, בדברי הסיכום שלו על הוויכוח בעניין התקציב, נגע בשאלה זו. רבותי, קשה מאוד לבדד במשק סוגיה אחת ולדון רק לאורה לשבט או לחסד ולבוא לכלל מסקנה מסוימת. המשק כולו — מקשה אחת, והיבבים לדאותו כיחידה שלמה. כאשר מחליטים על משהו בסוגיה משקית, יש לראות את כל הכוחות והגורמים הפועלים במשק באותה שעה. זוהי מעין מקבילית של כוחות, ויש לקבוע את הווקטור הנותן סיפוק מירבי לכל הבעיות.

נקבע שהבכורה העליונה שלנגד עינינו, מבחינה כלכלית וציבורית, מתחלקת לשניים: מצד אחד, השמירה על היציבות. זהו הדבר החשוב ביותר, הצו העליון שלנו. מצד שני, יש להבטיח את גידולו וצמיחתו של המשק. אנחנו מקווים שהשנה יגדל המשק בשיעור של מיליארד וחצי לירות, כלומר ב-10%—12%. אולם הדבר אינו נעשה מעצמו. על כן, אם אנחנו רואים זאת כמטרה עליונה חשובה ביותר, העומדת בסולם העדיפויות שלנו בשלב העליון ביותר — עלינו לעשות אותם ייתורים כדי לא לפגום במטרה זו. על כן היינו צריכים לשמוע, לסקור יפה את כל הצדדים, ואוונגונו היו צריכות להיות כרויות לאותם אנשים הנמצאים בחזית השכר, הטוענים ואומרים לנו, שאם נעשה זאת כמילווח חובה, יהיה לכך דימוי של מס, ואם יהיה דימוי של מס, יש לכך השפעה פסיכולוגית שלילית ואנחנו עלולים לזעזע בכך את מגדל היציבות שבקושי אנחנו מחזיקים אותו. רבותי, המשק כיום הוא כעין מגדל של אגוזים. קשה להוציא אגוז אחד ולשמור שהערימה לא תיפול. לכן אנחנו עושים הכל כדי לא לפגום ביציבות. בייחוד העומדים על משמר היציבות אומרים, שאנחנו מסכנים את העניין. יום יום יש כותרות בעתונים על זעזועים בתחום השכר, ועד כמה

אנו משתדלים לשמור שזעזועים אלה לא ימוטטו את חזית השכר.

מפני כך קיבלנו את דעתם של הסבורים, שהטלת מילוה חובה כיום עלולה לפגוע ביציבות. בהעדר יציבות לא נשיג את המטרה. כולנו מדברים על בטחון. רבותי, המשק לא יוכל לשאת בנטל העצום של בטחון אלא אם כן יורחב בסיסו. אין ברירה אחרת. השיעור האבסולוטי של הוצאות הבטחון שלנו יוסיף להיות גבוה. השאלה היא מה יהיה חלקו היחסי. אם נצליח שחלקו היחסי יהיה קטן יותר, יוכל המשק לשאתו ביתר קלות. לכן מכוונים כל מעשינו.

למילוה חובה יש דימוי של מס. אשר לכל אותם נימוקים בזכות הטלת מילוה חובה — רבותי, תסכימו עמי, שהגבול בין מילוה חובה ומס מטושטש מאוד. אם כן, אנו מדברים כאן על העלאת מס. אנחנו יודעים מה הם צרכי הבטחון. מי כמונו חש זאת כל יום. מאידך גיסא, כדי להבטיח את הצמיחה הכלכלית אנחנו עומדים לתת עוד הקלות נוספות במס. נביא חוק התעשייה, שבו נעודד מיזוגים ונדבר על מאזנים מאוזנים. נביא חוק. בחוק זה ניתן הקלות. אם כך, מה פירוש הדבר? — יד ימין מקרבת יד שמאל דוחה. תהיה בכך סתירה במעשינו. יש לראות את התמונה בכללותה.

דוגמה אחרת. אנחנו מדברים וחדדים על הגרעון במאזן התשלומים ועל הירידה בותרות מטבע-חוץ שלנו. בכל זאת, אנחנו מחליטים על חשיפה. למה? חשיפה בודאי תעלה למשק כ-10 עד 15 מיליון דולר. אם לא תהיה חשיפה, נחסוך דולרים אלה, ובכל זאת אנו מחליטים לעשות חשיפה, כי לטווח ארוך החשיפה בריאה וחשובה לתעשייה. לכן, אנחנו מוכרחים לעשות חשיפה. ואם קיימת חרדה לירידה בותרות מטבע-חוץ, הרי יש כאן סתירה פנימית. אני מסכים שהטלת מס טבעית יותר ובריאה יותר לכל הצרכים שלנו. על כך, אם אנחנו שוקלים ורואים את התמונה כולה, אם לגד עניינו הבטחת הגידול והצמיחה — ורק על-ידי כך נוכל לעמוד בשער — הרי אולי כדאי לוותר במשהו ושההכנסות תהיינה קטנות במשהו, וכדאי להביא הצעה לחוק מילוה מרצון ולא לחוק מילוה חובה.

רבותי, לפי הדברים שנאמרו כאן יכול היה להיווצר הרושם שהמילוה השוטף של 1968 היה כשלון. זה לא נכון. אני רוצה להזים זאת.

משה ברעם (מפלגת העבודה הישראלית): כשלון למחצה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

לא גם לא כשלון למחצה. אנחנו מציבים לעצמנו מטרה, אבל על-פי רוב המטרה גבוהה ממה שאנחנו מאמינים שניתן להשיג. אם לא משיגים את המטרה, אומרים שהיא כשלון. לא היה כשלון. אגב, אורה, המספרים עדיין אינם סופיים. נניח שחשבנו שייכנסו 200 מיליון לירות וקיבלנו רק 175 מיליון לירות.

שמואל מיקוניס (מק"י):

קיוויתם להשיג 235 מיליון לירות.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

זו היתה המטרה של המועצה. בכל שנה אנחנו רואים מטרת — בתחום "הבוגדס" ועוד — שאינן מושגות. ובכל זאת מצביעים על הצלחות.

אריה בהיר (מפלגת העבודה הישראלית): האם הסכום של 300 מיליון הלירות, שאתה מדבר עליו עכשיו, הוא מטרדה?

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

300 מיליון הלירות, שאנחנו מדברים עליהם עכשיו, מקבילים ל-200 מיליון לירות שהיו בשנה שעברה. המועצה הציבורית העלתה את ה-200 מיליון לירות ל-230 מיליון לירות. אנחנו מקווים להשיג את הסכום של 300 מיליון לירות. אם נקבל כמה עשרות מיליוני לירות פחות ועל-ידי כך אנחנו נשמור על הדבר החשוב לנו ביותר — הרי זה שווה, כשם שהחשיפה שווה לנו 15–20 מיליון דולר. בינתיים למדנו לקח. למדנו שיעור בתחום ההתארגנות בשני המיליונים הקודמים. נתארנו הפעם טוב יותר. אני מקווה שנשיג את היעד שאנחנו מציבים לעצמנו.

בהזדמנות זו רצוני להודות למר סלומון על המסירות שהשקיע בעניין זה.

משה ברעם (מפלגת העבודה הישראלית):

עליך להודות גם למועצה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אני מודה למר סלומון ולמועצתו. כן אני שולח ברכה למר לסקוב, שיצליח למלא את המשימה.

מיכאל חוני (מפד"ל):

אם תהיה לו מנוחה ברשות הנמלים — יצליח.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אולי.

חברי כנסת עמדו על עניין הסחירות. אני מחשיב יותר את נושא הסחירות — שהוא קובע ומכריע יותר מבחינת התועלת המשקית של המילוה — מאשר את המילוה הוא מילוה מרצון או מילוה חובה. אם בנושא הסחירות נוכל למצוא דרך שאנשים יחזיקו את הניירות, הרי זה חשוב לנו יותר מאשר את המילוה הוא מילוה מרצון או מילוה חובה.

כמה חברי כנסת דיברו על מילוה חובה סחיר. זאת אינני מבין. מה התועלת בזה? אם נעשה את המילוה אפילו מילוה מרצון ונחמיר בשטח הסחירות — עשינו יותר ממה שרצו כל אותם חברי הכנסת שהציעו להטיל מילוה חובה. דבר זה חשוב יותר.

חברי הכנסת דגני, דומני, הציע חלוקה — כמה שנים הניירות לא יהיו סחירים וכעבור כמה שנים — כן. הרי זה כאילו הניירות סחירים מן היום הראשון, והיום הנייר כבר מתחרה באמיסיות החדשות שלנו. רבותי, חברי הכנסת, זה מה שהיה לי לומר לגבי הנושא הראשון של מילוה בטחון. רצוני להעיר כמה הערות, בתמצית שבתמצית, לגבי נושא המקדמה. מבחינה כלכלית ומבחינת יצירת לחצים אינפלציוניים, אין הבדל אם אנחנו מקבלים דולרים וממירים אותם ללירות ישראליות או מדפיסים כסף. אמצעי התשלום פועלים, את שלהם. אם אין חשש מבחינה זו, אולי מוטב להדפיס כסף — לפחות לא משלמים ריבית על מילוה-חוץ.

אנחנו חושבים שלמיומן הזה לא תהיה השפעה אינפלציונית חמורה. אם יהיה ריבוי כסף במחזור,

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אבקש למנות את הקולות בהצבעה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת
חוק המילוה לבטחון המדינה,
תשכ"ט—1969, לוועדת הכספים — 15

בעד ההצעה להחזיר את הצעת
החוק לממשלה — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק המילוה
לבטחון המדינה, תשכ"ט—1969, לוועדת
הכספים נתקבלה.

הי"ר ט. סנהדראי:

נצביע עכשיו על חוק המקדמה, תשכ"ט—1969.
אני רוצה להזכיר שגם לגבי יש הצעה להחזירו לממשלה.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת
חוק המקדמה, תשכ"ט—1969,
לוועדת הכספים — 14

בעד ההצעה להחזיר את הצעת
החוק לממשלה — 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק המקדמה,
תשכ"ט—1969, לוועדת הכספים נתקבלה.

הי"ר ט. סנהדראי:

אני מודה לכם.
הישיבה הבאה של הכנסת ביום ב' הבא, בשעה
16.00. ישיבה זו נעולה.

יתאון הדבר על-ידי גידול התוצר הלאומי ב-1.5 מיליארד לירות. גידול זה עובר כחוט-השני בכל התקציב, ולאורו יש לראות כל נתון ונתון בתקציב. עמד על כך גם שר האוצר, שיש השפעה מוסתת של הגרעון. לאמור, בסך הכל התקציב שלנו — אם מנת' חים אותו — הוא תקציב גרעוני במטבע-חוץ, כלומר, אנחנו נוציא יתר מטבע-חוץ משייכנס מטבע-חוץ; היינו, אותה תוספת כספים שתבוא, תוצא החוצה, ואמנם יתבטא הדבר בירידת היתרות שלנו במטבע-חוץ, אבל זה יווסת את הגידול הרב של אמצעי התשלום שיבוא כתוצאה מן המקדמה.

לא הבינותי את דבריו של חבר-הכנסת אבנרי. אני בכלל אינני יודע איך אפשר לבודד כספי מילוה הבטחון וכספי המקדמה. צריך לראות את הכסף כיוח' דה אחת, כמקשה אחת. כבר נאמר שלכסף אין צבע ואין ריח — הכל נכנס לקופה אחת. מניין אפשר לדעת שבכספי מס עזבון, למשל, אנו מממנים צרכי בטחון ובכספי המקדמה אנו מממנים צרכי חינוך? המדובר במימון סך כל הצרכים ולא ניתן להפריד בין המימון לבין מקורות המימון.

על כן, לאור הנתונים הקיימים, אני חושב שהמק' דמה היא הדרך הכלכלית הנכונה לבצע את תקציב המדינה כפי שהוגש כאן לקריאה ראשונה, ואני מבקש, גברתי היושבת-ראש וחברי הכנסת — אם כי יש בוודאי עוד הרבה שאלות שלא נגעתי בהן, והן יתבררו בוועדה — להעביר את שני החוקים האלה לדיון בוועדת הכס' פים.

הי"ר ט. סנהדראי:

נצביע על כל חוק לחד. תחילה אעמיד להצבעה את חוק המילוה לבטחון המדינה, תשכ"ט—1969. אני רוצה להזכיר לחברי הבית שמול הצעת הממשלה קיימת עוד הצעה, של חבר-הכנסת טובי — להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

הישיבה ננעלה בשעה 15.13.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות שס"ד – שס"ו

- א. שאילתות.
- ב. חוק התקציב לשנת 1969/70, תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה) – סיום הדיון ותשובת השר.
- ג. חוק המילוה לבטחון המדינה, תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק המקדמה, תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשכ"ט–1968 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 5), תשכ"ט–1968 (קריאה ראשונה) – הצעת חבר-הכנסת מ. אונג.
- ז. הקדשת אמצעים ליירוה ועידודה של התפתחות המחקר המדעי (הצעת חבר-הכנסת מ. ביבי) – המשך הדיון וסיכום.
- ח. חוק הגנת השכר (תיקון מס' 6), תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
- ט. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תשכ"ט–1969 (קריאה שנייה ושלישית).
- י. הצעות לסדר-היום.
- יא. חוק איגודי מקרקעין (העברת זכויות מקרקעין), תשכ"ט–1968 (קריאה ראשונה) – המשך הדיון.
- יב. חוק החסינויות וזכויות היתר הדיפלומטיות והקונסוליות, תשכ"ח–1968 (קריאה ראשונה) – דיון ותשובת השר.
- יג. חוק אימוץ ילדים (תיקון), תשכ"ט–1968 (קריאה ראשונה).
- יד. החלטת ועדת הכנסת בדבר הוספת סעיפים 31 ו-33 לתקנון הכנסת.
- טו. החלטת ועדת הכנסת בדבר תיקון סעיף 47 (1) לתקנון הכנסת.
- טז. חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), תשכ"ז–1967 (קריאה ראשונה) – דיון.
- יז. חוק הרשות להשכלה גבוהה (הוראה ומחקר), תשכ"ח–1968 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעות מעשיות להגברת העלייה מארצות הרווחה (הצעת חבר-הכנסת ב. אבניאל).
- יט. חוק למניעת הונאה בכשרות, תשכ"ו–1966 (קריאה ראשונה).
- כ. חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 26), תשכ"ה–1965 (קריאה ראשונה).
- כא. חוק הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות בשנת תש"ל (מימון, הגבלת הוצאות וביקורת), תשכ"ט–1969 (קריאה ראשונה) – הצעת קבוצת חברי כנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות שס"ד – שס"ו

192. מ. ידיד (גח"ל): מצבן של שכונות העוני.
940. א. ורדיגר (פועלי אגודת ישראל): תשלום תעריף לילה מוגדל בקווי התחבורה הציבוריים בירושלים ומצב התחבורה בה.
958. ג. כהן (מפלגת העבודה הישראלית): תיכנון ואירגון חשכלת למבוגרים.
1022. א. בהיר (מפלגת העבודה הישראלית): ביטול ביטוח סיכוי מלחמה של אוירוני "אל על" והעלאת פרמיות הביטוח, על סחורות הנשלחות לגמלי ישראל ומהם, על-ידי חברות ביטוח בחוץ-לארץ.

סיכום הישיבות

- ישיבת שס"ד (א' בשבט תשכ"ט – 20 בינואר 1969)**
 היו"ר – ק. לוז; ד. נצר; מ. סרדינס.
 מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. שריהתיירות מ. קול השיב על 3 שאלות של חברי הכנסת: א. שוסטק, ש. ארבלי-אלמזלנו, ד. לוי.**
 סגן שר הפיתוח י. שערי השיב על 3 שאלות של חברי הכנסת: א. ורדיגר, א. חביבי, א. שוסטק. סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין השיב על 10 שאלות של חברי הכנסת: נ. פלד, א. אבנרי, ר. ארזי, ט. סנהדראי, א. חביבי, ת. טובי, ש. מיקוניס.
- ג. בהמשך הדיון על חוק התקציב לשנת 1969/70, תשכ"ט–1969, קריאה ראשונה, השתתפו: א. שוסטק, ע. גוברין, י. קרמרון, ד. גולומב, ד. נצר, ש. רוזן, א. בהיר, י. פישר, מ. ת. שטרן, ח. י. צדוק, מ. ביבי, ש. ארבלי-אלמזלנו.**
- ישיבת שס"ה (ב' בשבט תשכ"ט – 21 בינואר 1969)**
 היו"ר – ט. סנהדראי; א. תלמי.
 מזכיר הכנסת ח. ליאור הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.
- ב. שריהמשטרה א. ששון השיב על 3 שאלות של חברי הכנסת: ג. האוזנר, י. תמיר.**
 שריהחקלאות ח. גבתי השיב על 8 שאלות של חברי הכנסת: י. תמיר, ד. לוי, א. טיאר, ש. תמיר.
- ג. סגן השר לקליטת העלייה השיב על 3 שאלות של חברי הכנסת: מ. חזני, א. טיאר, ש. תמיר.**
 שריהדתות ז. ורהפטיג השיב על 7 שאלות של חברי הכנסת: ש. כהן-צידון, א. אבנרי, מ. ידיר, ג. האוזנר, א. תלמי, ש. תמיר.
- ד. שריהתחבורה מ. כרמל השיב על 44 שאלות של חברי הכנסת: א. אבנרי, י. תמיר, ש. לורנץ, מ. ארם, ט. סנהדראי, ד. לוי, א. טיאר, א. תלמי, ש. מיקוניס, ש. י. גרוס, ב. עזיאל, א. שוסטק, י. גולן, ג. האוזנר, ר. צברי, ש. ארבלי-אלמזלנו.**
- ג. בהמשך הדיון על חוק התקציב לשנת 1969/70, תשכ"ט–1969, קריאה ראשונה, השיב שריהאוצר ז. שרף למשתתפים בדיון על התקציב.**
 הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.
- ד. סגן שר האוצר צ. דינשטיין הביא לקריאה ראשונה חוק המילוה לבטחון המדינה, תשכ"ט–1969, וחוק המקדמה, תשכ"ט–1969. בוויכוח השתתפו: א. גולדשטיין, מ. ארם, ע. דגני, ש. כהן-צידון, י. גולן, ת. טובי, א. אבנרי, א. בהיר, מ. פרוש, ו. שם-טוב, א. ורדיגר, ש. ארבלי-אלמזלנו, ש. מיקוניס, י. פישר, א. שוסטק.**
- ה. חברי הכנסת א. אבנרי מסר הודעה אישית.**
- ו. היו"ר א. תלמי מסרה הודעה כתשובה על דברי חברי הכנסת ת. טובי בעניין ההצעה לסדר-היום שהגישה סיעתו.**
- ישיבת שס"ו (ג' בשבט תשכ"ט – 22 בינואר 1969)**
 היו"ר – ד. נצר; ט. סנהדראי.
- א. שריהבטחון מ. דיין השיב על 30 שאלות של חברי הכנסת: א. חביבי, א. אבנרי, י. שופמן, ד. לוי, נ. פלד, ו. שם-טוב, ש. תמיר, י. תמיר, ש. י. גרוס, ש. מיקוניס, י. גולן, ט. סנהדראי, ש. רוזן, מ. ידיר, ש. לורנץ.**
 שריהסעד י. בורג השיב על 4 שאלות של חברי הכנסת: מ. ידיר, ש. רוזן, ת. טובי.
- ב. סגן שר האוצר צ. דינשטיין השיב על 8 שאלות של חברי הכנסת: ש. מיקוניס, ש. ארבלי-אלמזלנו, א. אבנרי, מ. ידיר, י. תמיר, י. גולן, א. שוסטק.**
 שריהחוק א. אבן השיב על 51 שאלות של חברי הכנסת: ש. תמיר, א. אבנרי, א. טיאר, מ. פרוש, ש. לורנץ, ט. סנהדראי, ד. לוי, ג. פלד, ש. מיקוניס, ש. כהן-צידון, ג. האוזנר, ו. שם-טוב, י. תמיר, ר. ארזי, א. ורדיגר.
- ב. מ. ידיר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר מצבן של שכונות העוני. שריהשיכון מ. בנטוב השיב להצעה.**
 הוחלט: להעביר את העניין לוועדת העבודה.
- ג. א. ורדיגר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר תשלום תעריף לילה מוגדל בקווי התחבורה הציבוריים בירושלים ומצב התחבורה בה. שריהתחבורה השיב להצעה.**
 הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הכלכלה.
- ד. ג. כהן הגיש הצעה לסדר-היום בדבר תיכנון ואירגון השכלה למבוגרים. שריהחינוך והתרבות ז. ארן השיב להצעה.**
 הוחלט: להעביר את העניין לוועדת החינוך והתרבות.
- ה. א. בהיר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר ביטול ביטוח סיכוני מלחמה של אווירנו "אל-על" והעלאת פרמיות הביטוח על סחורות הנשלחות לנמלי ישראל ומהם, על-ידי חברות ביטוח בחוץ-לארץ. סגן שר האוצר צ. דינשטיין השיב להצעה.**
 הוחלט: להעביר את העניין לוועדת הכספים.
- ו. בהמשך הדיון על חוק המילוה לבטחון המדינה, תשכ"ט–1969, וחוק המקדמה, תשכ"ט–1969, השיב סגן שר האוצר צ. דינשטיין למתווכחים.**
 הוחלט: להעביר את שני החוקים לוועדת הכספים.

